

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME SÜRECİNDE ÇEVİRİMİÇİ
ÖĞRENME ENGELLERİ: SİVAS CUMHURİYET
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Burak BÜYÜKYAZICI

Sivas

Ağustos 2023

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME SÜRECİNDE ÇEVİRİMİÇİ
ÖĞRENME ENGELLERİ: SİVAS CUMHURİYET
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Burak BÜYÜKYAZICI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet MAZLUM

Sivas

Ağustos 2023

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

08/08/2023

Burak BÜYÜKYAZICI

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında yanımda olan desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, öneri ve eleştirileriyle her zaman yol gösterici, sabırlı ve destekleyici yaklaşımı için danışmanım Doç. Dr. Ahmet MAZLUM'a, ve Doç. Dr. Ercan ŞAHBUDAK'a, fikir alış verişi ve yardımları için Doç. Dr. Güney NAİR'e Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem YEL'e, Prof. Dr. Sevda MUTLU'ya ve Prof. Dr. Vehbi BAYHAN'a bu süreçte yanımda olan maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen annem Ayşe BÜYÜKYAZICI'ya ve Gül Kader SAYYAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Gençlik Kavramı	5
1.2. Dijitalleşme Kavramı	7
1.2.1. Dijitalleşmenin Gündelik Yaşama Etkisi.....	8
1.2.2. Dijitalleşen Toplum	11
1.2.3. Dijitalleşmenin Türkiye Geneline Etkileri.....	12
1.2.4. Dijitalleşmenin Dünya Geneline Etkileri ve Sorunları	13
1.2.5. Dijitalleşme Sürecine Uyum	15
1.2.6. Dijitalleşme ile Değişen Yeni Sosyokültürel Düzen	15
1.3. Eğitimde Dijitalleşme Kavramı.....	17
1.3.1. Eğitimde Dijitalleşmenin Önemi	18
1.3.2. Eğitimde Dijitalleşme Sürecine Uyum	19
1.4. Eğitimde Dijitalleşme Konusunda Yapılmış Bazı Çalışmalar	20
1.5. Uzaktan Öğrenme Kuramları	24
1.5.1. Wedemeyer Uzaktan Eğitimde Bağımsız Çalışma Kuramı.....	24
1.5.2. Holmberg Uzaktan Eğitimde Etkileşim ve İletişim Kuramı.....	25
1.5.3. Moore Uzaktan Eğitimde Etkileşimsel Uzaklık Kuramı	26

1.5.4. Perraton Uzaktan Eğitimin Özgünlüğü Kuramı (Mevcut Kuramların Sentezi).....	27
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. BULGULARIN SUNUMU VE YORUMLANMASI	29
2.1. Araştırma Hakkında Genel Bilgiler.....	29
2.1.1. Araştırmanın Problemi	29
2.1.1.1. Araştırmanın alt problemleri	29
2.2. Araştırmanın Konusu.....	30
2.3. Araştırmanın Amacı	30
2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	31
2.5. Araştırmanın Değişkenleri, Temel ve Alt Hipotezleri.....	31
2.6. Araştırmanın Yöntemi	33
2.7. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	34
2.8. Araştırmanın Verilerini Toplama Aracı	35
2.9. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	37
2.9.1. Öğrencilerin Yaş Dağılımı	37
2.9.2. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	38
2.9.3. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Fakültelere Göre Dağılımı.....	38
2.9.4. Öğrenci Gelir Düzeyi	39
2.9.5. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Dağılımı	39
2.9.6. Öğrencilerin Medeni Durum Dağılımı.....	40
2.9.7. Öğrencilerin Çalışma Durumu Dağılımı.....	40
2.9.8. Öğrencilerin Öğrenim Durum Dağılımı.....	40
2.9.9. Öğrencilerin İnternete Erişimde En Sık Kullandıkları Cihaz Dağılımı.....	41

2.10. Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Çevrimiçi Öğrenme Engelleri Hakkında Görüşlerine Dair Frekans Tabloları	41
2.10.1. Yönetici/Öğretici Konuları Faktörü	41
2.10.2. Sosyal Etkileşimler Faktörü	52
2.10.3. Akademik Beceriler Faktörü	59
2.10.4. Teknik Beceriler Faktörü	65
2.10.5. Öğrenci Motivasyonu Faktörü	71
2.10.6. Çalışmalar için Zaman ve Destek Faktörü	76
2.10.7. İnternet Erişimi ve Fiyatlar Faktörü	81
2.10.8. Teknik Problemler Faktörü	84
2.11. Hipotezlerin Sınanması, Verilerin Çapraz Tablo Sunumu ve Analizleri	88
2.12. Eğitimde Dijitalleşme Sürecine İlişkin Görüşme Bulguları	100
2.12.1. Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Değişen Gündelik Hayat ve Alışkanlıklar	101
2.12.2. Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Esnek Zaman Algısı	103
2.12.3. Eğitimde Dijitalleşmede Alınan Verimin Ders Branşlarına Göre Farklılaşması	104
2.12.4. Dijital Eğitimde Fırsat Eşitsizliği	106
2.12.5. Teknolojiyi Kullanabilmenin Önemi: Dijital Okuryazarlık	107
SONUÇ VE TARTIŞMA	111
KAYNAKLAR	127
EKLER	133
Ek 1. Ölçek İzin	133
Ek 2. Ölçek Formu	134
Ek 3. Etik Kurul Kararı	137

Ek 4. Öğrencilerin Okudukları Bölüm	138
ÖZ GEÇMİŞ.....	141

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Yaş Durumu	37
Tablo 2. Cinsiyet Durumu	38
Tablo 3. Eğitim Görülen Fakülte	38
Tablo 4. Öğrenci Gelir Düzeyi	39
Tablo 5. Yaşanılan Yerleşim Birimi.....	39
Tablo 6. Medeni Durum	40
Tablo 7. Çalışma Durumu	40
Tablo 8. Öğrenim Durumu	40
Tablo 9. İnternete Erişimde En Sık Kullanılan Cihaz	41
Tablo 10. Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	42
Tablo 11. Ders materyallerinin her zaman zamanında iletilmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	43
Tablo 12. Öğreticilerin çevrimiçi öğretirken ne yaptıklarını bilmediklerini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	44
Tablo 13. Çevrimiçi öğretmenlerinden gelen açık beklentiler ya da yönergelerin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	45
Tablo 14. Çevrimiçi dersler için idari ve akademik personelle iletişime geçmekte zorluk yaşıyorum.....	46
Tablo 15. Öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alamadığımı düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	47
Tablo 16. Bilgili uzmanlar veya öğretmenlere erişimde eksiklik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	48

Tablo 17. Özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin (Özel ders, online dersane vb. özel ek kaynakların) yetersiz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	49
Tablo 18. Çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	50
Tablo 19. İletim sisteminin (çevrimiçi derslerin işlendiği platform, web sayfası) kullanımı ile ilgili eğitim yetersizdir.	51
Tablo 20. Çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmadığı (çok küçük ya da büyük) endişesindeyim.	52
Tablo 21. Çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	53
Tablo 22. Çevrimiçi öğrenme, kişiye özgü değildir ya da öyle değilmiş gibi görünmektedir.	54
Tablo 23. Bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkuyorum (rahatsız olma).	55
Tablo 24. Çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	56
Tablo 25. Diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	57
Tablo 26. Öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim yoluyla öğrenmeyi tercih ederim.	58
Tablo 27. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerim (çevrimiçi derslerde kullanılan dili anlama becerisi) eksiktir.	59
Tablo 28. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerim eksiktir.	60
Tablo 29. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerim eksiktir.	61
Tablo 30. Çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerim eksiktir.	62
Tablo 31. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerim eksiktir.	63

Tablo 32. Çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliğim ya da utangaçlığım var.....	64
Tablo 33. Çevrimiçi derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten (teknolojik araçları kullanmaktan çekinme) korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.....	65
Tablo 34. Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkuyorum.....	66
Tablo 35. Çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerim eksiktir.....	67
Tablo 36. Çevrimiçi derslerde iletim sisteminde (veri iletimi, kullanılan web sistemi) başarıyla gezinmek için gerekli becerilerim eksiktir.	68
Tablo 37. Çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık değilim. ...	69
Tablo 38. Çevrimiçi derslerde kullanılan farklı öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.	70
Tablo 39. Çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteliyorum ya da başlayamayacağımı düşünüyorum.....	71
Tablo 40. Çevrimiçi öğrenme için motivasyonum eksiktir.	72
Tablo 41. Çevrimiçi bir derste öğrenmem için daha fazla sorumluluk almalıyım. ...	73
Tablo 42. Görevlerin daha çok talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçerim.	74
Tablo 43. Çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	75
Tablo 44. Aile yaşamımın bozulmasından korkuyorum.	76
Tablo 45. Çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanımı azaltacağını düşünüyorum.....	77
Tablo 46. Aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	78
Tablo 47. Evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler oluyor. ..	79
Tablo 48. Çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanımın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.....	80

Tablo 49. Güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısı eksiktir.....	81
Tablo 50. Donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksektir. .	82
Tablo 51. İhtiyaç duyulan teknoloji (yazılım veya donanım) benim için erişilebilir değildir.	83
Tablo 52. Çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	85
Tablo 53. Yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemler olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	86
Tablo 54. Teknik destek eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.	87
Tablo 55. Cinsiyet ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme durumu.....	88
Tablo 56. Cinsiyete ile çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme durumu.	89
Tablo 57. Cinsiyet ile bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.	90
Tablo 58. Gelir durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olma durumu.	91
Tablo 59. Gelir durumu ile donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksek olduğunu düşünme durumu.....	92
Tablo 60. Gelir durumu ile bilgisayar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.	93
Tablo 61. Eğitim görülen fakülte ile çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme durumu.	94
Tablo 62. Medeni durum ile çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme durumu.....	95

Tablo 63. Medeni durum ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olma durumu.	96
Tablo 64. Yaşanılan yer ile ihtiyaç duyulan teknolojiye erişebilme durumu.	96
Tablo 65. Yaşanılan yer ile teknik destek eksikliği olduğunu düşünme durumu.	97
Tablo 66. Yaşanılan yer ile çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık olmama durumu.	98
Tablo 67. Eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme durumu.	98
Tablo 68. Eğitim durumu ile bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.	99
Tablo 69. Eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme durumu. ..	100

ÖZET

Teknolojinin gelişmesi beraberinde dijitalleşme kavramını da getirmiştir. İnternetin gelişmesi ise dijitalleşme sürecini olabildiğince hızlandırmıştır. İnternet ve teknolojinin insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından biri olmaya başladığı son dönemlerde, dijitalleşme süreci gündelik hayatın bir parçası olmuştur. 2020 yılında Covid-19 pandemisinin beraberinde getirdiği dünya genelinde kısıtlamaların, uygulanması dijitalleşme sürecinin olağanüstü bir hızla gelişmesini sağlamıştır. Pandemi dönemi ve evden çıkma yasakları toplumsal hayatın, gündelik hayat aktivitelerinin ve alışkanlıkların dijitalleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu tezde, eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenme engelleri Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri özelinde olmak üzere incelenmiştir. Bu nedenle dijitalleşme ve eğitimde dijitalleşme gibi kavramlar incelenmiştir. Uygulama kısmı için bir anket tekniği uygulanma planlanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde gençlik, dijitalleşme ve eğitimde dijitalleşme kavramları incelenmiştir. Buna ilave olarak dijitalleşmeyi insan hayatındaki yeri ve dijitalleşme sürecine uyum konuları da ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniğini uygulanabilmesi için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden kolayda örnekleme metoduyla seçilen 412 katılımcıya anket tekniği uygulanmıştır. Anket 5'li likert sistemiyle hazırlanmış ve iki kısımdan oluşturulmuştur. Birinci kısım demografik özelliklerden (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb.) oluşmaktadır. İkinci bölümde ise 45 maddeden oluşan ve 8 faktörü bulunan çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri ölçeği kullanılmıştır. Uygulanan anket tekniğinden elde edilen verilerin pekiştirilebilmesi için 5 kadın 5 erkek öğrenciye nitel araştırma yönteminin fenomenolojik desenleri çerçevesinde görüşme tekniği uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre genel olarak, eğitimde dijitalleşme sürecinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri, çevrimiçi öğrenme sürecinde ağırlıklı olarak engellere takılmadan, eğitimde dijitalleşme sürecinin faydalarından yararlanarak olumlu etkilendikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Dijitalleşme, Genç, Teknoloji

ABSTRACT

The development of technology has brought with it the concept of digitalization. The development of the Internet has accelerated the digitalization process as much as possible. The digitalization process has become a part of daily life in recent times when the internet and technology have become one of the indispensable elements of human life. The implementation of the worldwide restrictions brought by the Covid-19 pandemic in 2020 has enabled the digitalization process to develop at an extraordinary pace. The pandemic period and curfews have made it necessary to digitize social life, daily life activities and habits. In this thesis, online learning barriers in the digitalization process in education have been examined in particular for Sivas Cumhuriyet University students. For this reason, concepts such as digitalization and digitalization in education have been examined. For the application part, a survey technique is planned to be applied. In the first part of the study, the concepts of youth, digitalization and digitalization in education were examined. In addition, the place of digitalization in human life and adaptation to the digitalization process were also discussed. In the last part of the study, questionnaire technique was applied to 412 participants selected by convenience sampling method from Sivas Cumhuriyet University students in order to apply the questionnaire technique, which is one of the quantitative research methods. The questionnaire was prepared with a 5-point Likert system and consisted of two parts. The first part consists of demographic characteristics (age, gender, educational status, etc.). In the second part, the scale of student barriers to online learning, consisting of 45 items and 8 factors, was used. In order to consolidate the data obtained from the applied questionnaire technique, the interview technique was applied to 5 female and 5 male students within the framework of the phenomenological patterns of the qualitative research method. According to the data obtained, it has been concluded that in the digitalization process in education, Sivas Cumhuriyet University students are affected positively by benefiting from the benefits of the digitalization process in education, without being hit by obstacles in the online learning process.

Keywords: Education, Digitalization, Youth, Technology

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve insan hayatının her alanında kullanımının hızla artması, gündelik yaşamın bütün alanlarında köklü değişikliklere sebep olmuştur. Çinin Vuhan kentinde, 2019 yılsonunda ortaya çıkıp, yayılan Covid-19 virüsü, önlem olarak büyük kısıtlamaları içinde barındıran pandemi dönemini de beraberinde getirmiştir. Pandemi döneminde Covid-19 virüsünden korunmak için sokağa çıkma yasakları, evden çalışma ve karantinalar gibi önlemler alınmıştır. Bireyler yaşamlarına devam ederken rutin olarak sürdürdükleri işlerinin ve toplumsal rollerinin çoğunluğunu, internet ortamında sürdürmek durumunda kalmış, internet ortamından sürdürülemeyen işleri, internet ortamına entegre ederek dijitalleştirmişlerdir. Pandemi dönemi dünya genelinde, dijitalleşme sürecinde bir sıçrama noktası görevi görmüştür. Dolayısıyla pandemi dönemi, insanları teknolojiyi kullanmaya teşvik ederek gündelik hayatın dijitalleşme sürecini olabildiğince hızlandırmıştır.

Günümüz teknolojik gelişmelerine baktığımızda, teknolojinin insan hayatında vazgeçilmez bir yer edindiği, olumlu ve olumsuz etkileriyle insanların yaşantısına dahil olduğu görülmektedir. Günümüz teknoloji kullanımında ve bu teknolojilerin gelişiminde çoğunlukla insan hayatını kolaylaştırmak, fayda sağlamak, kaynakların kullanımında tasarruf etmek gibi birçok olumlu etki üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu olumlu etkileri sağlayan en önemli kavramlardan biri de dijitalleşme kavramıdır. Dijitalleşme kavramıyla bireylerin gün içerisinde yaptıkları rutin işleri teknolojiyle iç içe geçebilmekte ve gündelik hayat unsurları elektronik ortama aktarılabilir. Dolayısıyla teknolojinin ve dijitalleşmenin insan hayatındaki yeri günden güne daha da artmakta ve pandemi dönemiyle birlikte insan için vazgeçilmez unsurlardan birine dönüşmektedir.

Her alanda gerçekleşen dijitalleşmenin eğitim alanında kendini göstermesiyle geleneksel eğitim gelişip değişmeye başlamıştır. Pandemi dönemi sebebiyle geleneksel eğitim dünya genelinde dijitalleştirilmiştir. Eğitimde dijitalleşmenin olumlu ve olumsuz birçok etkisi bulunmaktadır. Bu durum çoğunlukla olumlu etkileri ile karşımıza çıkmaktadır. Eğitimde dijitalleşme sürecinde bireyler öğrenme

faaliyetini istedikleri yer ve istedikleri zaman dilimi içerisinde gerçekleştirebilme imkanı bulabilmekte, geleneksel eğitimde olduğu gibi eğitim için uzun yollar katetmek zorunda kalmadan, zamandan, mekândan ve kaynakların kullanımından tasarruf ederek kolayca öğrenme sürecine girebilmektedir. Pandemi dönemi öncesinde ve sonrasında geleneksel eğitime engel olan birçok unsur dijital eğitim sayesinde ortadan kalkmaktadır. Eğitimde dijitalleşme süreci bireylerin eğitimde karşılaşılabildiği hastalık, yoksulluk, yoğun çalışma temposu, zaman ve mekân gibi birçok sorunun çözümünde rol almaktadır. Eğitimde dijitalleşme sürecinin birçok olumlu etkisinin yanında olumsuz etkileri de dikkat çekmektedir. Bu olumsuz etkilerin başında öğrencilerin sosyalleşme noktasında kısıtlanması, kendini ifade etmekte zorlanması, teknik araç ve gereçlere ulaşma noktasında problemler yaşaması gibi önemli olumsuz etkileri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Bu tezde, gündelik yaşamdaki dijitalleşme süreçlerinden biri olan eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkileri konusu incelenmektedir. Bu sebeple çalışma, eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkilerini ele alan kavramsal ve kuramsal çerçevenin yanı sıra eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkilerinin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri örneğinde incelenen alan araştırmasını da kapsamaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında nicel araştırma yöntemi kullanılarak anket araştırması yapılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yaş, cinsiyet, yaşanan yer, gelir durumu, çalışma durumu ve eğitim durumu gibi demografik sorular yer alırken ikinci bölümde “Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkilerini irdeleme çabasında olduğumuz bu araştırmada 43,615 öğrenciden oluşan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi evreni içerisinde kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen, Sivas Merkez ilçede Mayıs ve Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmada Katılımcılarının %52,4’ü yani 216’sı kadın, %47,6’sı yani 196’sı erkek olmak üzere toplamda 412 öğrencinin anketi geçerli sayılarak araştırmaya tabi tutulmuştur.

Bu tezde eğitimde dijitalleşmenin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmesine olumlu ve olumsuz etkileri farklı boyutlarıyla ele alınmış ve incelenmiştir. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenmeye engel

olmayan her boyutun öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olacağını ve dijitalleşme sürecinin faydalarını göz önünde bulundurarak, elde edilen verilere göre genel olarak eğitimde dijitalleşme sürecinin öğrencilerin çevrimiçi öğrenmelerine engel olmadığı tespit edilmiştir. Eğitimde dijitalleşmenin Sivas Cumhuriyet Öğrencileri için çevrimiçi öğrenme konusunda, genel olarak engellere takılmadan, eğitimde dijitalleşme sürecinin faydalarından yararlanarak olumlu etkilendiklerini söylemek mümkündür. Sonuç olarak “Cumhuriyet üniversitesi öğrencileri eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenmeden olumlu etkilenmiştir.” Varsayımımız desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde; gençlik kavramı, dijitalleşme kavramı, dijitalleşmenin gündelik yaşama etkisi açıklanmış, sosyokültürel yapının dijitalleşmesi, dijitalleşen toplum, dijitalleşmeye uyum süreci, hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde eğitimde dijitalleşme kavramı, eğitimde dijitalleşmenin önemi ve eğitimde dijitalleşmeye uyum süreçleri açıklanarak eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkileri yapılmış araştırmalar ekseninde ifade edilmiştir.

1.1. Gençlik Kavramı

Gençlik, insan yaşamının en önemli evrelerinden olan ve çocukluğun sona ermesinden yetişkinliğin başlangıcına kadar süren, ergenlik dönemini de kapsayan büyüme, gelişme, kendini tanıma, sosyal yaşama uyum sağlama ve yetişkinlik döneminin temellerini oluşturan bir geçiş dönemidir. Bu dönem genç bireylerin fikirlerinin şekillendiği, yeni fikirlere açık olan dinamik bir gelişimin görüldüğü, bireylerin zihinsel faaliyetlerinin oldukça hızlı çalışarak parlak fikir ve düşünceler ile topluma katkılar sağladığı ve toplumların gelişimi için de çok önemli bir yere sahip olan dönemdir.

Gençlik bir geçiş dönemi olarak ele alındığında yetişkinliğe hazırlık yılları olarak görülmektedir. Dolayısıyla “gencin topluma katılabilmesi, erişkinler arasında yerini ve konumunu alabilmesi bu gelişme döneminde belli bilgi, beceri ve deneyimi kazanmasına bağlıdır” (Yörükoğlu 1987: 10). Bu dönemde kazanılan, hayata dair tecrübe ve birikimler bireyin sosyal hayatına yön verecek ve toplumun bir parçası olması konusunda bireyin yol haritasını oluşturacaktır.

“Bireyin, bir toplumun üyesi olma bilinciyle sosyal olgunluğa hazırlandığı, kimlik kazandığı, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir toplumsal kategori, bir alt kültür olarak kabul ettiğimiz gençlik, toplumsal bir olgudur. Kendine özgü bir yaşam tarzı, iletişim kurma becerileri, özgün bir düşünme yapısı ve buna bağlı bir dil bu alt kültürü şekillendiren temel özelliklerdir.” (Nair 2015: 42)

Gençlik için yapılan tanımlara baktığımızda, gençliğin bir yaş aralığı olarak biyolojik ve kronolojik bir açıklamaya tabi tutulduğu görülmektedir. Bu tanım gençlik döneminin tarihsel ve toplumsal olaylardan etkilenen ve değişip dönüşen yönünü göz ardı etmektedir (Baran 2013: 9). Yapılan tanımlarda gençliğin tek yönlü olarak incelendiğini, dolayısıyla yapılan tanımların gençlik için önemli olan diğer yönlerden eksik kaldığı görülmektedir. Gençlik dönemi tanımlanırken, bu dönemi etkileyen bütün unsurlar göz önünde bulundurularak bir bütün olarak ele alındığında, etkili ve yetkin bir tanımlama yapılmış olacaktır. Gençlik tanımları toplumlar arasında farklılıklar gösterebilmekte hatta aynı toplumun farklı kesimlerinde bile farklılıklar gösterebilmektedir. Dolayısıyla “gerçekten gençlik hem toplumsal hem biyolojik hem de ruhsal bir kavramdır” (Yörükoğlu 1987: 11). Dolayısıyla “Gençlik konusunda araştırma yapmış tüm bilim insanlarının üzerinde anlaştığı ortak nokta, evrensel bir tanım yapmanın zorluğudur. Bu nedenle de yapılmış tanımların esnek olduğu göze çarpmaktadır” (Nair 2015: 44).

Gençlik tanımı yaparken biyolojik ve kronolojik bir tanım söz konusu olduğunda ülkemiz ve birçok ülke, gençlik dönemini bir yaş aralığı içerisinde incelemiştir. UNESCO tarafından 15-25 yaş aralığındaki bireyler genç olarak tanımlanırken, Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) gençler için 12-24 yaş aralığını öngörmüştür. Türkiye ise BM’nin belirlediği 12-24 yaş aralığını gençlik dönemi olarak benimsemiştir (Dalmış vd. 2012: 15).

TÜİK’in 2021 verilerine göre Türkiye’de 15-24 yaş arası genç nüfus oranı %15,2’tür (toplam nüfus 85.279.553 içindeki genç nüfus sayısı 12.949.817). Bunun %51,2’sini erkek, %48,8’ini ise kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK 2022).

Doğum ile başlayan kronolojik yaşla birlikte büyüme ve gelişme süreçlerini anlatmak için kullanılan biyolojik yaşın da varlığından söz edilmesi gerekmektedir. Gençlik döneminin sınırlandırılmasında biyolojik yaşın kronolojik yaştan daha açıklayıcı olduğu söylenebilmektedir. Ancak toplumun bir üyesi olarak yaşamını sürdüren gencin, sosyal yaşı, yani bireyin sosyal olarak olgunlaşması, toplumsal ilişkileri, rolleri ve statüleri de gençlik döneminin sınırlarının belirlenmesi için büyük önem arz etmektedir (Burcu 1997: 9). Genç bireyler sosyal gelişimlerini olumlu ve verimli bir şekilde tamamlayabilirlerse, gelecek yaşantılarında da kendine ve

topluma faydalı bireyler olabilirler. Dolayısıyla toplumun gelişmesi ve refah seviyesinin yükselmesi genç bireylerin topluma yapacağı katkılar ile sağlanacaktır.

Genç bireyler bir ülkenin geleceğini belirleyecek itici ve geliştirici gücüdür. Uluslar gençlerin eğitime önem vermenin, gençlerin ihtiyaçlarına ve sorunlarına sürekli ve güncel çözümler sunmanın, gençleri yaratıcı ve yapıcı bir kuşak olarak yetiştirmenin ulusun geleceğini güvence altına almanın yegâne yolu olduğunu kabul etmektedirler. “Gençlik, geleceğin toplumu için bir yatırımdır” (Nair 2015: 50).

1.2. Dijitalleşme Kavramı

Dijitalleşme, teknolojinin insan hayatına sağladığı en önemli gelişimlerden biridir. Dijitalleşme ile kullanılan geleneksel yöntemler gelişen teknolojilere ayak uydurabilmiş, nesne olan verileri analogdan sayısal verilere yani dijital verilere dönüştürerek verilerin güvenli depolanabilmesi, korunabilmesi ve istenildiği zaman istenildiği yerde kullanılabilmesi sağlanmıştır.

“Kelime itibarıyla dijital, sayısal manasına gelmekte, dijitalleşme ile de fiziki verilerin bilgisayar ortamında sayısal formata çevrilerek, depolanması ve istenildiği zaman üzerinde işlem yapılarak kullanılması kastedilmektedir” (Acun 2020: 71). Bir mektup içeriğinin teknoloji sayesinde sayısal veriler şeklinde dijitalleşerek kodlanabilmesi, sanal ortama aktarılabilmesi, güvenli bir şekilde depolanabilmesi, korunabilmesi, zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde paylaşılabilmesi ve çoğaltılabilmesi dijitalleşmenin insan hayatına sağladığı muazzam gelişimlerden sayılabilmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin temelleri dijitalleşme ile oluşturulmuştur. Ses, görüntü ve metin biçimindeki veriler dijitalleştirildiğinde, birleştirilebilmekte ve birlikte işlenebilmekte, dijital ortamlarda güvenli bir şekilde depolanıp, istenildiği zaman paylaşılabilmekte ve çoğaltılabilmektedir. Bu da bilginin bütünleşmesini ve aktarılmasını oldukça kolaylaştırmaktadır (Ormanlı 2012: 33). Bu yönüyle dijitalleşme insanların bilgiye ulaşması konusunda yadsınamaz bir kolaylık sağlamaktadır.

“Dijitalleşme” veya “dijitalleştirme” kavramı bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesinde temel taşı niteliğinde olup, bilginin farklı iletişim araçlarında zaman ve mekân engeline takılmadan özgürce dolaşımını mümkün kılmakta ve geleneksel iletişim uygulamalarının dönüşümünü sağlamaktadır (Değirmencioğlu 2016: 593). Bu dönüşüme göz atacak olursak, “Tarihçi Catherina Berth dijitalleşmenin başlangıcı olarak telgrafın icadını göstermektedir” (Yayla 2015: 48). Teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda toplumda dijitalleşmenin başlaması, 1946’lı yıllardan sonra icat edilen bilgisayarların kullanılmaya başlaması ile büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerleme 1990’lı yıllarda internetin doğması ve network (bilgisayar ağı) sistemleri sayesinde dijitalleşme alanında sıçrama niteliğinde bir gelişmeye dönüşmüştür (Toptaş 2021: 27).

Yazı ve matbaa ile bilginin ve iletişimin sınırları genişlemiş, kitle iletişim araçları ve bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla hayatın birçok alanında dijital dönüşüm çağına geçilmiştir (Karakaş 2019: 2).

Telgraf, radyo, televizyon, telefon, bilgisayar, uydu ve internet gibi teknolojik gelişmeler dijitalleşme sürecinin başlangıcından günümüze kadar kat ettiği değişim ve gelişim aşamalarıdır. Dijitalleşmenin gelişimiyle birlikte elektronik cihazların boyutları küçülmüş, bilginin ulaşılabilirliği ve hareketliliği yaygınlaşmıştır. Telekomünikasyon ve bilgi iletişim teknolojilerinin birleşmesi, internet kullanılarak sözcüklerden, seslerden ve görsellerden oluşan tüm verilerin dolaşıma girmesi, aynı zamanda bu bilgi dolaşımının diğer tüm geleneksel yollardan daha ucuz ve hızlı olması uluslararası bilgi değişiminde ve dolaşımında devrim niteliğinde bir gelişmedir (Değirmencioğlu 2016: 595).

Dijitalleşme hayatımızın her alanında varlığını göstermekte ve sürekli olarak gelişmektedir. Bireyler çağın gerekliliklerine yetişebilmek için dijital teknolojilere ve değişimlere uyum sağlamaya çalışmaktadır.

1.2.1. Dijitalleşmenin Gündelik Yaşama Etkisi

Toplumlar ihtiyaçları, yaşantıları, değer ve normları temelinde her dönemlerinde yeni teknolojiler oluştururlar. Dijital teknolojiler, sağladığı kolaylıklar ve imkanlar sayesinde toplumları etkileyerek yeniden yapılandırmaktadır. Teknolojik gelişmeler sonucunda topluma kazandırılan her yeni teknoloji toplumların yaşantı

biçimlerini etkiler ve toplumları dönüştürür. Günümüzde network (bilgisayar ağı) teknolojileri, dijitalleşme sayesinde dünyanın neredeyse her coğrafyasını birbirine bağlayabilmektedir (Önür, Kalaman 2016: 272).

Bütün alanlarda dijital teknolojilerin geliştirilmesi ve hızla yayılıp uygulanması, insanlara sosyal ve kültürel bağlamda gerek araç gerek amaç olarak büyük kolaylıklar ve imkanlar sağlamaktadır. Gündelik yaşantımızda gerçekleştirilen her türlü eylem, dijital araç ve gereçlerin kullanılmasıyla geleneksel boyutlarından sıyrılarak dijitalleşmeye başlamıştır (Kırık vd. 2019: 2).

Günümüzde insan ürünü olan pek çok şey dijitalleşmiş veya dijitalleşme arifesindedir. Dijitalleşme, insan varoluşunun ve gündelik hayatının tüm diyalektik unsurlarını potasında eritmektedir. Günümüzde zaman, mekân, benlik, kimlik, iletişim, üretim ve tüketim süreçleri dijitalleşmeyle yeniden yapılandırılmış ve şekillendirilmiştir. Hemen hemen bütün teknolojiler gündelik yaşamın unsurlarında bir paya sahiptir, bu pay hem somut biçimlerde hem de sosyo-zihinsel aktivitelerde belirgindir. İletişim ve haberleşme ağları gündelik hayatı örgütü bir sisteme dönüştürmüştür. Gündelik hayatın dijitalleşmesini gerek özel sektör gerek devlet kurumlarının işleyişinde, tele alışveriş, online alışveriş, online tüketici hizmetlerinde, ev merkezli çalışma düzeninde, eğitim-öğretim ve sosyal hizmette, sağlık hizmetlerinde, eğlence sektöründe ve gündelik hayatın işleyen birçok mekanizmasında gözlemlemek günden güne sıradanlaşmaktadır (Karakaş 2019: 54).

Gündelik yaşamda dijitalleşmenin etkileri incelendiğinde aşağıdaki alanlarda da dijitalleşmenin güçlü bir etkisi olduğu görülmektedir.

- Sosyo-kültürel yapı: Dijitalleşme insan hayatının her alanında büyük bir etki gösterirken, sosyokültürel yapıyı da etkilemesi kaçınılmazdır. Dijitalleşme günümüzde insan hayatını bütünüyle kuşatmaktadır. Dolayısıyla insanın varlığı neredeyse onun dijital dünyada var olup olmamasına bağlı olarak algılanmakta, gündelik hayatı, toplum yapısını ve sosyokültürel yapıyı büyük bir ivmeyle etkilemektedir (Haberli 2019: 309).

- İletişim: Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler ve dijitalleşmeyle birlikte pek çok alanda değişim meydana gelmiştir. Yaşanan bu değişimler iletişim altyapılarında devrim niteliğinde gelişimiyle birlikte insanları,

endüstrileri, işletmeleri, politikaları ve yönetimleri bile etkileyerek gelişmeyi, yeni olmayı temel bir gereklilik olarak ortaya koymuştur. Başta iletişim olmak üzere tüm sistemler dijitalleşmeyle birlikte gelişip dönüşmektedir (Ergüney 2017: 1480).

- Eğitim: Dijital eğitim, dijitalleşme sürecinin gündelik yaşama en çok temas eden ve etkilerinin en çok hissedildiği bir alan olduğu söylenebilmektedir. Eğitimde dijitalleşme hem toplum hem birey hem de kamu otoriteleri açılarından birçok etkinliği, verimliliği ve kolaylığı beraberinde getirmiştir. Eğitim sistemlerinde büyük veri uygulamaları öğrenciler ve öğretmenler için olağanüstü kolaylık sağlamak, zaman ve mekân gibi birçok yönden tasarruf sağlamaktadır. Kaynakların çeşitliliği ve kolay ulaşılabilirliği eğitimde dijitalleşme sürecinin faydalarını ve geleceğinin önemini göstermektedir (Parlak 2017: 1743).

- Sağlık: Dijitalleşmeyle birlikte tıp dünyasında büyük değişim ve dönüşümler yaşanmakta ve sürekli olarak gelişim devam etmektedir. Doktorların deneyimleri ve bilgileri dijital ortamlarda, diğer doktorlarında kullanımına sunularak ortak ve zengin bir akıl geliştirilebilmekte yani dijitalleşmeyle birlikte akıllı tıp dönemine geçilerek kullanılan araç gereçlerin sürekli gelişmesinin de etkisiyle sağlık alanında muhteşem bir gelişim çağı yaşanmaktadır (Aksu 2018: 22).

- İş dünyası: Dijitalleşmeyle birlikte mal üretimi, araştırma ve geliştirme, pazarlama, tasarım, danışmanlık ve müşteri hizmetleri gibi bilgi yoğun hizmetlerin sağlanması ve dünyaya açılma konusu kolaylaşmış, hızlanmış ve emek, zaman, ulaşım gibi yönlerden olabildiğince tasarruf edilmiştir. Dünyada gerçekleşen gelişimler anında takip edilmekte ve her sektörde hızla gelişim ve dönüşüm dijitalleşme sayesinde olabildiğince hızlanarak neredeyse eş zamanlı olarak sağlanabilmektedir (Öztürk 2020: 482). Dijitalleşme sayesinde örgütlerin rekabet gücü artmış ve rakiplerine karşı veri ve iletişim ağlarını bir araç olarak kullanarak rekabet avantajı sağlayabilmektedir (Ersöz, Özmen 2020: 177).

Dijitalleşme, insan yaşamındaki her alanda varlığını ve etkisini doğrudan hissettirmektedir. Dolayısıyla dijitalleşmenin insan yaşamındaki başat yönelime dönüştüğü görülmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler incelendiğinde, dijitalleşen dünyada yenilikler çoğunlukla bu alanlar ile ilgilidir. İnsanların aktif varlıklar olduğu göz önüne alındığında, iletişim ve dijital unsurların

bir arada oluşu insanların ve toplumların değişiminin temelinde olduğu görülecektir (Atik 2019: 10). Dolayısıyla gündelik hayatın dijitalleştiği bir çağı yaşamaktayız ve bu yadsınamaz toplumsal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır (Karakaş 2019: 54).

1.2.2. Dijitalleşen Toplum

Dijitalleşmeyle beraber yaşanan yenilikler sayesinde toplum yapısının da değiştiği görülmektedir. Dijital dünyanın sağladığı kolaylıklar ve fırsatlardan yararlanan her birey dijital dünya veya dijital toplumun bir üyesidir. Teknoloji ürünlerinin oldukça sık kullanılması toplumların dijitalleşme sürecini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu ürünleri kullanan bireyler içerisinde bulundukları ağın, dolayısıyla bir grubun üyesidirler. Dijital toplumun veya dijital dünyanın bir parçası olmak artık gündelik yaşamın getirdiği zorunluluklar arasında gözlemlenmektedir (Atik 2019: 14).

Son zamanlarda insanların gündelik hayat aktivitelerinin, ilişkilerinin, iş ortamlarının, eğitim ortamlarının ve eğlence ortamlarının dijital ortamlara aktarıldığı ve her geçen gün dijital ortamlardaki yerlerinin sağlamlaştığı görülmektedir. Artık toplum içerisinde yapılan çoğu aktivite dijital ortama uyarlanarak değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bilgi teknolojilerinin bu denli hızlı gelişmesi ve bireylerin, organizasyonların ve toplumların gelişen ve hayata git gide uyum sağlayan bu teknolojileri kabul etmesiyle birlikte dijital toplum kavramını meydana getirmektedir. Dijital toplum, şehirleri, ülkeleri, devletleri ve kıtaları aşan bir kavramdır. Dijital toplumun oluşması bilgi teknolojilerinin sonucu olduğu kadar politik, ekonomik, sosyal ve kültürel birçok faktörün de sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Sayar 2016: 762).

Dijital toplumlarda, bireyler internet üzerinden birbirleriyle etkileşim içerisinde. Birçok birey için çevrimiçi veya sanal topluluklar, kendilerini huzurlu ve rahat hissettikleri ev olarak kabul edilebilmektedir. Dijital topluluklarda bireyler birbirlerine internet bağlantısı ve sosyal medya platformları sayesinde anlık olarak ulaşabilmekte ve sanal alanları, forumları, e-postaları ve tartışma panolarını kullanabilir, tavsiye verebilir, yorum yapabilir veya bilgi alışverişi yapabilir konumda olmaktadır. Dijital toplulukların birliğini ve sürdürülebilirliğini sağlayan en

belirleyici özelliği ortak bir kültür ve ortak bir paylaşım içerisinde olmalarıdır (Bağcı 2016: 1029-1030). Dijitalleşmenin her alanda hızla gelişmesi ve kabul edilerek yaşamın merkezine doğru ilerlemesiyle toplumun da şartlara uyum sağlayarak dijitalleşmesi kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.3. Dijitalleşmenin Türkiye Geneline Etkileri

Geçmişten günümüze eğitim süreçlerinde geleneksel yöntemler yerini, gün geçtikçe gelişen teknolojinin getirilerinden olan dijital cihazlara ve dijital ortamlara bırakmıştır. Eğitimden, devlet işlerine, sağlıktan, eğlence sektörüne, hizmet sektöründen, özel sektöre kadar gündelik hayatın neredeyse her alanı dijitalleşmeye başlamıştır. Türkiye geliştirmekte olan bir ülke olarak teknolojinin sürekli gelişmesini yakından takip ederek dijitalleşme sürecine ayak uydurmaktadır. Vatandaşların ihtiyaçlarının sürekli değişmesi ve bu ihtiyaçlara daha hızlı ve etkin bir şekilde cevap verebilmek adına dijitalleşme gündelik hayatın her alanında varlık göstermesi kaçınılmaz bir süreç olmuştur. Dijitalleşme süreciyle devletin vermekle yükümlü olduğu hizmetler dijital ortamlar üzerinden vatandaşlara daha kolay ve hızlı bir şekilde sağlanmaktadır (Bozkurt 2019: 14).

Türkiye, bilim ve teknolojinin gelişmesi konusunda ve kalkınma planları oluşturma konusunda makro düzeyde politikalar belirleme konusunda kendini hızla geliştirmeye çalışan bir ülkedir. Elektronik devlet çalışmaları Türkiye’de “KamuNet”, “e-Türkiye”, “e-Dönüşüm Türkiye”, “e-Devlet” uygulaması ve yakın zaman içerisinde “Dijital Türkiye” olarak isimlendirilmeye başlamıştır. Türkiye’de “e-Devlet” uygulaması 2008 yılında erişime açılmış ve her geçen gün gelişmeye devam ederek binlerce kamu hizmetini sunarak, yüzlerce kamu kurumunu bünyesine entegre etmiştir. Gelişmiş ülkelere baktığımızda politik olarak dijitalleşme sürecine ağırlık verilmesi 2010 yılı ve sonrasında ağırlık göstermektedir. Türkiye’de ise politik olarak dijitalleşme süreci 10. Kalkınma Planı 2016 yılı programında Başbakanlık sorumluluğunda “Dijital Türkiye Projesi Yol Haritasının Oluşturulması” projesi ile dijitalleşme sürecinin geçmişe nazaran daha ağırlıklı ve devlet tarafından daha çok desteklenerek geliştirildiği ve iyileştirildiği görülmektedir (Karagöz 2020: 54).

Türkiye’de dijital dönüşüm sürecini takip edebilmek, geliştirmek ve uygulamaya koyabilmek adına Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile “Dijital Dönüşüm Ofisi” kurulmuştur. Dijital Dönüşüm Ofisinin görevlerinden bazıları aşağıda listelenmektedir (Karaoğlu vd. 2020):

- Dijital dönüşüme, politika ve stratejilere uygun olarak öncülük etmek ve Dijital Türkiye (e-Devlet) hizmetlerinin kurumlar ile koordinasyonunu sağlamak.
- Dijital dönüşümün kamu kurumları için yol haritasını belirlemek.
- Bilgi güvenliği sağlamak ve siber güvenlik önlemlerini artıracak araştırma geliştirme çalışmaları yapmak.
- Kamuya ilişkin veri analizleri ve çözümlerini etkin kullanmak için çalışmalar yapmak ve yapay zekâ uygulamalarına öncülük ederek koordinasyon sağlamak.
- Yerli ve milli teknolojilerin geliştirilmesi ve bu alanda farkındalık oluşturmak için projeler geliştirmek.
- Uygulanan dijital teknoloji ürün ve hizmetlerinin maliyet-performans açısından değerlendirerek stratejiler belirlemek.

Türkiye’de dijitalleşme faaliyetlerinin yol haritasında nesnelerin internetinden yapay zekaya, otonom teknolojilerden makinelerin öğrenmesine kadar popüler ve güncel teknolojik alanlara yer verilmiştir. Dijitalleşme süreciyle birlikte hali hazırda bulunan işlerin %50’sinin otomasyon teknolojiler ile gerçekleştirilebileceği dijitalleşme yol haritasında belirtilmiştir (Karagöz 2020: 57).

1.2.4. Dijitalleşmenin Dünya Geneline Etkileri ve Sorunları

Dijitalleşme süreci beraberinde popüler ve yeni çalışma alanlarını getirmiştir. Birçok ülke bu alanlarda dijitalleşmeyi doğru bir şekilde içselleştirmiş ve doğru uygulama alanlarında kullanarak birçok sektörde çeşitli avantajlar sağlayabilirken, bazı ülkelerde yanlış uygulamalar ve başarısız girişimler sebebiyle zaman ve kaynak israfına neden olmaktadır (Karagöz 2020: 50).

Dijitalleşmenin hayatımıza sağladığı sayısız fırsat ve alternatiflerle birlikte bireysel, kurumsal ve toplumsal anlamda ortaya çıkan ve çıkması tahmin edilebilecek birçok sorun da bulunmaktadır. Bahsedilen sorunlar, dijitalleşme sürecinin bireyin yaşantısına, toplumun ve kurumların işleyişine her zaman olumlu katkılar sağlayıp sağlamayacağı konusunun sorgulanmasına sebep olmaktadır. Bu duruma gündelik hayatta dijital teknolojinin kullanılması ve bu teknolojiye olan bağımlılığın günden güne artmasının etkisi bulunmaktadır. Dijitalleşme süreciyle birlikte bireyin ve kurumların faaliyetlerinde ciddi derecede bağımlılık gözlemlenmekte ve bu konu çeşitli açılardan tartışılmaktadır (Güney 2017: 210).

Dijitalleşmenin dünya genelinde hızla yaygınlaşmasının ve gelişmesinin nedenleri şu şekilde açıklanabilir.

- Gündelik yaşam işlerinin dijital ortamda daha kısa sürede daha az maliyetli ve daha kolay bir şekilde yapılabilmesi,
- Bireylerin ve kurumların dijitalleşmesinin gündelik hayatın akışını değiştirmesi ve dijitalleşmenin bir zorunluluk haline gelmesi,
- Kurumsal ve bireysel faaliyetlerin kalıcı olabilmesi ve geniş kitlelerle etkileşim sağlanabilmesi için dijitalleşmeye ihtiyaç duyulması,
- Bireylerin yeni sosyalleşme ve eğlence ortamı arayışı içerisinde olmaları,
- Üretim ve hizmetlerin sunumu ve uygulanması için dijitalleşen dünyada dijital unsurlara ihtiyaç duyulması.

Belirtilen bu durumlar sonucunda bireylerin hayatında dijitalleşme süreci bir zorunluluk haline gelmektedir. Dolayısıyla, ihtiyaç olarak görülen dijital unsurlar, zamanla bağımlılık haline gelmektedir. Bu bağımlılığın sebep olduğu veya sebep olabileceği sorunlar genel olarak şu şekilde karşımıza çıkmaktadır (Arslan 2020: 28);

- Bireyler ve kurumlar üretme ve düşünme konusundaki işleri dijital unsurlara bırakmaktadır.
- Bireyler birbirleri ile olan ilişkilerini dijital unsurları kullanabilme düzeylerine göre belirlemektedir.
- Dijitalleşme zamanla bir zorunluluk haline gelmekte ve bireylerin ya da kurumların iş yükünü azaltmaktadır.

- Dijitalleşmenin sebep olduğu bağımlılık sonucunda, bireylerin gündelik yaşamlarındaki aktiflik azalmakta, gündelik işlerini dijital unsurlara devretmeleri gözlemlenmektedir.

Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği bu bağımlılık, bireysel ve kurumsal alanların işleyişini tekdüze bir hale dönüştürmektedir. Dijitalleşme insan hayatını kolaylaştırmasının yanı sıra bazı araştırmacılara göre bireylerin sosyal kimliklerini deforme etmekte bireysel ve kurumsal faaliyetleri teknolojiye bağımlı hale getirmektedir (Yalçın 2021: 21).

1.2.5. Dijitalleşme Sürecine Uyum

Dijitalleşme sürecine uyum sağlama konusunu irdelediğimizde dijital dönüşüm bu sürecin başlangıcıdır. Dijital dönüşümün temel bileşenleri insan, süreç ve teknoloji adaptasyonudur. Bu süreçte farklı bileşenlerin olması, dijital dönüşümü, sistem yaklaşımıyla ele almayı, dönüşen yapıların tüm öğelerini bu sürece dahil etmeyi gerektirmektedir. Dijital dönüşüm eski sistemi tamamıyla bırakmak değil, eski sistemin değişim sürecine ayak uydurması, değişim sürecinde ayakta kalabilmesi için uyarlanması ve mevcut sistemin yükseltilmesi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda dijital dönüşüm sürecinin temel bileşenlerine bakacak olursak, insan temel öznedir, teknoloji, nesne ve süreç ise yüklemidir. Bu durumda veriyi toplayıp işlemek, enformasyondan bilgiye, bilgiden bilgiğe ulaşarak mevcut düzeni iyileştirerek daha iyi bir gelecek için dönüşmeyi gerektirmektedir (Bozkurt vd. 2021: 37).

Dijitalleşme süreci her sektör için aynı hızda ilerlememektedir. Bilgi ve iletişim hizmetlerinin kullanılması dijitalleşme sürecinin hızla gelişmesine katkı sağlamaktadır. Tarım ve madencilik gibi sektörlerde bilgi ve iletişim hizmetlerinin kullanılması diğer sektörlerle nazaran daha kısıtlı olması dijital dönüşüm sürecinin bu sektörlerde daha geç ilerlemesine neden olmaktadır (Yılmaz 2021: 293). Eğitimde dijitalleşme süreci diğer sektörlerden çok daha hızlı ilerlemekte ve bu sürece çok daha kolay uyum sağlanmaktadır.

1.2.6. Dijitalleşme ile Değişen Yeni Sosyokültürel Düzen

Yeni dijital dünyada, bireylerin ve toplumların yaşam tarzları ve sosyokültürel altyapıları dijitalleşmenin gereklerine göre yeniden şekillenmektedir.

Dolayısıyla bireylerin ve toplumların dijitalleşmeye ayak uydurma çabası bu zamana kadarki geleneklerin ve değerlerin yerini dijitalleşen toplumun değerlerine bırakmasına yol açmaktadır. Dijitalleşmenin gereklerinden olan sürekli gelişim ve değişim sayesinde bireyler, geleneksel ve kalıplaşmış değerleri sorgulama fırsatı bulmuş ve bu değerlerin günümüz şartlarına uyarlanması şeklinde değiştirilmesini sağlamaktadır. Sosyolojik açıdan dijitalleşmenin tüm dünyaya yayılmış internet alt yapısı aracılığıyla sağlanıyor olması, geleneksel üretim, geleneksel tüketim, geleneksel pazar anlayışını ve güç ilişkilerini köklü bir değişim sürecine sokmuştur. İnternet kullanılarak dijital ürünlerin sevisi kolayca sağlanabildiği için gündelik hayatı kolayca etkileyerek değişimi hızlandırmıştır. Genç bireyler sosyal medya platformlarını toplumsal hayatın etkileşim alanları olarak benimsemektedir. Dijitalleşme süreci geçmişte kabul edilmiş geleneksel ilişkileri, toplumların ve kurumların işleyişini yeni dijital toplumun gereklerine göre yeniden düzenlemektedir (Önür, Kalaman 2016: 271).

İnternet ve teknolojinin gelişimi dijital dönüşüm sürecini beraberinde getirmiştir. Dijitalleşme sürecinde gündelik yaşama dair neredeyse her şey, toplumsal alanlar ve kurumlar etkilenmiş ve dijitalleşmiştir. Bu süreçte gerçeklik kavramı yeniden yapılandırılarak ve değerlendirilerek geleneksel gerçeklik kavramının sınırları dışarısına çıkmıştır. Geleneksel gerçeklik kavramı, dijital ortama aktarılmakta ve toplumsal dönüşüm süreci yoğun ve hızlı bir şekilde hayatın her alanında kendini göstermektedir. İnternet ortamında yaşanan hızlı gelişmeler küresel derecede yayılmış ve yeni bir toplum yapısı ortaya çıkarmıştır (Gencer, Aktan 2021: 1152).

Kültürel unsurların, gelecek nesillere aktarılabilmesi sosyalleşme sürecine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu süreçte teknolojinin gelişmesi ve dijitalleşmesiyle birlikte sosyalleşmenin kolaylaşması ve yapısının değişmesine neden olmaktadır. Teknoloji ve dijitalleşme, bilginin üretilmesinden depolanmasına, paylaşılmasından uygulanmasına kadar birçok süreçte gelenekselden farklı, gelişmiş ve daha kullanışlı yöntemler geliştirmektedir. Kullanılan yeni yöntemler, toplumsal yapının inşasını ve şekillenmesini etkileyerek çağın ve dijitalleşmenin gerekliliklerini sosyal ve kültürel yaşama aktarmaktadır. Gelişen yeni sosyokültürel düzen gelişimin ve değişimin kaçınılmaz bir sonu olarak gözlenmektedir (Çambay 2015: 238).

Teknolojinin ve dijitalleşme sürecinin yarattığı yeni toplumsal alanlarda gerçekleşen yeni sosyokültürel etkileşimler, dünyanın dijitalleşmesinin toplumsal yapıların ve sosyokültürel yapıların değişiminin göstergesidir. Geleneksel, sanayi öncesi ve sanayi toplumlarının etkileşim biçimleri dijitalleşmeyle birlikte ortadan kalkmakta tüketime dayalı yeni toplumsal yapılar gündelik yaşamın etkileşim süreçlerinde yer almaktadırlar. Dijital ortamlar, bireylere küresel büyüklükte ve çeşitli alanlarda etkileşim imkânı sunmaktadır. Bu yeni etkileşim ortamının üyeleri ise dijital katılımcılar olarak kabul edilmektedirler (Önür, Kalaman 2016: 273).

Dijitalleşmeyle birlikte değişen yeni sosyal yapı içerisinde bazı fikir ayrılıkları olmasına rağmen, zamanla ve dijitalleşmenin gündelik yaşamın her alanında uygulanmaya başlamasıyla toplumun büyük çoğunluğunun bu yeni sosyo-kültürel yapıya uyum sağladığı görülmektedir. Bu süreçte dijitalleşme, kendi kültürel ortamını oluşturmaktadır. İnternet aracılığıyla geliştirilen bu ortam, genel olarak sanal ortamlar olmasına rağmen insanların çoğunluğu tarafından benimsenmektedir. Dolayısıyla oluşturulan yeni sosyal yapı, beraberinde getirdiği kendine ait kültürü şekillendirmektedir. Bu kültürün kendine has bir dili ve kendine ait bir birey profili vardır (Güzel 2016: 83-85).

Bu yeni sosyokültürel yapının gelişmesine, dijitalleşmenin insan hayatının her alanında yaygınlaşmasıyla hayatın gereklilikleri ve ihtiyaçların köklü değişikliklere uğramasının etkisi çok büyük olmuştur.

1.3. Eğitimde Dijitalleşme Kavramı

Dijitalleşme sayesinde gündelik hayatın her alanında büyük değişimler gerçekleşmektedir. Bu değişim ve gelişimler, bireylerin ihtiyaçlarını da değiştirmektedir. Dijitalleşme bireylerin gündelik yaşamının neredeyse her alanında gözlemlenirken eğitim alanında dijitalleşme süreci ayrıca öneme sahip ve dijitalleşmeden en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve dijitalleşmenin yaygınlaşması, bilgiye erişim hızı ve erişim yöntemlerini değiştirmekte ve eğitim öğretim süreçlerini de etkilemektedir (Karaoğlu vd. 2020: 148).

Eğitim yakın geçmişten itibaren tam bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreç günümüzde hızla devam etmektedir. Eğitimde dijitalleşme sürecinde eğitim artık sadece geleneksel yollar kullanılarak değil hayatımızın her anında ve bütün teknolojik cihazların kullanımı ile sağlanabilmektedir. İnternetin ve dijitalleşmenin hayatımızdaki yerinin giderek genişlemesi bilgiye erişimi kolaylaştırmış, elektronik kitaplar, e-sözlükler, e-ansiklopediler, dijital kütüphaneler, makaleler ve arşivler gibi bilgi kaynaklarına ulaşmayı kolaylaştırmış; zaman, mekân, ulaşım ve maddi yönlerden kolaylık sağlayarak eğitimin gelişmesine büyük oranda katkı sağlamıştır. Bu dijital dönüşümler sayesinde eğitim alanında kullanılan geleneksel yöntemler yerini yeni ve dijital yöntemlere bırakarak köklü bir dönüşüm geçirmektedir. Eğitimde dijitalleşme süreciyle birlikte dijital unsurların kullanımının okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar geniş bir kullanım alanının olduğu gözlemlenmektedir (Taşkıran 2017: 98). Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre şekillenen dijital eğitim unsurları ve metotları farklı düzeyde öğrencilerin hepsine hitap edecek şekilde tasarlanması ve dijital ortama kaydedilerek öğrencilerin dilediği zaman tekrar edebileceği bir sistem şeklinde öğrenci ihtiyacını göz önünde bulundurmaktadır (Gümüšoğlu 2017: 36).

Eğitimde dijitalleşme süreciyle birlikte bireylerin, toplumların ve kamu kurumlarının eğitim alanındaki faaliyetlerinde büyük ölçüde kolaylık ve verimlilik sağlanmıştır. Eğitimde dijitalleşme ile geliştirilen sistem ve uygulamalar öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak şekilde geliştirilmiş ve her türden öğrenciye hitap edebilecek çeşitlilik sağlanarak sistemin ve öğrencinin verimliliğini artırmak öncelik haline getirilmiştir (Parlak 2017: 1744).

Eğitimde dijitalleşme sürecinin günümüz hayatının bir gerekliliği olduğu ve eğitim süreçlerinin dijital dönüşmesinin gün geçtikçe hızlandığı gözlemlenmektedir. Eğitim, bu dönüşümü sayesinde herkesin kolaylıkla ulaşabileceği bir hizmet haline gelmiştir.

1.3.1. Eğitimde Dijitalleşmenin Önemi

Dijitalleşme insan yaşamının her alanında ve her anında doğrudan veya dolaylı olarak etkilerini göstermektedir. Dijitalleşmenin sağladığı faydalar, getiriler ve zorunluluklar zaman içerisinde göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir boyut

almıştır. Bu gelişimler içerisinde toplumun bazı kesimleri dijitalleşme sürecine karşı çıksalar da dijital bir yaşamı reddetseler de dijitalleşmenin insan hayatının her alanına yayılması ile bilerek, bilmeyerek veya istemeyerek de olsa dijital hayatın getirilerine ve zorunluluklarına tabi olarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durumun en yoğun olarak gözlendiği alanlardan biri de eğitim alanıdır (Atik 2019: 20).

Eğitimde dijitalleşme konusu sık sık tartışılmakta ve konu üzerine birçok çalışma yapılmaya devam etmektedir. Yapılan araştırmalara göre eğitimde dijitalleşme verimliliği arttırmaktadır. Geleneksel yöntemlerle öğretmenler aynı anda ve aynı zamanda belirli sayıda öğrenciye hitap ederek eğitim hizmeti sunarken çevrimiçi sınıflarda zaman ve mekân gibi bir kısıtlama söz konusu değildir. Bu durum verimliliği büyük ölçüde artırmaktadır. Verimlilik öğrenme konusunda, zaman tasarrufu konusunda ve maddi imkanların tasarrufu konusunda ciddi anlamda önemli bir unsur olarak görülmektedir (Ataş, Gündüz 2019: 20).

Eğitimde dijitalleşme konusunda yapılan değerlendirmelerde çoğunlukla dijitalleşme sürecinin eğitimin niteliğini yükselttiği, öğrenciler, eğitimciler ve toplumun geneli için önemli yararları olduğu belirtilmektedir. Eğitimde dijitalleşme geçmiş ve gelecek kuşaklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymakta ve dijitalleşen dünyada eğitimin de dijitalleşerek daha etkili, daha kolay ve daha gelişmiş bir şekilde verilebileceğini göstermektedir. Dijitalleşme sürecinin genelinde olduğu gibi eğitimde dijitalleşme kabul edilmesi ve uygulanması gereken bir gerçek halini almıştır (Arabacı, Polat 2013: 14).

1.3.2. Eğitimde Dijitalleşme Sürecine Uyum

Gündelik hayatın dijitalleşmesiyle birlikte, diğer bütün alanlarda dijital değişimlerin yaşanması, eğitim alanında da dijitalleşme ihtiyacını ve bu sürece uyum sağlama gerekliliğini oluşturmaktadır. Dijitalleşme ile değişen yeni toplumda insanların gündelik ihtiyaçlarını karşılama biçimleri eskiye nazaran değişmiş ve dijitalleşmenin beraberinde getirdiği kolaylıklar ve imkanlar sayesinde bireyler gündelik ihtiyaçlarını karşılarken, zamandan, mekândan, ulaşımdan, kas gücünden, harcanılan efordan ve birçok zahmetten tasarruf edebilmekte birçok gündelik iş ev rahatlığında, konfor alanından çıkılmadan güvenli bir şekilde yerine

getirilebilmektedir. Diğer bütün gündelik işlerde görülen dijitalleşmenin etkisi, eğitim alanında daha belirgin ve daha etkili bir değişime sebebiyet vermektedir. Eğitimde dijitalleşme süreci, eğitim-öğretime gündelik hayatın her yerinde ve her anında ulaşılabilirlik ve süreklilik imkânı tanımaktadır. Bu da insanların dinlenirken, seyahat ederken, çalışırken ve bunlar gibi birçok gündelik yaşam aktivitesi gerçekleştirirken eğitim alabilmelerine sürekli olarak öğrenebilmelerine imkân sağlamaktadır (Atik 2019: 24).

Eğitimde dijitalleşme sürecine uyum sağlamaya çalışırken geleneksel eğitim öğretim yöntemlerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Çünkü değişen sadece teknolojiler değil, eğitim sisteminin hedef kitlesi olan öğrencilerin öğrenme alışkanlıkları da değişmektedir. Geleneksel eğitim programlarının yetersiz kaldığı bu süreçte öğrencilerin yaratıcı, araştırmacı, sorgulayıcı ve bilgiye ulaşmak için teknolojiyi etkin bir biçimde kullanabilen özgüveni yüksek bireyler olarak yetişmesi için, öğretmenlere ve öğrencilere büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Dolayısıyla öğretmen ve öğrenciler eğitimin daha etkili olabilmesi için teknoloji kullanımını giderek artırmaya başlamıştır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de teknolojinin okullarda etkin bir şekilde kullanılmaya başlandığı projeler uygulamaya geçirilmiştir. Bu projelerin başında, Kasım 2010 tarihinde vatandaşlara duyurulan Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi isimli “FATİH” projesi yer almaktadır. Bu proje kapsamında her sınıfta akıllı tahta ve tablet bilgisayar teknolojileri kullanılmaya başlanmış öğretmen ve öğrencilerin eğitimde dijitalleşme sürecine uyum sağlamasına çok önemli oranda destek olmuştur (Seferoğlu 2015: 90).

1.4. Eğitimde Dijitalleşme Konusunda Yapılmış Bazı Çalışmalar

Ahmet Fatih Tahiroğlu ve Cuma Bozkurt tarafından yazılan “Dijitalleşme ve Covid-19 Pandemisi Arasındaki İlişki: Uygulamalı Bir Analiz” adlı makalede, “Bu araştırmanın hipotezi Covid-19 pandemisine kadar dijitalleşme ve ekonomik büyüme arasında doğrusallık ilişkisinin olduğunu iddia ederek 2020 yılında Covid-19 pandemisinin bu iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi radikal bir şekilde değiştirecek şekilde dijitalleşmeyi artırdığını iddia eder” (Tahiroğlu, Bozkurt 2021: 150). Şeklindeki hipotez ile yola çıkılmıştır. Bu çalışmada yapılan testler ve analizler

bu hipotezi doğrularak Covid-19 pandemisinin dijitalleşme faaliyetlerine olağanüstü bir ivme kazandırdığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışma araştırmamızda değinilen eğitimde dijitalleşme faaliyetlerinin, pandemi süreciyle beraber artan bir ivme kazandığı kanısını desteklemektedir.

Gürkan Bayındır ve Ahmet Burak Kahraman tarafından yazılan “Eğitimde Zorunlu Dijitalleşme: Uzaktan/Online Eğitim Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Sosyolojik Yansımaları” adlı makalede 2020 yılında pandemi dönemi ile eğitimde ve gündelik hayatta gerçekleşen değişikliklerin nitelikli eğitimi ne biçimde etkilediğini sosyolojik boyutlarıyla anlamak için yapılan bir çalışmadır. Türkiye illerinden Niğde’de çeşitli özel ve devlet okullarında öğrenci ve öğretmenlere, nitel araştırma yöntemi kullanılmış veriler betimsel analiz edilerek yorumlanmıştır. Uzaktan eğitime geçişle birlikte öğrenci, öğretmen ve velilerin hayatlarında büyük değişikliklerin meydana geldiği tespit edilmiştir. Farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik sınıflara mensup öğrencilerin eğitimde dijitalleşme sürecini farklı deneyimlediklerini göstermektedir (Bayındır, Kahraman 2023: 101).

Özge Zeynep Atik tarafından yazılan “Eğitimde Dijitalleşme Faaliyetleri ve Eğitim Yöneticilerinin Sürece Uyumu” adlı yüksek lisans tezinde dijitalleşmenin eğitimdeki konumu incelenmektedir. Çalışmada dijitalleşme ve eğitimde dijitalleşme kavramları ayrı ayrı incelenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde dijitalleşme kavramı ve dijitalleşmenin insan hayatındaki yeri incelenmiştir. Dijitalleşme konusunun yanında eğitimde dijitalleşme konusu da özellikle ele alınmıştır. Bu bölümde eğitimcilerin dijitalleşme faaliyetleriyle olan etkileşimlerine odaklanılmıştır. Çalışmanın son bölümünde İstanbul’da yaşayan, lise seviyesindeki okullarda çalışan eğitimciler üzerinde yapılan bir anket çalışması bulunmaktadır. 152 kişinin katıldığı anket çalışması 5’li likert sistemiyle hazırlanmış ve iki kısım şeklinde oluşturulmuştur. Anket formunun birinci bölümü, demografik özelliklerden, (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma yılı, görevi) ikinci bölümünde 23 maddelik tek boyuttan oluşan, dijitalleşme faaliyetlerine uyum ölçeği bulunmaktadır. Araştırmada dijitalleşme faaliyetlerine uyum sağlama konusunda erkeklerin kadınlara oranlar daha olumlu düşüncelere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Buna ek olarak dijitalleşme faaliyetlerine uyum sağlama konusunda yaşın önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre yaş ne kadar genç ise dijital faaliyetlere uyum

sağlayabilme dereceleri yükselmektedir. Dijitalleşme faaliyetlerine uyum konusunda eğitimcilerin eğitim seviyesi ve çalıştıkları pozisyon yükseldikçe uyum konusunda daha olumlu düşünceler görülmektedir. Günümüzde teknolojik süreçlerde yaşanan değişim ve dönüşümler eğitim sektöründe de dijitalleşme faaliyetlerine uyumu hızlandırmaktadır (Atik 2019: 55).

Aynur Erdoğan Coşkun tarafından yazılan “Eğitimde Dijitalleşmenin Oluşturduğu Sosyo-Kültüreliliğin Öğretmenin Rolüne Etkisi” adlı makalede, dijitalleşmenin eğitim öğretim faaliyetlerine ve öğretmen rolüne etkisi incelenmektedir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımının etnografik desenleri çerçevesinde iki akademik başarısı yüksek iki akademik başarısı düşük lisede gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları kırk öğrenci ve sekiz öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre dijitalleşme karma eğitim düzeni oluşturmakta ve öğretim kuramları bu eğitim düzeninde öğretmen-öğrenenin konumlarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Ayrıca dijitalleşmenin öğretim bilgisini tek tipleştirerek geleneksel öğretmenin rolünü kolaylaştırıcılık olarak değiştirdiği gösterilmiştir. Araştırmanın sonucu olarak, eğitim görülen ortamın sosyo-kültüreliliği dikkate alındığında eğitim düşüncesinin karma eğitimin yeni gereklerine göre yeniden düzenlenmesi ve öğretmenin eğitim ve öğretim rolünün yeniden tanımlanması gerekmektedir (Erdoğan Coşkun 2021: 25).

Hatice Şahin tarafından yazılan “Dijital Eğitimde Eşitsizlik: Harran Üniversitesi Öğrencileri Deneyimi” adlı araştırma makalesinde pandemi süreciyle beraber eğitimde dijitalleşmenin zorunluluk halini almış ve bu durumun dünya genelinde olduğu gibi Harran Üniversitesinde de deneyimlenmiştir. Eğitimde dijitalleşmenin önemli iddialarından biri eğitimde eşitliği sağlayacak bir yöntem olduğudur. Bu çalışma dijital eğitimin Harran Üniversitesi öğrencilerinin deneyimlerinden yola çıkarak eğitimde eşitlik sağlayıp sağlayamadığını araştırmayı hedeflemiştir. Araştırmada nice araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için 1770 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu çalışma, öğrencilerin teknolojik cihazlara sahip olma ve bu cihazları kullanma becerilerinin eşit olmaması nedeniyle dijital eğitimin başka bir eşitsizlik boyutu oluşturduğunu tespit etmektedir. Sonuç olarak eğitimde dijitalleşme gelecekte daha etkin bir biçimde kullanılabileceği öngörülse de eşitlikçi

bir sistem olduğu iddiasının tersine kendi eşitsizliklerini üreteceği sonucuna ulaşılmıştır (Şahin 2021: 1145).

Umay Tuba Curacı tarafından yazılan “Eğitimde Teknolojinin Kullanımı” adlı makalede eğitimin, teknolojinin etkisiyle daha küresel bir anlam kazanacağını belirtmektedir. Covid-19 pandemi dönemi, teknoloji yardımıyla eğitimde mekân ve zaman zorunluluğunun sorgulanmasına neden olmuştur. Teknolojinin eğitim üzerindeki etkileri sadece mekân ve zaman yönüyle değil, aynı zamanda eğitim maliyeti ve niteliği yönüyle de değerlendirilmelidir. Teknoloji sayesinde kaynaklara ulaşım da kolaylık sağlanması eğitimin kalitesini artırmakta ve eğitimi küresel bir boyuta taşımaktadır. Eğitimde teknoloji kullanımı için alt yapı yatırımlarının artması ülkenin her noktasındaki öğrenci için eşit imkanlar sunmak için yapılan çalışmalardır. Ancak ekonomik ve sosyo-kültürel eşitsizlikler, bireylerin dijital okuryazarlık düzeylerinde farklılıklar sağlayacağı için eğitimde teknoloji kullanımından alınacak verimi düşüren ve çözülmesi gereken problemler olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak gerekli politikaların oluşturulması, yatırımların yapılması, kamu kurumları ve özel sektör kuruluşlarının koordine edilmesi eğitimde teknoloji kullanılmasını yaygınlaştırarak, teknoloji kullanımından alınacak verimi maksimum düzeye çıkarmak için atılması gereken öncelikli adımlardır (Curacı 2022: 171).

Serdar Nerse tarafından yazılan “Dijital Eğitimde Eşitsizlikler Kırsal-Kentsel Ayrımlar ve Sosyoekonomik Farklılaşmalar” adlı makalede kırsal-kentsel ayrımlar ile sosyo-ekonomik farklılaşmalar temelinde Covid-19 pandemi sürecinde dijital eğitimde ortaya çıkan eşitsizlikler incelenmiştir. Bu iki ayrıma bağlı olarak pandemi döneminde evde uzaktan eğitime katılmaya çalışan üniversite öğrencilerinin teknolojiye erişim ve kullanımlarındaki eşitsizliklerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma üç ayrı üniversiteden seçilen toplam 16 öğrenciye derinlemesine görüşmelerin yapıldığı nitel yöntem kullanılarak tamamlanmıştır. Görüşme verileri Maxqda nitel veri analiz programıyla kategorileştirilmiş ve temalara dönüştürülmüştür. Katılımcıların aile ve bireysel özellikleri, okulların çevresi ve ekonomik durumları, kalkınma, özgürleşme, kültürlenme faktörleri, eşitsizliği ortaya çıkarıcı etkiye sahip olduğu gibi dijital eğitim eşitsizliğinde kırsal-kentsel ayrım ve sosyoekonomik farklılaşmaların belirgin olduğu görülmektedir (Nerse 2020: 413).

1.5. Uzaktan Öğrenme Kuramları

Uzaktan öğrenme kuramlarının ve felsefesinin gelişmesine Rudolf Manfred Delling öncülük etmiş, daha sonra Wedemeyer, Holberg, Peters, Moore, Peratton, Knowles, Simoson ve Paulsen gibi yazarlar kuramsal temellerin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu kuramların genelinde iletişim, ekonomi ve teknoloji alanında çalışan araştırmacıların katkısı büyüktür ancak iletişim ve öğrenme söz konusu olduğunda eğitim alanında çalışan bahsettiğimiz araştırmacıların bu gelişmelere kayıtsız kalmayıp bu kuramları geliştirip iyileştirme çabaları uzaktan eğitim kuramlarının günümüze kadar gelişmesini sağlamıştır (Karasu, Sarı 2019: 327).

1.5.1. Wedemeyer Uzaktan Eğitimde Bağımsız Çalışma Kuramı

Bağımsız çalışma kuramında Charles Wedemeyer öğrencilerin ve öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının birbirinden bağımsız gerçekleştirdikleri, iletişimlerini farklı yollar aracılığıyla sağladıkları bir öğrenme ve öğretme aktivitesi olduğunu belirtmektedir. Wedemeyer'e göre bağımsız çalışma sayesinde öğrenenlerin hedeflerini özgürce seçebilmesini, öğrenmenin öğrencinin hızına göre olması ve öğrenmenin bireyselleştirilmesinin gerekli olduğundan bahsetmektedir. Bu yönüyle bağımsız çalışma kuramında; öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı yerlerde olması, öğrencilerin kendi öğrenmeleri konusunda mesul olmaları, öğrencilere ders seçiminde, dersin içeriği ve işleyişi konusunda seçim şansı sunulması ve öğrencilerin istedikleri yer ve zamanda algılama düzeylerine göre öğrenmelerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Birçok kişi Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramına kendini adanmasından oldukça etkilenmiştir. Wedemeyer'in ortaya attığı bağımsız çalışma kuramı, eğitimcilerin fikir birliğine destek olmuş ve yeni kuramların ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur (Gökmen vd. 2016: 31).

Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramının işleyebilmesi için sistemin sahip olması gereken özellikler aşağıda belirtilmiştir.

- Öğrencilerin aynı anda ve aynı zamanda beraber olmak zorunda kalmadan ve öğretmene ihtiyaç duymadan istedikleri yerde çalışabilmelerini sağlayan bir sistem oluşturulmalıdır.
- Öğrencilere öğrenme konusunda daha fazla sorumluluk verilmelidir.

- Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme görevleri için yeteri kadar zaman ayırabilmelerini sağlamalıdır.
- Öğrenci ve öğrenme arayışındaki bireylere kendini geliştirme konusunda kurslar, formatlar ve metodolojiler için geniş imkanlar sağlanmalıdır.
- Öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmelidir.
- Bir konunun iyi bir şekilde öğretilmesi için farklı ortam ve metotlar kullanılmalıdır.
- Kursların ve öğretim mekanizmalarının geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- Bireysel farklılıkların uyum sağlayabilmesi için fırsatlar oluşturulmalıdır.
- Öğrencilerin başarılarını ölçmede kullanılan zaman, yöntem, çalışmaların sayısı ve not sistemi gibi bariyerler ortadan kaldırılmalıdır.
- Öğrencilere istedikleri zaman çalışma istedikleri zaman durma özgürlüğü tanınmalıdır.

Wedemeyer, öğrenme-öğretme duyumları için 4 eleman belirtmiştir:

- Öğretmen
- Öğrenci veya öğrenenler
- İletişim sistemi veya tipi
- Öğretecek ya da öğrenilecek bir şey.

Bu elemanlar sistemi, öğrenci için daha fazla özgürlük sunacak şekilde çalışmalıdır. Uzaktan eğitim için Wedemeyer'in inandığı anahtar nokta öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkinin geliştirilmesidir (Akkurt 2016: 24).

1.5.2. Holmberg Uzaktan Eğitimde Etkileşim ve İletişim Kuramı

Holmberg etkileşim ve iletişim kuramında araç vasıtasıyla yapılan iletişimde birlikte çalışmanın, tartışmaların ve soru-cevapların öğretim etkinliğinde açıklayıcı niteliğe sahip olduklarını belirtmektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramı için bazı gerekliliklerden bahsetmektedir (Yılmaz, Aktuğ 2011: 473).

- Öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim öğretimin merkezinde yer almakta ve bu etkileşim öğrencilerin farklı yaklaşımlar, farklı çözümler ve farklı görüşler ile derse katılmalarına olanak sağlar.

- Öğretmenle iletişimin rahat olması ve öğrenme ortamlarına ait olma hissi taşımak, öğretimin zevkli olmasını sağlar.
- Öğrencinin motivasyonunun artması için öğrenmekten zevk alması gerekir.
- Öğrencinin motivasyonunun artması için karar verme süreçlerinde öğrenciye de pay verilmelidir.
- Öğrencinin motivasyonu öğrenme sürecini destekler.
- Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için öğrenciye arkadaşça davranılmalı ve konulara erişimlerini kolaylaştırmak gerekir. Bu da motivasyonu artırarak etkili öğrenme sağlar.
- Öğrencinin ne öğrendiği öğretimin etkili olup olmadığını gösterir.

Holmberg, yukarıda belirtilen gereklilikler ile kuramını maddeler halinde açıklamaktadır. Holmberg, etkileşim ve iletişimin doğru kullanılarak motivasyonu artırabileceğini, öğrenme ortamlarının ve öğrenmenin eğlenceli ve etkili bir hal alabileceğini, öğretmen ve öğrenci arasında kurulacak doğru ilişkinin etkili öğrenme sağlayacağını vurgulamaktadır (Canbek 2016: 56).

Holmberg, bireysel öğrenmede önemli destek organizasyonlarının varlığından bahsetmektedir. Bu destek organizasyonlarını; danışmanlık, yönetim, grup çalışması, öğretme, kayıt ve değerlendirme olarak belirtmektedir. Holmberg, öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiyi rehberlikli didaktik konuşma olarak tanımlamakta, öğrencilerin bu sürece katılmalarının ise öğrenme konusunda olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşim öğrenmenin temelini oluşturduğunu belirtmektedir (Gökmen vd. 2016: 33).

1.5.3. Moore Uzaktan Eğitimde Etkileşimsel Uzaklık Kuramı

Moore, etkileşimsel uzaklık kuramını yapı, etkileşim ve bireysel özerkliğin bir işlevi olarak tanımlamaktadır. Uzaktan eğitim programlarında, öğrencilerin etkileşimsel uzaklığı algılama şekilleri, öğrenci tatmini ve motivasyonunun belirleyicisidir. Öğrencilerin etkileşimsel uzaklığı algılama biçimlerinin, uzaktan eğitim düzenlemeleri üzerinde, akademik başarıyı artırdığına ilişkin araştırma bulguları ile desteklenmektedir (Karataş 2003: 94).

Moore, uzaktan eğitim için üç tip etkileşimden bahsetmektedir. Bunlar:

- İçerik veya çalışma konusu ile öğrenci arasındaki etkileşim,
- Konuyla ilgili materyalleri hazırlayan öğretmen veya uzmanlar ile öğrenci arasındaki etkileşim,
- Gerçek zamanlı bir öğretmen refakatinde veya gerçek zamanlı bir öğretmen bulunmadan kendi başına veya grup içerisindeki bir öğrenci ile diğer öğrenciler arasındaki etkileşim.

Moore'un diğer bir kuramı olan transaksiyonel uzaklık kuramının aksine, etkileşim kuramı ortaya atıldıktan çok kısa bir süre sonra benimsenmiş ve genişletilmesi adına çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Hillman, Willis ve Gunawardena dördüncü bir etkileşim tipi geliştirmişlerdir.

- Bir işi başarıyla neticelendirmede araç-gereçleri kullanma süreci olan öğrenci ile arayüz arasındaki etkileşim.

Geliştirilen dördüncü etkileşim tipinin ardından 10 yıl geçmeden Sutton beşinci etkileşim tipini geliştirmiştir. Sutton bu etkileşim tipini dolaylı etkileşim tipi olarak ifade etmektedir.

- Bir öğrencinin, diğer iki öğrenci arasındaki veya öğretmen ile başka bir öğrenci arasındaki doğrudan bir etkileşimi her iki yönüyle gözlemlemesi ve denetlemesiyle gerçekleşir.

Uzaktan eğitim programlarının artmasıyla birlikte etkileşim ve uzaklık kuramının kabul edilmesi ve yaygınlaşması, Moore'un bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılar üzerindeki etkilerini göstermektedir (Horzum 2013: 115).

1.5.4. Perraton Uzaktan Eğitimin Özgünlüğü Kuramı (Mevcut Kuramların Sentezi)

Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramını oluştururken var olan kuramları inceleyerek bir sentez yoluna girmiştir. Peratton teorisinde 14 varsayımdan bahsetmektedir. Bu varsayımlardan ilk beş varsayımda, eğitimin gelişmesi ve genişletilmesi için uzaktan eğitimin katkılarından bahsetmektedir:

- Öğrenme sürecinde araçlardan destek alma imkânı sunmaktadır.

- Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmen için aynı yerde ve aynı zamanda olma zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır.
- Öğrencilerin uzaktan eğitime erişim şartları aynıysa, uzaktan eğitim geleneksel eğitimden daha ucuzdur.
- Uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı etkilemektedir.
- Geleneksel eğitim ortamlarına katılamayan öğrenciler uzaktan eğitim alabilmektedir.
- Uzaktan eğitimi karşılıklı iletişim ve etkileşim kurulacak biçimde düzenleyebiliriz.
- Geleneksel eğitimdeki öğretmen rolü değişerek bilgi sağlayıcı konumundan, öğrenme için rehber konumuna gelmiştir.
- Yeni fikirler ve bilgiler sağlamak adına grup tartışmaları oluşturmak etkili bir yöntemdir.
- Uzaktan eğitimi desteklemek için çoğu şirketin kaynağı kullanılabilmekte dolayısıyla eğitim için ekonomik avantaj sağlanabilmektedir.
- Çoklu ortam programları geleneksel eğitim sunumlarından daha etkilidir.
- Sistem yaklaşımı, uzaktan eğitimin planlanmasında önemli bir yere sahiptir.
- Uzaktan eğitim sisteminde geri dönüşler gelişim için gereklidir.
- Uzaktan eğitim programlarında öğrenciler için öğrenme faaliyetlerinde kullanacakları materyaller titizlikle temin edilmelidir.
- Uzaktan eğitimde kullanılacak medya araçları seçilirken, geleneksel eğitimde kullanılan bağımlı medya araçlarının seçilmesinden kaçınmak gerekmektedir (Şimşek 2002: 73; Gökmen vd. 2016: 34).

İKİNCİ BÖLÜM

2. BULGULARIN SUNUMU VE YORUMLANMASI

2.1. Araştırma Hakkında Genel Bilgiler

Araştırmada genel itibariyle nasıl bir yol izlendiği bu bölümde açıklanmıştır. Araştırmanın konusu başlığında, bu tezde neyin konu edildiği, hangi sosyal problemten hareketle bu konunun seçildiği ve bu çalışmaya başlandığı belirtilmiştir.

Her araştırmanın bazı sınırlılıkları olabileceği gibi bizim araştırmamızda da bazı sınırlılıklardan söz etmek mümkündür. Araştırmada kullanılan yaklaşım, kavramsal ve kuramsal içerikle de bağlantılıdır. Ayrıca yöntem, örneklem ve evren seçimi gibi araştırmanın metodolojisine ilişkin ayrıntılar bu bölümde bulunmaktadır.

2.1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problem cümlesi, teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği eğitimde dijitalleşme sürecinin, Covid-19 pandemi dönemiyle beraber olağanüstü bir gelişme ve yayılma süreci yaşaması, hatta eğitimde dijitalleşmenin zorunlu hale gelmesinin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerindeki etkileri nelerdir?

2.1.1.1. Araştırmanın alt problemleri

1. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
2. Eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
3. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. beceriler) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
4. Eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir?

5. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
6. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
7. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin internete erişme ve teknolojiyi kullanabilme ücretleri çevrimiçi öğrenmeye engel midir?
8. Eğitimde dijitalleşme sürecinde yaşanabilecek teknik problemler (teknolojik ekipman eksiklikleri vb.) çevrimiçi öğrenmeye engel midir?

2.2. Araştırmanın Konusu

Eğitimde dijitalleşme sürecinin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin çevrimiçi öğrenme engelleri üzerine odaklanan bu çalışma, dijitalleşen dünyada gündelik hayatın her alanın dijitalleştiği gibi eğitim alanında da dijitalleşme süreci internetin yaygınlaşmasıyla başlayıp hızla gelişmiş, Covid-19 pandemi süreciyle beraber yeni bir ivme kazanarak bir sıçrama gerçekleştirmiştir. Pandemi döneminde eğitimin dijitalleşmesinin zorunlu hale gelmesinin, öğrencilerin dijitalleşme sürecinde öğrenmelerine etkileri incelenmiştir. Buradan hareketle de Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden oluşan örneklem grubu çalışmaya konu edilmektedir.

2.3. Araştırmanın Amacı

Bu tezin temel amacı, yapılan alan araştırmasıyla Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitimde dijitalleşme sürecinden nasıl etkilendiklerini ortaya koymaktır. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi öğrenmede etkili olan belirli faktörlerden nasıl etkilendiklerinin tespit edilebilmesi amaçlanmıştır. Öğreticinin tutumları, sosyal etkileşimler, akademik beceriler, teknik beceriler, öğrenci motivasyonu, çalışma için zaman ve destek, internet erişimi ve fiyatlar ve teknik problemler gibi faktörlerin eğitimde dijitalleşmede gençler üzerindeki etkilerinin ve çevrimiçi öğrenmeye engel olup olmadıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma eğitimde dijitalleşme sürecinin gençlerin çevrimiçi öğrenmeleri üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmış bir çalışmadır. Genel hatlarıyla inceleyecek olursak tez iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm eğitimde dijitalleşme ve etkilerine yönelik genel bir literatür taraması, kavramlar ve kuramlardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise eğitimde dijitalleşmenin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Araştırmanın sınırlılıklarından biri araştırma alanının Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerini belirli bir kısmını kapsamasıdır. Çalışma esnasında karşılaşılan en önemli sıkıntılardan biri zamanın sınırlı olmasıdır. Belirtilmesi gereken bir diğer unsur anketlerin dijital ortamda hazırlanarak katılımcılara kolaylık sağlamak adına linkler ile ulaştırılması sebebiyle yüz yüze yapılmamasıdır. Araştırma 412 kişi ile sınırlıdır.

2.5. Araştırmanın Değişkenleri, Temel ve Alt Hipotezleri

Araştırmamızda bağımlı değişken, eğitimde dijitalleşmenin öğrenmeye etkileridir. Bağımsız değişkenler ise araştırma örneklemini oluşturan Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşı, cinsiyeti, ekonomik durumu, medeni durumu, eğitim durumu, yaşanan yer, çalışma durumu, eğitim görülen fakülte ve internet erişimini en çok hangi cihaz aracılığıyla sağladıklarına ilişkin bağımsız değişkenlerdir.

Araştırmanın temel ve alt hipotezleri şunlardır;

Temel Hipotez: **H1=Cumhuriyet üniversitesi öğrencileri eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenmeden olumlu etkilenmiştir.**

Alt Hipotezler:

H₁ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1.1} = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{1,2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_2 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{2,1}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{2,2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_3 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim görülen fakülte ile çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_4 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{4,1}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_5 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile ihtiyaç duyulan teknolojinin (yazılım veya donanım) erişilebilir olmaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{5,1}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile teknik destek eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H_{5,2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₆ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{6.1} = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{6.2} = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2.6. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nicel bir alan araştırmasıdır. Tezin ikinci bölümünde, eğitimde dijitalleşme sürecinin gençlerin çevrimiçi öğrenmeleri üzerindeki etkileri kavramsal ve kuramsal çerçevede analiz edilmiştir. Araştırmanın uygulama kısmı olan üçüncü bölümde ise kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen örneklemden ölçek aracılığıyla toplanan veriler analiz edilmektedir.

Eğitimde dijitalleşme sürecinin gençler üzerindeki etkileri hakkında veriler elde etmek üzere literatür taraması ve anket teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada eğitim ve dijitalleşme hakkında diğer kişi veya kurumlar tarafından yazılmış çeşitli yazı, belge vb. eserler toplanarak incelenmiştir. Eğitim ve dijitalleşme ile ilgili olmak koşulu ile her türlü kitap, makale, gazete yazısı, istatistik, yasal belge, kişisel anı gibi eserlere ulaşılmıştır. Bu alanda daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

Araştırmada kullanılan anket, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Eğitimde dijitalleşme sürecinin gençlerin çevrimiçi öğrenmeleri üzerindeki etkilerini irdeleme çabasında olduğumuz bu araştırmada Sivas Cumhuriyet üniversitesi evreni içerisinden kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen örneklem grubu araştırmamıza dahil edilmiş ve elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırmada kullanılan soru formu, yaş, cinsiyet ve eğitim durumu gibi sosyo-demografik değişkenleri kapsayan sorular dışında, esas olarak Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitimde dijitalleşmeden nasıl etkilendiklerini araştırmaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anket soruları dijital

ortamda hazırlanıp katılımcılara dijital olarak ulaştırılmıştır. Böylelikle hem katılımcılar için kolaylık sağlanmış hem de zamandan tasarruf edilmiştir.

Araştırma sırasında elde edilen anket verileri SPSS 22 paket programı kullanılarak, sistematik hale getirilmiş ve anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen sonuçlar, eğitimde dijitalleşmenin etkilerini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri özelinde diğer çalışmalarla karşılaştırılabilir halde analiz edilmiştir.

Araştırma verilerini desteklemek için 1-30 Nisan 2023 tarihleri arasında 5 kadın 5 erkek Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencisine 5 er soruluk görüşme uygulanmıştır. Veri toplamak için uygulanan görüşmeler nitel araştırma yönteminin fenomenolojik desenleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Covid-19 pandemi döneminin eğitimde dijitalleşme sürecine yansısıyla, öğrencilerin dijital eğitim deneyimlerinin irdelenmesi hedeflenmiştir. Öğrencilere öncelikle pandemi döneminin ve eğitimde dijitalleşme sürecinin, gündelik hayat pratiklerine ve alışkanlıklarına etkisini irdelemeyi amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Daha sonrasında pandemi dönemi ve eğitimin dijitalleşmesinin zaman algısını esnetmesiyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Daha sonrasında eğitimde dijitalleşmede derslerden alınan verimin branşlara göre farklılaşmasını fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak değerlendirmeye yönelik sorular sorulmuştur. Devamında eğitimde dijitalleşme sürecinin beraberinde getirdiği fırsat eşitsizliği ve dijital okuryazarlığın eğitimde dijitalleşme sürecine etkilerini irdelleyen sorular öğrencilere yöneltilmiştir.

Yapılan görüşme verilerinin analizi için Wolcott'un, betimleme, analiz ve yorumlama yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi için veriler olduğu gibi aktarılır, analiz yöntemi için veriler analiz edilip ilişkisel değerlendirme yapılır, yorumlama yönteminde ise betimleme ve analiz yöntemlerini kapsayacak şekilde veriler analiz edilerek öznel yorumlar eklenmektedir (Arslan, Demir 2017: 203).

2.7. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Sivas merkez ilçede bulunan Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrencilik yapmakta olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma esnasında Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenciliği devam eden, kolayda örnekleme

yöntemiyle seçilen bireylere anket uygulanmıştır. Cumhuriyet üniversitesinde öğrencilik yapan 43,615 kişiden oluşan evrenden örneklem hesaplama formülü kullanılarak

Evren Büyükliği	± 0.03 örneklem hatası (d)			± 0.05 örneklem hatası (d)			± 0.10 örneklem hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu, Erdoğan 2004:50).

“± 0.05 örneklem hatası” kullanılarak yapılan hesaplama göre, örneklem 378 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama göz önünde bulundurularak örneklem hacmi 400 kişiye çıkarılmış ve sonuç olarak 416 kişiye uyulama yapılmıştır. Yapılan anket uygulamalarının 412 tanesi geçerli, 4 tanesi hatalı kabul edilmiştir. Katılımcılarının 216’sı kadın, 196’sı erkek olmak üzere toplamda 412 öğrencinin anketi geçerli sayılarak araştırmaya tabi tutulmuştur. Hatalı kabul edilen anketler araştırmanın dışında tutulmuştur. Anket uygulaması 05.05.2022 tarihinden 15.10.2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

2.8. Araştırmanın Verilerini Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak demografik özellikleri saptamak için araştırmacının hazırladığı “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin eğitimde dijitalleşmeden nasıl etkilendiklerini belirlemek için “Çevrimiçi Öğrenmede Öğrenci Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı olmayan değişkenlerine ilişkin verileri elde edebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu ile cinsiyet, yaş, yaşanılan yer, gelir durumu, medeni durum, çalışma durumu, eğitim durumu,

okunulan bölüm ve internet erişimini en çok hangi cihazdan sağlandığına ilişkin 9 soru ile demografik verilere ulaşmak hedeflenmiştir.

Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri ölçeğinin güvenilirliğine yönelik bulgular, ölçeği elde ettiğimiz ve ölçeğe yönelik kapsamlı testlerin yapıldığı, “Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması” adlı makalede, ölçeğin güvenilirliğine tutarlılık boyutu ile bakılmıştır. “Tutarlılık için Cronbach alfa iç tutarlılık ve kompozit güvenirlik katsayıların incelenmiştir. Ölçeğin 45 maddesi için Cronbach alfa değeri .922 olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin alt faktörlerinden “Yönetici/öğretici konuları” için iç tutarlılık .904 ve kompozit .922; “Sosyal etkileşim” için iç tutarlılık .842 ve kompozit .867; “Akademik beceriler” için iç tutarlılık .902 ve kompozit .931, “Teknik beceriler” için iç tutarlılık .918 ve kompozit .938, “Öğrenci motivasyonu” için iç tutarlılık .848 ve kompozit .826, “Çalışmalar için zaman ve destek” için iç tutarlılık .861 ve kompozit .899, “İnternet erişimi ve fiyatları” için iç tutarlılık .848 ve kompozit .898, “Teknik problemler” için iç tutarlılık .898 ve kompozit .927 güvenirlik değerine sahip olarak ortaya çıkmıştır. İç tutarlılık ve kompozit güvenirlik değerleri incelendiğinde tutarlı ve güvenilir veriler ürettiği söylenebilir” (Horzum vd. 2017: 75).

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulanan anket tekniğinde ise, ölçeğin 45 maddesi için Cronbach alfa değeri .976 olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin alt faktörlerinden “Yönetici/öğretici konuları” için iç tutarlılık .936 ve kompozit .937; “Sosyal etkileşim” için iç tutarlılık .906 ve kompozit .906; “Akademik beceriler” için iç tutarlılık .944 ve kompozit .944, “Teknik beceriler” için iç tutarlılık .953 ve kompozit .953, “Öğrenci motivasyonu” için iç tutarlılık .918 ve kompozit .918, “Çalışmalar için zaman ve destek” için iç tutarlılık .875 ve kompozit .878, “İnternet erişimi ve fiyatları” için iç tutarlılık .746 ve kompozit .745, “Teknik problemler” için iç tutarlılık .930 ve kompozit .930 güvenirlik değerine sahip olarak ortaya çıkmıştır. İç tutarlılık ve kompozit güvenirlik değerleri incelendiğinde tutarlı ve güvenilir veriler ürettiği söylenebilir.

Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri ölçeği, yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda 45 madde ve sekiz alt faktör olarak ortaya konulmuştur. Ölçeğin ilk faktörü “Yönetici/öğretici konuları” başlığı altında toplanan, çevrimiçi öğrenmede yönetici ve öğretici temelli öğrenme engelleriyle ilgili ölçeğin ilk 11 maddesini içermektedir. İkinci faktör “Sosyal Etkileşimler” başlığı altında toplanan, çevrimiçi eğitimde sosyal etkileşimsizlikten kaynaklanan öğrenme engelleriyle ilgili 12-17. Maddelerden oluşmaktadır. Üçüncü faktör “Akademik Beceriler” başlığı altında toplanan, iletişim becerilerini ölçen 18-23. Maddelerden oluşmaktadır. Dördüncü faktör “Teknik Beceriler” başlığı altında toplanan, öğrenmede teknik araçlar ve kullanımını ölçen 24-29. Maddelerden oluşmaktadır. Beşinci faktör “Öğrenci Motivasyonu” başlığı altında toplanan, 30-34. Maddeleri kapsayan öğrencilerin motivasyon ve istek düzeylerini ele almaktadır. Altıncı faktör “Çalışmalar için Zaman ve Destek” başlığı altında toplanan, öğrencilerin çevrimiçi öğrenme için zaman ve destek almasıyla ilgili 35-39. Maddelerden oluşmaktadır. Yedinci faktör “İnternet Erişimi ve Fiyatları” başlığı altında toplanan, internet erişim ve fiyatları kaynaklı oluşabilecek öğrenme engellerini ölçen 40-42. Maddelerden oluşmaktadır. Sekizinci ve son faktör “Teknik Problemler” başlığı altında toplanan çevrimiçi öğrenmede oluşabilecek teknik problemleri ele alan 43-45. Maddelerden oluşmaktadır (Horzum vd. 2017: 76).

Anket tekniği uygulamasını destekleyebilmek adına 5 soruluk bir görüşme formu Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine 5 kadın 5 erkek olacak şekilde uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimlenmiş analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

2.9. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

2.9.1. Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Tablo 1. Yaş Durumu

	Sayı	Yüzde
18-20	146	35,4
21-23	153	37,1
24-26	70	17,0
27+	43	10,4
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımlarına bakıldığında %35,4'ünün yani 146 kişinin 18-20 yaş aralığında, %37,1'inin yani 153 kişinin 21-23 yaş aralığında, %17'sinin yani 70 kişinin 24-26 yaş aralığında, %10,4'ünün yani 43 kişinin 27 yaş ve üzeri öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

2.9.2. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Tablo 2. Cinsiyet Durumu

	Sayı	Yüzde
Kadın	216	52,4
Erkek	196	47,6
Toplam	412	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumuna bakıldığında %52,4'ünü yani 216'sını kadınlar, %47,6'sını yani 196'sını erkekler oluşturmaktadır.

2.9.3. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Fakültele Göre Dağılımı

Tablo 3. Eğitim Görülen Fakülte

	Sayı	Yüzde
Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	36	8,7
Diş Hekimliği Fakültesi	12	2,9
Eczacılık Fakültesi	10	2,4
Edebiyat Fakültesi	114	27,7
Eğitim Fakültesi	63	15,3
Fen Fakültesi	15	3,6
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	38	9,2
İlahiyat Fakültesi	20	4,9
İletişim Fakültesi	9	2,2
Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	6	1,5
Mühendislik Fakültesi	24	5,8
Sağlık Bilimleri Fakültesi	17	4,1
Sivas Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	24	5,8
Sivas Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	13	3,2
Tıp Fakültesi	3	,7
Turizm Fakültesi	6	1,5
Veteriner Fakültesi	2	,5
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri fakültele göre dağılımını incelediğimizde öğrencilerin, %27,7'sinin yani 114 kişinin Edebiyat Fakültesinde, %15,3'ünün yani 63 kişinin Eğitim Fakültesinde, %9,2'sinin yani 38

kişinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde, %8,7'sinin yani 36 kişinin Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda, %5,8'inin yani 24 kişinin Mühendislik Fakültesinde, %5,8'inin Sivas Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda, %4,9'unun yani 20 kişinin İlahiyat Fakültesinde, %4,1'inin yani 17 kişinin Sağlık Bilimleri Fakültesinde, %3,6'sının yani 15 kişinin Fen Fakültesinde, %3,2'sinin yani 13 kişinin Sivas Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda, %2,9'unun yani 12 kişinin Diş Hekimliği Fakültesinde, %2,4'ünün yani 10 kişinin Eczacılık Fakültesinde, %2,2'sinin yani 9 kişinin İletişim Fakültesinde, %1,5'inin yani 6 kişinin Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesinde, %1,5'inin yani 6 kişinin Turizm Fakültesinde, %7'sinin yani 3 kişinin Tıp Fakültesinde, %5'inin yani 2 kişinin Veteriner Fakültesinde eğitim gördüğü görülmektedir.

2.9.4. Öğrenci Gelir Düzeyi

Öğrencilerin aylık geçimlerini idame ettirmek için kullandıkları para miktarı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4. Öğrenci Gelir Düzeyi

	Sayı	Yüzde
0-1500 TL	135	32,8
1501-3000 TL	100	24,3
3001-4250 TL	41	10,0
4250 TL ve üzeri	136	33,0
Toplam	412	100,0

Çalışmaya katılan öğrencilerin %32,8'inin yani 135 kişinin gelir düzeyi 0-1500 TL, %24,3'ünün yani 100 kişinin gelir düzeyi 1501-3000 TL, %10'unun yani 41 kişinin gelir düzeyi 3001-4250 TL arasındadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %33'ünün yani 136 kişinin gelir düzeyi 4250 TL ve üstünde olduğu görülmektedir.

2.9.5. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

Tablo 5. Yaşanılan Yerleşim Birimi

	Sayı	Yüzde
Şehir	325	78,9
İlçe / Kasaba	68	16,5
Köy	19	4,6
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimlerine bakılacak olursa öğrencilerin %78,9'unun yani 325 kişinin şehirde, %16,5'inin yani 68 kişinin ilçe veya kasabada, %4,6'sının yani 19 kişinin köyde yaşadığı görülmektedir.

2.9.6. Öğrencilerin Medeni Durum Dağılımı

Tablo 6. Medeni Durum

	Sayı	Yüzde
Evli	34	8,3
Bekar	378	91,7
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin medeni durumlarına bakılacak olursa, öğrencilerin %91,7'sinin yani 378 kişinin bekar olduğu, %8,3'ünün yani 34 kişinin evli olduğu görülmektedir.

2.9.7. Öğrencilerin Çalışma Durumu Dağılımı

Tablo 7. Çalışma Durumu

	Sayı	Yüzde
Öğrenci	315	76,5
Özel Sektörde Ücretli Çalışan	60	14,6
Serbest Meslek	22	5,3
Kamu Çalışanı	15	3,6
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışma durumlarına bakılacak olursa, öğrencilerin %76,5'inin yani 315 kişinin yalnızca öğrencilik yaptığı, %14,6'sının yani 60 kişinin özel sektörde ücretli çalışan olarak çalıştığı, %5,3'ünün yani 22 kişinin serbest meslek, %3,6'sının yani 15 kişinin kamu çalışanı olarak çalıştığı görülmektedir.

2.9.8. Öğrencilerin Öğrenim Durum Dağılımı

Tablo 8. Öğrenim Durumu

	Sayı	Yüzde
Ön lisans	75	18,2
Lisans	307	74,5
Lisansüstü	30	7,3
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim durumlarına bakılacak olursa, öğrencilerin %18,2'sinin yani 75 kişinin Ön lisans, %74,4'inin yani 307 kişinin Lisans, %7,3'ünün yani 30 kişinin Lisansüstü öğrenim gördükleri görülmektedir.

2.9.9. Öğrencilerin İnternete Erişimde En Sık Kullandıkları Cihaz Dağılımı

Türkiye genelinde herhangi bir cihaza sahip 16-64 yaşındaki internet kullanıcılarının %97,6'sı akıllı telefona, %59'u dizüstü veya masaüstü bilgisayara, %42,7'si tablete sahiptir. Türkiye toplam nüfusunun %95,4'ü mobil telefon kullanıcısı, %83,4' internet kullanıcısıdır (İnternet Araştırmaları Koordinatörlüğü 2023: 12)

Tablo 9. İnternete Erişimde En Sık Kullanılan Cihaz

	Sayı	Yüzde
Mobil Telefon	369	89,6
Tablet / iPad	9	2,2
Taşınabilir Bilgisayar	21	5,1
Masaüstü Bilgisayar	13	3,2
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete erişimde en sık kullandıkları cihaz tercihinin bakılacak olursa, öğrencilerin %89,6'sı yani 369 kişi internete erişimde en sık kullanılan cihaz olarak mobil telefonu tercih etmektedir. Öğrencilerin %5,1'i yani 21 kişi taşınabilir bilgisayar, %3,2'si yani 13 kişi masaüstü bilgisayar, %2,2'si yani 9 kişi tablet veya ipad cihazlarını internete erişimde en sık kullandıkları cihazlar olarak belirtmektedirler.

2.10. Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Çevrimiçi Öğrenme Engelleri Hakkında Görüşlerine Dair Frekans Tabloları

2.10.1. Yönetici/Öğretici Konuları Faktörü

Bu faktör altında 11 madde ile eğitimde dijitalleşmede yönetici ve öğretmenlerden kaynaklanan öğrenme engellerinin tespit edilmesini hedeflemektedir. Bu başlık altında 11 madde birinci alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme

sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 10. Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	81	19,7
Güçlü Bir Engeldir	73	17,7
Orta Derecede Bir Engeldir	53	12,9
Zayıf Bir Engeldir	78	18,9
Engel Değildir	127	30,8
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme açısından %49,7 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %12,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %37,4 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %49,7 oranda engel değildir cevabının verilmesi, çevrimiçi öğrenmede yeterli akademik danışmanın olmadığı düşüncesinin, eğitimde dijitalleşmede önemli bir oranda öğrenmeye engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre eğitimde dijitalleşme sürecinde yeterli akademik danışmanın olmamasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Bu verilere bakıldığında, eğitimde yaşanan dijital dönüşümlerle birlikte öğretmen ve öğrenci rollerinde değişimler meydana gelmiştir. Geleneksel öğrenme yöntemlerinden kısmen de olsa ayrılarak teknoloji odaklı eğitim sürecine geçildiği görülmektedir. Öğrencilerin teknoloji sayesinde bilgiye ulaşmada sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir. Dijital dönüşümler sayesinde, öğrencilerin eğitimciden bağımsız bir şekilde de öğrenmeyi sürdürdükleri görülmektedir. Perraton'un çerçevesinden bakacak olursak da öğretmen, eğitimci ve akademik danışman olarak nitelendirdiğimiz kişilerin her şeyi bilen kişi konumundan kopup bilginin nasıl elde edileceği konusunda bir yol gösterici olmaları gerektiğine değinmiştir. Teknolojik değişimler ve uzaktan eğitim sürecinde yaşanan dönüşümler bu düşüncenin desteklendiğini göstermektedir.

Tablo 11. Ders materyallerinin her zaman zamanında iletilmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	62	15,0
Güçlü Bir Engeldir	85	20,6
Orta Derecede Bir Engeldir	61	14,8
Zayıf Bir Engeldir	139	33,7
Engel Değildir	65	15,8
Toplam	412	100,0

Ders materyallerinin her zaman zamanında iletilmediğini düşünme açısından %49,5 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %14,8 oranda orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %35,6 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %49,5 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede ders materyallerinin zamanında iletilmediğinin düşünülmesi önemli bir oranda öğrenmeye engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre ders materyallerinin her zaman zamanında iletilmemesi durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında, uzaktan eğitim programlarında öğrenciler için öğrenme faaliyetlerinde kullanacakları materyallerin titizlikle temin edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Ancak bu veriler ışığında, ders materyalleri her zaman zamanında iletilmese de öğrenciler teknolojiyi etkin kullanarak bu eksikliği kapatabilmekte ve öğrenciler için öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir. Wedemeyer'in uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında bahsettiği, öğrencilere öğrenme için daha fazla sorumluluk yüklenmeli söyleminde olduğu gibi öğrenciler eksik olan materyaller için gerekli araştırmaları yaparak sorumluluk almakta ve eksik materyallerin çevrimiçi öğrenmeye engel olmasına izin vermemektedir.

Tablo 12. Öğreticilerin çevrimiçi öğretirken ne yaptıklarını bilmediklerini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	85	20,6
Güçlü Bir Engeldir	108	26,2
Orta Derecede Bir Engeldir	56	13,6
Zayıf Bir Engeldir	86	20,9
Engel Değildir	77	18,7
Toplam	412	100,0

Öğreticilerin çevrimiçi öğretirken ne yaptıklarını bilmediklerini düşünme açısından %46,8 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %13,6 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %39,6 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %46,8 oranında engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede öğretmenlerin, öğretirken ne yaptıklarını bilmediklerini düşünmenin, önemli bir oranda öğrenmeye engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre öğretmenlerin ne yaptıklarını bilmemesinin çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Bu veriler doğrultusunda, eğitimcilerin uzaktan eğitim süreci içerisinde yaşanan teknolojik gelişmeleri takip etmesi ve donanımıyla öğrencileri en güvenli yola yönlendirmeleri gerekmektedir. Ancak yaşanan dijitalleşme sürecine uyum sağlayamayan eğitimcilerin öğrencileri yeterli düzeyde yönlendiremedikleri görülmektedir. Wedemeyer'in uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramına göre öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmeli ve bir konunun iyi bir şekilde öğretilmesi için farklı ortam ve metotlar kullanılmalıdır. Dolayısıyla eğitimcilerin eğitimde dijitalleşme sürecine uyum sağlayamadığını düşünen öğrenciler bu durumun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir.

Tablo 13. Çevrimiçi öğretmenlerinden gelen açık beklentiler ya da yönergelerin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	87	21,1
Güçlü Bir Engeldir	127	30,8
Orta Derecede Bir Engeldir	53	12,9
Zayıf Bir Engeldir	87	21,1
Engel Değildir	58	14,1
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğretmenlerinden gelen açık beklentiler ya da yönergelerin eksik olduğunu düşünme açısından %51,9 engeldir cevabı verilmiştir. %12,9 oranında orta derece bir engeldir cevabı verilmiştir. %35,2 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %51,9 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğretmenlerinden gelen açık beklentiler ya da yönergelerin eksik olduğunu düşünmenin, önemli bir oranda öğrenmeye engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre öğretmenlerin açık beklentileri ve yönergelerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Bu veriler ışığında, eğitimci ve öğrenciler arasında yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklanan, beklenti ve yönergelerin anlaşılabilmesinin eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenmeye engel olduğu görülmektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin ve etkileşimin öğrenmenin temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla eğitimciler, öğrencileriyle olan iletişim ve etkileşim süreçlerinde olabildiğince açık ve anlaşılır olmalıdır.

Tablo 14. Çevrimiçi dersler için idari ve akademik personelle iletişime geçmekte zorluk yaşıyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	96	23,3
Güçlü Bir Engeldir	92	22,3
Orta Derecede Bir Engeldir	79	19,2
Zayıf Bir Engeldir	87	21,1
Engel Değildir	58	14,1
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi dersler için idari ve akademik personelle iletişime geçmekte zorluk yaşama açısından %45,6 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %19,2 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %35,2 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %45,6 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi dersler için idari ve akademik personelle iletişime geçmekte zorluk yaşanması büyük oranda öğrenmeye engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre idari ve akademik personelle iletişim problemi yaşamanın çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin rahat olmasının öğrencinin öğrenmeden zevk almasını sağlayacağını dolayısıyla motivasyonunun artacağını belirtmektedir. Motivasyon öğrenme sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak verilere bakıldığında bu durumun tam tersinin yani öğretici ile öğrenci arasında iletişim problemi yaşanması durumunda Holmberg'in bahsettiği şartların yerine getirilememesinin çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu desteklemektedir.

Tablo 15. Öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alamadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	76	18,4
Güçlü Bir Engeldir	99	24,1
Orta Derecede Bir Engeldir	71	17,2
Zayıf Bir Engeldir	109	26,5
Engel Değildir	57	13,8
Toplam	412	100,0

Öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alınamadığını düşünme açısından %42,5 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %17,2 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %40,3 oranında engel değildir şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakılacak olursa %42,5 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alınamadığını düşünmek öğrenme için engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alamamanın çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında uzaktan eğitimin karşılıklı iletişim ve etkileşim kurulacak biçimde düzenlenmesi gerektiğini belirtmekte, Holmberg ise uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşimin öğrenmenin temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu verilere bakıldığında iletişim ve etkileşimin aksadığı durumların öğrenmeye engel olması uzaktan eğitim kuramlarını desteklemektedir.

Tablo 16. Bilgili uzmanlar veya öğreticilere erişmede eksiklik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	83	20,1
Güçlü Bir Engeldir	128	31,1
Orta Derecede Bir Engeldir	58	14,1
Zayıf Bir Engeldir	83	20,1
Engel Değildir	60	14,6
Toplam	412	100,0

Bilgili uzmanlar veya öğreticilere erişmede eksiklik olduğunu düşünme açısından %51,2 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %14,1 oranında orta derece bir engeldir cevabı verilmiştir. %34,7 oranında engel değildir şeklinde cevaplar verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %51,2 oranda engeldir ve cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede bilgili uzmanlar veya öğreticilere erişmede eksiklik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenme için önemli oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre bilgili uzmanlar veya öğreticilere erişmede eksiklik yaşanmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Bu veriler doğrultusunda, öğretmenler ve öğrenciler arasında iletişim ve etkileşim sorunları yaşanması çevrimiçi öğrenmeye engel olmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaç duydukları anda öğretmenlerle iletişime geçebilmesi çevrimiçi öğrenmenin temelinde yer almaktadır. Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşime hassasiyetle önem verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Tablo 17. Özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin (Özel ders, online dersane vb. özel ek kaynakların) yetersiz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	92	22,4
Güçlü Bir Engeldir	135	32,8
Orta Derecede Bir Engeldir	57	13,8
Zayıf Bir Engeldir	66	16,0
Engel Değildir	62	15,0
Toplam	412	100,0

Özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin (Özel ders, online dersane vb. özel ek kaynakların) yetersiz olduğunu düşünme açısından %55,2 oranında engeldir cevabı verilmiştir. %13,8 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %31 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %55,2 oranında engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin yetersiz olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin (özel ders, online dersane vb. özel ek kaynakların) yetersiz olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Wedemeyer'in uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında bahsettiği öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmeli, kursların ve öğretim mekanizmalarının geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerekmektedir söylemi, geleneksel eğitim süreçlerinin uzaktan eğitime uygun bir şekilde yeniden düzenlenerek öğrenciler için uzaktan özel ders, dersane gibi yeniliklerin uzaktan eğitim için önemli olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla katılımcılardan elde edilen verilerin Wedemeyer'in kuramını desteklediği ve geleneksel özel ders ve dersaneler gibi imkanların uzaktan eğitime uyarlanmasındaki eksikliğin çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. Çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	92	22,3
Güçlü Bir Engeldir	128	31,1
Orta Derecede Bir Engeldir	48	11,7
Zayıf Bir Engeldir	83	20,1
Engel Değildir	61	14,8
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olduğunu düşünme açısından %53,4 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %11,7 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %34,9 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %53,4 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olması durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında belirttiği uzaktan eğitim programlarında öğrencilerin, öğrenme faaliyetlerinde kullanacakları materyallerin titizlikle temin edilmesi uzaktan eğitimin geliştirilmesi için önemlidir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre uzaktan eğitim materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düştüğü durumlar çevrimiçi öğrenmeye engel olmaktadır. Bu verilerin Perratonun uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramını desteklediği görülmektedir.

Tablo 19. İletim sisteminin (çevrimiçi derslerin işlendiği platform, web sayfası) kullanımı ile ilgili eğitim yetersizdir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	84	20,4
Güçlü Bir Engeldir	123	29,9
Orta Derecede Bir Engeldir	59	14,3
Zayıf Bir Engeldir	84	20,4
Engel Değildir	62	15,0
Toplam	412	100,0

İletim sisteminin (çevrimiçi derslerin işlendiği platform, web sayfası) kullanımı ile ilgili eğitimin yetersiz olduğunu düşünme açısından %50,3 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %14,3 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %35,4 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %50,3 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede iletim sisteminin kullanımı ile ilgili eğitimin yetersiz olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre iletim sisteminin (çevrimiçi derslerin işlendiği platform, web sayfası) kullanımı ile ilgili eğitimin yetersiz olması durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Bu veriler ışığında, çevrimiçi öğrenme sürecinde kullanılan sistemlerin nasıl kullanılacağına dair verilen eğitimlerin yetersiz olması öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeleri için engel olduğu görülmektedir. Bilgi toplumu aşamasına ulaşamadığımız için bu teknolojilerin ve sistemlerin kullanımı toplumun her kesiminde aynı şekilde başarılı değildir. Dolayısıyla bu sistemlerin kullanımı hakkında detaylı bir eğitim toplumun farklı kesimlerindeki eşitsizliğin önüne geçmek için gerekli olacak ve çevrimiçi öğrenmeye engel olma durumunu ortadan kaldıracaktır. Uzaktan eğitimin geliştirilmesi için Wedemeyer'in uzaktan eğitimde bağımsızlık kuramında bahsettiği gibi öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmeli ve öğrencilere bu konuda yeterli eğitim verilmelidir.

Tablo 20. Çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmadığı (çok küçük ya da büyük) endişesindeyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	66	16,0
Güçlü Bir Engeldir	93	22,6
Orta Derecede Bir Engeldir	66	16,0
Zayıf Bir Engeldir	115	27,9
Engel Değildir	72	17,5
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmadığı (çok küçük ya da büyük) endişesinde olma açısından %45,4 oranında engel değildir cevabı verilmiştir. %16 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %38,6 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %45,4 oranında engel değildir cevabının verilmesi eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmadığı (çok küçük ya da büyük) endişesinde olmanın öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 1. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğretici tutumları çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmamasının (çok küçük ya da büyük) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Bu veriler ışığında, çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmaması çevrimiçi öğrenmeye engel değildir. Çevrimiçi öğrenmede öğrenciler aynı ortamda olmak zorunda kalmadan dijital sistemler kullandığı için mekanın önemi ortadan kaybolmakta ve mekanın yetersiz oluşunun öğrenmeye engel olmasına izin verilmemektedir. Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramında bahsettiği öğrencilerin aynı anda ve aynı zamanda beraber olmak zorunda kalmadan ve öğretmene ihtiyaç duymadan istedikleri yerde çalışmalarını sağlayan bir sistem oluşturulmalıdır söylemi mekânın çevrimiçi öğrenmeye engel olma durumunu ortadan kaldırmaktadır.

2.10.2. Sosyal Etkileşimler Faktörü

Bu faktör altında 6 madde ile eğitimde dijitalleşmede sosyal etkileşimsizlikten kaynaklanan öğrenme engellerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu

başlık altında 6 madde 2. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 21. Çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	89	21,6
Güçlü Bir Engeldir	113	27,4
Orta Derecede Bir Engeldir	74	18,0
Zayıf Bir Engeldir	80	19,4
Engel Değildir	56	13,6
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme açısından %49 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %18 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %33 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların cevaplarına bakıldığında %49 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olması durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Moore uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramında üç tip etkileşimden bahsetmektedir. Bunlar; öğretmen ve öğrenci arasında, öğrenci ve öğrenci arasında ve öğrenci ile içerik veya çalışma konusu arasındaki etkileşim ve iletişimin kurulabilmesidir. Bu etkileşim ve iletişim öğrenci motivasyonu ve akademik başarıyı artırmak için gereklidir. Katılımcılardan elde edilen veriler Moore'un kuramını desteklemekte ve etkileşim ve iletişim eksikliği olduğu durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu göstermektedir.

Tablo 22. Çevrimiçi öğrenme, kişiye özgü değildir ya da öyle değilmiş gibi görünmektedir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	81	19,7
Güçlü Bir Engeldir	112	27,1
Orta Derecede Bir Engeldir	48	11,7
Zayıf Bir Engeldir	101	24,5
Engel Değildir	70	17,0
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme, kişiye özgü değildir ya da öyle değilmiş gibi görünmesi açısından %46,8 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %11,7 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %41,5 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların cevaplarına bakıldığında %46,8 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenme, kişiye özgü değildir ya da öyle değilmiş gibi görünmesinin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenmenin, kişiye özgü olmayışı durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Bu verilere bakıldığında, çevrimiçi öğrenmenin kişiye özgü değilmiş gibi görünmesi, öğretmen ve öğrenci arasında veya öğrenciler arasındaki etkileşim ve iletişimin kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun çözülebilmesi için öğretmen ile öğrenci ve öğrenci ile diğer öğrenciler arasındaki etkileşimin ve iletişimin artırılması gerekmektedir. Moore uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında bu etkileşim ve iletişimin öğrenci motivasyonunu, öğrenci tatminini ve akademik başarıyı olumlu yönde etkileyeceğini belirtmektedir.

Tablo 23. Bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkuyorum (rahatsız olma).

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	81	19,7
Güçlü Bir Engeldir	95	23,1
Orta Derecede Bir Engeldir	47	11,4
Zayıf Bir Engeldir	121	29,3
Engel Değildir	68	16,5
Toplam	412	100,0

Bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkma (rahatsız olma) açısından %45,8 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %11,4 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %42,8 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %45,8 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkmanın (rahatsız hissetmenin) öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkma (rahatsız olma) durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Bu veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi derslerde diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Fakat bu durum toplumun her kesiminde aynı şekilde yorumlanamayabilir, öğrenciler ve öğretmenler veya öğrencilerin diğer öğrenciler ile olan iletişim ve etkileşimi çevrimiçi öğrenme sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Holmberg, Moore ve Perraton kuramlarında çevrimiçi öğrenmede iletişim ve etkileşimin oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. İletişim ve etkileşimin çevrimiçi öğrenmenin temelinde yer aldığını, öğrenciler için motivasyon ve öğrenci tatmini sağladığını ve akademik başarıyı olumlu etkilediğini söylemektedir. Dolayısıyla iletişim ve etkileşim toplumun her alanında olduğu gibi öğrenci grupları arasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo 24. Çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	101	24,5
Güçlü Bir Engeldir	142	34,5
Orta Derecede Bir Engeldir	48	11,7
Zayıf Bir Engeldir	69	16,7
Engel Değildir	52	12,6
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olduğunu düşünme açısından %59 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %11,7 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %29,3 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %59 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Elde edilen verilere göre, katılımcılar çevrimiçi öğrenme sürecinde görsel etkileşimin çevrimiçi öğrenme için gerekli olduğunu düşünmekte ve görsel etkileşimin eksik olduğu durumların öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında, öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim öğretimin merkezinde yer almakta ve bu etkileşim öğrencilerin farklı yaklaşımlar, farklı çözümler ve farklı görüşler ile derse katılmalarına olanak sağlar söylemiyle çevrimiçi öğrenme için etkileşim ve iletişimin çevrimiçi öğrenmeyi olumlu etkilediğini belirtmekte bu etkileşim ve iletişimin eksik olduğu durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu söylemektedir.

Tablo 25. Diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	100	24,3
Güçlü Bir Engeldir	149	36,2
Orta Derecede Bir Engeldir	46	11,2
Zayıf Bir Engeldir	64	15,5
Engel Değildir	53	12,9
Toplam	412	100,0

Diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olduğunu düşünme açısından %60,5 oranında engeldir cevabı verilmiştir. %11,2 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %18,4 engel değildir şeklinde cevaplar verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %60,5 oranında engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olması durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Elde edilen verilere bakıldığında, öğrencilerin iş birliği ve etkileşim içerisinde olmadı durumların çevrim içi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir. İnsanların sosyal varlıklar olması nedeniyle iş birliği ve etkileşim hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da önemli bir yere sahiptir. İş birliği ve etkileşim öğrencilerin aynı mekânda olmasalar bile öğrenme sürecinde olumlu etkiye sahiptir. Öğrenciler birbirleriyle olan etkileşim ve iletişimleri sayesinde farklı bakış açıları geliştirebilmektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimin öğretimin merkezinde yer aldığını ve bu etkileşimin öğrencilerin farklı yaklaşımlar, farklı çözümler ve farklı görüşler ile derse katılmalarına olanak sağladığını belirtmektedir.

Tablo 26. Öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim yoluyla öğrenmeyi tercih ederim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	129	31,3
Güçlü Bir Engeldir	151	36,7
Orta Derecede Bir Engeldir	46	11,1
Zayıf Bir Engeldir	41	10,0
Engel Değildir	45	10,9
Toplam	412	100,0

Öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim kuramamak açısından %68 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %11,1 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %20,9 engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %68 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim yoluyla öğrenmeyi tercih etmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 2. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde sosyal etkileşimin azalması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim kuramamanın çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Elde edilen verilere bakacak olursak, sosyal etkileşimin öğretmen ve öğrenciler arasında olduğu kadar öğrenci ve diğer öğrenciler arasında çevrimiçi öğrenmeye etkileri gözlemlenmektedir. Sosyal etkileşimin eksik olduğu durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir. Sosyal bir varlık olan insan sosyalleşme ve sosyal etkileşime ihtiyaç duymaktadır. Çevrimiçi öğrenme sistemlerinin geliştirilmesi ile sosyal etkileşimler artırılabilir, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-diğer öğrenciler arasında görsel ve sözlü sosyal etkileşimlerin artırılması çevrimiçi öğrenmeye engel durumların yaşanmasını azaltacaktır. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimin öğretimin merkezinde yer aldığını ve çevrimiçi öğrenen öğrencilerin etkileşim ve iletişim sayesinde farklı yaklaşımlar, farklı çözümler ve farklı görüşler ile derse katılmasına olanak sağlayarak çevrimiçi öğrenmeye olumlu etkilerinden bahsetmektedir.

2.10.3. Akademik Beceriler Faktörü

Bu faktör altında 6 madde eğitimde dijitalleşmede öğrencilerin dijital iletişim becerilerinin öğrenmeye etkilerini ölçmesi hedeflemektedir. Bu başlık altında 6 madde 3. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 27. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerim (çevrimiçi derslerde kullanılan dili anlama becerisi) eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	64	15,5
Güçlü Bir Engeldir	65	15,8
Orta Derecede Bir Engeldir	47	11,4
Zayıf Bir Engeldir	115	27,9
Engel Değildir	121	29,4
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerinin (çevrimiçi derslerde kullanılan dili anlama becerisi) eksik olması açısından %57,3 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %11,4 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %31,3 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %57,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerinin (çevrimiçi derslerde kullanılan dili anlama becerisi) eksik olmasının öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerinin (çevrimiçi derslerde kullanılan dili anlama becerisi) eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışında, çevrimiçi derslerde kullanılan dil becerisinin çevrim içi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir. Bu durum katılımcılar özelindedir ve farklı örneklem gruplarında da farklılık gösterebilmektedir. Çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemlerin kolay anlaşılabilir veya karmaşık bir yapı olarak farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla bu durumda katılımcılara göre çevrimiçi öğrenmede kullanılan dil becerilerinin eksik olduğu durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir. Perraton, uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında sistem yaklaşımının uzaktan eğitimin planlanmasında önemli bir yere sahip olduğunu, uzaktan eğitim sistemlerinde geri dönüşlerin gelişim için gerekli olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla sistemler öğrencilerden alınan geri dönüşler sayesinde hızlıca geliştirilebilmelidir.

Tablo 28. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	51	12,4
Güçlü Bir Engeldir	56	13,6
Orta Derecede Bir Engeldir	54	13,1
Zayıf Bir Engeldir	125	30,3
Engel Değildir	126	30,6
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerinin eksik olduğunu düşünme açısından %60,9 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,1 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %26 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %60,9 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan yazma becerilerinin eksik olduğunu düşünen öğrenciler bu durumun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını düşünmektedir. Çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemler öğrencilere derslerin notlarına, sesli ve görüntülü kayıtlarına tekrar erişebilme imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler, yazma becerilene sahip olmasalar dahi bu durumun çevrimiçi öğrenmelerine engel olmadığını belirtmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğretim yöntemleri ve ortamlarının uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmesinin çevrimiçi öğrenmenin gelişmesinde önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir.

Tablo 29. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	44	10,7
Güçlü Bir Engeldir	50	12,1
Orta Derecede Bir Engeldir	45	10,9
Zayıf Bir Engeldir	135	32,8
Engel Değildir	138	33,5
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerinin eksik olduğunu düşünme açısından %66,3 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %10,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %22,8 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %66,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcılar çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerinin eksik olduğunu düşünmeleri durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını düşünmektedir. Çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemlerin

öğrenciler tarafından kolayca anlaşılır bir şekilde tasarlanması algılama konusunda öğrencilere oldukça kolaylık sağlamaktadır. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sistemlere entegre edilmelidir söyleminde öğrencilerin algılama düzeylerine uygun arayüzler oluşturulmasının çevrimiçi öğrenmeye katkı sağlayacağını belirtmektedir.

Tablo 30. Çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	49	11,9
Güçlü Bir Engeldir	56	13,6
Orta Derecede Bir Engeldir	46	11,2
Zayıf Bir Engeldir	123	29,9
Engel Değildir	138	33,4
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olması açısından %63,3 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %11,2 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %25,5 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %63,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olması öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere göre, çevrimiçi öğrenme için kullanılan iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Çevrimiçi öğrenmede iletişim yöntemi olarak genellikle yazılı mesaj sistemi, mikrofon ve kamera aracılığıyla sesli ve görüntülü iletişim yöntemlerini kullanılmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu çevrimiçi iletişim yöntemlerini gündelik hayatlarında da kullandıkları için çevrimiçi öğrenmede iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşündüklerinde bile çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında sistem

yaklaşımının uzaktan eğitimin planlanmasında önemli bir yere sahip olduğunu ve uzaktan eğitim sisteminde geri dönüşler gelişim için gereklidir söylemiyle uzaktan eğitimde kullanılan sistemlerin öğrencilerin geneline uygun bir hale getirmenin çevrimiçi öğrenmeyi olumlu etkileyeceğini belirtmektedir.

Tablo 31. Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	44	10,7
Güçlü Bir Engeldir	54	13,1
Orta Derecede Bir Engeldir	41	10,0
Zayıf Bir Engeldir	111	26,9
Engel Değildir	162	39,3
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerinin eksik olduğunu düşünme açısından %66,2 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %10 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %23,8 oranında engeldir şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcılar verdiği cevaplara bakacak olursak %66,2 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere bakacak olursak, çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerinin eksik olduğunu düşünmek çevrimiçi öğrenmeye engel değildir. Öğrenciler, çevrimiçi öğrenmede yazma için klavye veya dokunmatik klavye kullanımına aşina oldukları veya klavye kullanarak yazmak için yeterince vakitleri olduğu için bu becerinin eksik olmasını düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında çevrimiçi

öğrenme sürecinde araçlardan destek almanın çevrimiçi eğitimi geliştireceğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla klavye kullanımının öğrencilerin gözünde çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmekte ve Perraton'un kuramı desteklenmektedir.

Tablo 32. Çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliği ya da utangaçlığı var.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	50	12,2
Güçlü Bir Engeldir	50	12,2
Orta Derecede Bir Engeldir	62	15,0
Zayıf Bir Engeldir	118	28,6
Engel Değildir	132	32,0
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliği ya da utangaçlık hissedilmesi açısından %60,6 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %15 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24,4 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %60,6 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliği ya da utangaçlık hissedilmesinin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 3. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslerde ihtiyaç duydukları akademik becerilerinin (çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma, yazma, dil, vb. becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliği ya da utangaçlık hissedilmesinin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, çevrimiçi öğrenmede akademik güven eksikliği ya da utangaçlık hissedilmesi öğrencilerin çevrimiçi öğrenmesine engel olmamaktadır. Bu durum çevrimiçi öğrenmede öğrencilerin ve öğretmenlerin aynı anda aynı mekânda olmak zorunda kalmadan eğitime devam edebilmelerinin çevrimiçi öğrenmeye etkilerinden biri olarak görülmektedir. Öğrenciler çevrimiçi öğrenme sayesinde sınıf ortamında sormaya çekindikleri soruları öğretmenlerine sorabilme imkanı bulmakta ve çevrimiçi öğrenme sayesinde öğrenme süreçleri olumlu etkilenmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğrenci ve öğretmenlerin aynı yerde aynı zamanda bir arada olma zorunluluğunu ortadan

kaldırmakta ve uzaktan eğitime erişim şartlarının aynı olduğu durumlarda uzaktan eğitimin geleneksel eğitimden daha ucuz ve daha etkili bir öğrenme sağlayacağını belirtmektedir.

2.10.4. Teknik Beceriler Faktörü

Bu faktör altında 6 madde ile eğitimde dijitalleşmede teknik becerilerden kaynaklanan öğrenme engellerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu başlık altında 6 madde 4. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerilerinin) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 33. Çevrimiçi derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten (teknolojik araçları kullanmaktan çekinme) korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	45	10,9
Güçlü Bir Engeldir	48	11,7
Orta Derecede Bir Engeldir	42	10,2
Zayıf Bir Engeldir	119	28,9
Engel Değildir	158	38,3
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten korkma (teknolojik araçları kullanmaktan çekinme) ya da rahatsızlık duyma açısından %67,2 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %10,2 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %23,6 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %67,2 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten korkma ya da rahatsızlık duymanın öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi

derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten korkmak (teknolojik araçları kullanmaktan çekinmek) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, öğrencilerin çevrimiçi öğrenmede kullanılacak yeni teknoloji araçların nasıl kullanılacağını öğrenmekten korkma ya da çekinme gibi düşüncelerinin olması durumu çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Bu durum öğrencilerin kullanılan teknolojiye yabancı olmadıklarından ve Y ve Z kuşağı öğrencilerin, yeni teknolojilere uyum sağlama konusunda çok hızlı olduklarını söylemek mümkündür. Dolayısıyla yeni teknolojilerin kullanımı çevrimiçi öğrenmeye engel olmanın aksine çevrimiçi öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında çevrimiçi öğrenmenin geliştirilebilmesi için araçlardan destek alınması gerektiğini ve gelişmiş teknolojilerin kullanımının çevrimiçi eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı olumlu etkilediğini söylemektedir.

Tablo 34. Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkuyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	42	10,2
Güçlü Bir Engeldir	40	9,7
Orta Derecede Bir Engeldir	36	8,7
Zayıf Bir Engeldir	115	27,9
Engel Değildir	179	43,4
Toplam	412	100,0

Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) açısından %71,3 oranında engel değildir cevabı verilmiştir. %8,7 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %19,9 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %71,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkmanın (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinmenin) öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği

çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkmak (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinmek) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere bakıldığında, öğrencilerin bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma ve bu teknolojileri kullanmaktan çekinmeleri durumu çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Z kuşağından oluşmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Z kuşağı öğrenciler teknolojiyle iç içe büyümüş ve teknolojiyi kullanmada ve yeni teknolojilere uyum sağlama konusunda çok başarılıdır. Öğrenciler teknoloji kullanımı konusunda çekingen davranmayı bırakıp teknolojiyi gündelik yaşamlarının merkezi haline getirmiştir. Dolayısıyla teknoloji kullanımı katılımcılar için çevrimiçi öğrenmeye engel olmamış aksine katkı sağlamıştır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında, uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknolojilerin kullanımı akademik başarıyı ve ekonomik başarıyı pozitif etkileyeceğinden bahsetmektedir.

Tablo 35. Çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	47	11,4
Güçlü Bir Engeldir	58	14,1
Orta Derecede Bir Engeldir	52	12,6
Zayıf Bir Engeldir	109	26,5
Engel Değildir	146	35,4
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerin eksik olduğunu düşünme açısından %61,9 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %12,6 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %25,5 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %61,9 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel

midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerin eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcıların derslerde yazılım kullanma ile ilgili becerilerinin eksik olduğunu düşünmeleri durumu çevrimiçi öğrenmeye engel değildir. Bu durum sistemlerin ve kullanılan yazılımların öğrencilerden gelen geri dönüşler sayesinde öğrencilerin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı dikkate alınarak yeniden düzenlenerek öğrencilerin sistemleri kullanırken sorun yaşamasına engel olunmuştur. Dolayısıyla katılımcılar çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemlerde yazılımların kolay kullanılabilir arayüzleriyle karşılaşarak çevrimiçi öğrenmede yazılım kullanma konusunda problem yaşamamaktadır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında uzaktan eğitim sisteminde geri dönüşlerin çevrimiçi öğrenmenin gelişimi için gerekli olduğundan bahsetmektedir.

Tablo 36. Çevrimiçi derslerde iletim sisteminde (veri iletimi, kullanılan web sistemi) başarıyla gezinmek için gerekli becerilerim eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	46	11,2
Güçlü Bir Engeldir	55	13,2
Orta Derecede Bir Engeldir	53	12,9
Zayıf Bir Engeldir	102	24,8
Engel Değildir	156	37,9
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde iletim sisteminde (veri iletimi, kullanılan web sistemi) başarıyla gezinmek için gerekli becerilerinin eksik olduğunu düşünme açısından %62,7 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %12,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24, 4 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %62,7 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde iletim sisteminde (veri iletimi, kullanılan web sistemi) başarıyla gezinmek için gerekli becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere

göre çevrimiçi derslerde iletim sisteminde (veri iletimi, kullanılan web sistemi) başarıyla gezinmek için gerekli becerilerinin eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcılar çevrimiçi derslerde kullanılan sistemlerde başarıyla gezinebilmek için gerekli becerilerin eksik olduğu durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Katılımcılar çevrimiçi öğrenmede kullandıkları sistemleri kullanırken zorluk yaşamadan kolay kullanılabilir arayüzler sayesinde çevrimiçi öğrenme konusunda engel yaşamamaktadır. Çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemler öğrencilerin kolaylıkla kullanabilmesi için özel olarak tasarlanmaktadır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında sistem yaklaşımının, uzaktan eğitimin planlanmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğundan bahsetmektedir.

Tablo 37. Çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık değilim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	50	12,1
Güçlü Bir Engeldir	49	11,9
Orta Derecede Bir Engeldir	45	10,9
Zayıf Bir Engeldir	112	27,2
Engel Değildir	156	37,9
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık olmadığını düşünme açısından %65,1 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %10,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %65,1 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık olmadığını düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık olmamak çevrimiçi öğrenmeye engel değildir cevabı verebilmek mümkündür.

Elde edilen verilere bakıldığında, katılımcılar çevrimiçi öğrenmede kullanılan teknik araçlara tanıdık olmadıklarını düşündükleri durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum katılımcıların çoğunlukla Z kuşağı gençlerinden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Z kuşağı genç katılımcılar teknoloji kullanımını konusunda kendisini geliştirmiş ve yeni teknolojileri kullanmaya kolaylıklar uyum sağlamaktadır. Dolayısıyla çevrimiçi öğrenmede kullanılacak teknik araçlara tanıdık olmasalar bile bu yeni teknolojilerin kullanımına kolaylıklar alışabilmekte ve zorluk yaşamamaktadırlar. Moore'un uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramına, Hillman, Willis ve Gunawardena yeni bir etkileşim tipi geliştirmişlerdir. Bu etkileşim tipinde, bir işi başarıyla neticelendirmede araç-gereçleri kullanma süreci olan öğrenci ile arayüz arasındaki etkileşimin çevrimiçi öğrenmeyi geliştirmek için önemli bir yere sahip olduğundan bahsetmektedir.

Tablo 38. Çevrimiçi derslerde kullanılan farklı öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	47	11,4
Güçlü Bir Engeldir	52	12,6
Orta Derecede Bir Engeldir	48	11,7
Zayıf Bir Engeldir	115	27,9
Engel Değildir	150	36,4
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi derslerde kullanılan farklı öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkma (çekinmek) açısından %64,3 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %11,7 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %64,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi derslerde kullanılan farklı öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkmanın (çekinmek) öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 4. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi dersler için ihtiyaç duyulabilecek teknik becerilerin (teknoloji kullanabilme becerileri) eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi derslerde kullanılan farklı

öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkma (çekinmek) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcılar çevrimiçi öğrenmede kullanılan farklı öğretim yöntemlerinden korkma veya rahatsızlık duyma durumlarının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum katılımcıların Z kuşağı gençlerinden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcılar çevrimiçi öğrenmede farklı öğretim yöntemlerine kolaylıkla uyum sağlamak ve farklı öğretim yöntemleri sayesinde farklı bakış açıları geliştirmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğretim yöntemlerinin ve ortamlarının uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmesi çevrimiçi öğrenmenin gelişmesi için gerekli olduğundan ve bir konunun iyi bir şekilde öğretilmesi için farklı ortam ve metotların kullanılması gerekliliğinden bahsetmektedir.

2.10.5. Öğrenci Motivasyonu Faktörü

Bu faktör altında 5 madde ile eğitimde dijitalleşmede öğrencilerin motivasyonu ve istekliliklerinin eğitimde dijitalleşmede öğrenme için etkilerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu başlık altında 5 madde 5. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 39. Çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteliyorum ya da başlayamayacağımı düşünüyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	52	12,6
Güçlü Bir Engeldir	54	13,1
Orta Derecede Bir Engeldir	57	13,8
Zayıf Bir Engeldir	104	25,2
Engel Değildir	145	35,3
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme ya da başlayamayacağını düşünme açısından %60,5 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,8 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %25,7 oranından engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %60,5 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme ya da başlayamayacağını düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 5. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenmeye başlamayı ertelemenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere bakıldığında, katılımcılar çevrimiçi öğrenmeye başlamayı ertelemeyi ya da başlayamayacağını düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Z kuşağı gençlerinden oluşmakta, dolayısıyla çevrimiçi öğrenme hayatlarının her alanında karşılırları çıkmaktadır. Z kuşağı gençleri karşılaştıkları sorunların çözümünü internet ortamında aramakta ve çevrimiçi öğrenme sürecini farkında olarak veya olmayarak hayatlarının geneline yaymaktadır. Dolayısıyla katılımcılar, çevrimiçi öğrenmeye başlamayı ertelemenin veya başlayamayacağını düşünmek gibi durumların çevrimiçi öğrenmeye engel olmayacağını belirtmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında çevrimiçi öğrenmenin geliştirilmesi için öğrencilere öğrenme konusunda daha fazla sorumluluk verilmesi gerektiğinden ve öğrencilere istedikleri zaman çalışma istedikleri zaman durma özgürlüğü tanınması gerektiğinden bahsetmektedir.

Tablo 40. Çevrimiçi öğrenme için motivasyonum eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	53	12,9
Güçlü Bir Engeldir	63	15,3
Orta Derecede Bir Engeldir	55	13,3
Zayıf Bir Engeldir	99	24,0
Engel Değildir	142	34,5
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünme açısından %58,5 oranında engel değildir cevabı verilmiştir. %13,3 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %28,2 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %58,5 oranında engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 5. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcıların çevrimiçi öğrenme için motivasyonun düşük olduğunu düşünmeleri durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Ancak motivasyon öğrenme sürecinde çok önemli bir etkidir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğrenci motivasyonunun artması için öğrenmekten zevk alınması gerektiğini ve karar verme süreçlerinde öğrenciye pay verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için öğrenciye arkadaşça davranılmalı ve konulara erişimlerini kolaylaştırmak gerekmektedir. Bu da öğrenci motivasyonunu artırarak etkili öğrenme sağlamaktadır.

Tablo 41. Çevrimiçi bir derste öğrenmem için daha fazla sorumluluk almalıyım.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	66	16,0
Güçlü Bir Engeldir	74	18,0
Orta Derecede Bir Engeldir	57	13,8
Zayıf Bir Engeldir	88	21,4
Engel Değildir	127	30,8
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi bir derste öğrenme için daha fazla sorumluluk alınması gerektiğini düşünme açısından %52,2 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,8 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %34 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %52,2 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi bir derste öğrenme için daha fazla sorumluluk alınması gerektiğini düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 5. alt problemimiz olan eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi

öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi bir derste öğrenme için daha fazla sorumluluk alınmasına ihtiyaç duyulmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcılar çevrimiçi derslerde öğrenmek için daha fazla sorumluluk almanın çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Katılımcılar çevrimiçi derslerde öğrenme için daha fazla sorumluluk aldığında çevrimiçi öğrenme daha kalıcı ve daha etkili olacaktır. Bu durum öğrencilerin kendini çevrimiçi öğrenme sürecine ait hissetmelerine ve motivasyonlarının artmasına katkı sağlamaktadır. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğrencilere çevrimiçi öğrenme konusunda daha fazla sorumluluk verilmesi gerektiğini bu durumun öğrencilerin kendini geliştirme ve farklı bakış açıları geliştirmeleri için gerekli olduğundan bahsetmektedir.

Tablo 42. Görevlerin daha çok talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçerim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	55	13,3
Güçlü Bir Engeldir	62	15,0
Orta Derecede Bir Engeldir	60	14,6
Zayıf Bir Engeldir	100	24,3
Engel Değildir	135	32,8
Toplam	412	100,0

Görevlerin daha çok talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçme açısından %57,1 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %14,6 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %28,3 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %57,1 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede görevlerin daha çok talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 5. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre görevlerin daha çok

talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçmek çevrimiçi öğrenmeye engel değildir cevabı verebilmek mümkündür.

Elde edilen verilere bakıldığında, katılımcılar çevrimiçi öğrenmede daha çok talep edilenlerden ziyade daha kolay görünenleri öğrenmeyi seçmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum katılımcıların çevrimiçi öğrenmede öğrenecekleri konuyu seçebilme ve daha fazla sorumluluk alabilme imkanına sahip olduklarını göstermektedir. Katılımcılar öğrenmeye kolay görünenden başlayarak motivasyonu yükseltebilmektedir. Bu da daha çok talep edilen konuların öğrenilmesi sürecini olumlu etkilemektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğrencinin motivasyonunun artması için karar verme süreçlerinde öğrenciye de pay verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Öğrencinin motivasyonunun artması çevrimiçi öğrenme sürecini desteklemektedir.

Tablo 43. Çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	72	17,5
Güçlü Bir Engeldir	66	16,0
Orta Derecede Bir Engeldir	57	13,8
Zayıf Bir Engeldir	95	23,1
Engel Değildir	122	29,6
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünme açısından %52,7 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,8 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %23,5 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %52,7 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 5. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenci motivasyonunun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi öğrenme ortamlarının doğasından kaynaklı katılımcıları motive etmediğini düşünmeleri durumu çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Bu durum katılımcıların, çevrimiçi öğrenmede sosyal etkileşim ve iletişim kısıtlamasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı yönünde veya çevrimiçi öğrenme sistemlerinde sağlanan etkileşim ve iletişimin çevrimiçi öğrenmeye engel olmayacak düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum toplumun farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grupları arasında değişiklikler göstermekteyken kuşaklar arasında da farklılık göstermektedir. Z kuşağı gençler teknolojiyi kullanmakta X ve Y kuşaklarından daha başarılı olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla Z kuşağı gençleri kendilerini çevrimiçi öğrenme sistemlerine ait hissetmekte ve çevrimiçi öğrenme sürecinden daha çok verim alabilmektedir. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında öğretmenle iletişimin rahat olması ve öğrenme ortamlarına ait olma hissi taşımanın öğretimin zevkli olmasını sağlayacağını, öğrenmekten zevk alan öğrencilerin motivasyonunun artacağından ve motivasyonun çevrimiçi öğrenme sürecini destekleyeceğinden bahsetmektedir.

2.10.6. Çalışmalar için Zaman ve Destek Faktörü

Bu faktör altında 5 madde ile eğitimde dijitalleşmede öğrencilerin zaman ve destek ihtiyaçlarının öğrenmeye etkilerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu başlık altında 5 madde 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 44. Aile yaşamının bozulmasından korkuyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	53	12,9
Güçlü Bir Engeldir	47	11,4
Orta Derecede Bir Engeldir	43	10,4
Zayıf Bir Engeldir	99	24,0
Engel Değildir	170	41,3
Toplam	412	100,0

Aile yaşamının bozulmasından korkma (endişe duyma) açısından %65,3 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %10,4 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24,3 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %65,3 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede aile yaşamının bozulmasından korkmanın (endişe duymanın) öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre aile yaşamının bozulmasından korkmanın (endişe duymanın) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar aile yaşamının bozulmasından korkmanın veya endişe duymanın çevrimiçi öğrenmeye engel olmayacağını belirtmektedir. Bu durum katılımcıların geleneksel öğrenmede olduğu gibi çevrimiçi öğrenme için yeterli vakti derslerine ayırmasını gerektirmektedir. Ancak toplumun farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeylerinden katılımcılar evde çevrimiçi öğrenmeye vakit ayırma konusunda eşit şartlara sahip olamayabilir, şehir merkezinde yaşayan katılımcılar çevrimiçi derslerine daha rahat zaman ayırabiliyorken, kırsal bölgelerde yaşayan katılımcılar ailesine daha çok yardım etmek zorunda kalabilmektedir. Dolayısıyla çevrimiçi eğitim aile yaşamını da etkileyebilmekte, aile yaşamı da çevrimiçi öğrenmeyi etkileyebilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%78,9) şehir merkezinde yaşadığı için bu durumun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğrencilere istedikleri zaman çalışma istedikleri zaman durma özgürlüğü tanınması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu sayede öğrenciler ailelerine yardım etmek zorunda olduğu zaman çevrimiçi öğrenmeden geri kalmak zorunda kalmayarak boş vakitlerinde çevrimiçi öğrenmeye devam edebilmektedir.

Tablo 45. Çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanımı azaltacağını düşünüyorum.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	58	14,1
Güçlü Bir Engeldir	45	10,9
Orta Derecede Bir Engeldir	58	14,1
Zayıf Bir Engeldir	107	26,0
Engel Değildir	144	34,9
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme açısından %60,9 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %14,1 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %25 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcılar verdiği cevaplara bakıldığında %60,9 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere göre katılımcıların tarafından, çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünülmesi çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Çevrimiçi öğrenme, zamanı değerlendirme konusunda geleneksel öğrenmeden daha tasarrufludur. Geleneksel öğrenme için yolda ve aralarda geçirilen süreden çevrimiçi öğrenme sayesinde tasarruf edilebilmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında çevrimiçi öğrenmenin gelişebilmesi için öğrencilere istedikleri zaman çalışma istedikleri zaman durma özgürlüğünün tanınması gerektiğini belirtmektedir.

Tablo 46. Aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	126	30,6
Güçlü Bir Engeldir	69	16,7
Orta Derecede Bir Engeldir	62	15,0
Zayıf Bir Engeldir	66	16,0
Engel Değildir	89	21,7
Toplam	412	100,0

Aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünme açısından %47,3 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %15 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %37,7 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %47,3 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Elde edilen verilere bakıldığında katılımcıların, ailesi ve çevresinden yeteri kadar destek alamadığı durumlar çevrimiçi öğrenmeye engel olmaktadır. Çevrimiçi öğrenme için aile ve çevreden alınan destek toplumun her kesiminde farklılık gösterebilmekte ve sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeye göre değişebilmektedir. Bu durum çevrimiçi öğrenmeye engel olmakta ve dolayısıyla öğrenciler arasında fırsat eşitsizliğine neden olabilmektedir. Dolayısıyla fırsat eşitsizlikleri çevrimiçi öğrenmeye engel olmaktadır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğrencilerin uzaktan eğitime erişim şartları aynıysa, uzaktan eğitimin geleneksel eğitimden daha ucuz ve daha verimli olduğundan bahsetmektedir. Katılımcılar fırsat eşitsizliği yaşadıkları ve bu durumun çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir.

Tablo 47. Evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler oluyor.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	68	16,5
Güçlü Bir Engeldir	69	16,7
Orta Derecede Bir Engeldir	55	13,3
Zayıf Bir Engeldir	86	20,9
Engel Değildir	134	32,6
Toplam	412	100,0

Evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler olması açısından %53,5 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,3 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %33,2 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %53,5 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler olmasının öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi öğrenme sürecinde yaşadıkları kesintilerin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum çevrimiçi öğrenme sistemlerinin kesintileri hesaba katarak öğrencilerin istedikleri zaman istedikleri yerde derslerin tekrarına ve ders notlarına ulaşabilme imkânı tanımaktadır. Dolayısıyla kesintiler telafi edilebilir bir hal almakta öğrenciler için çevrimiçi öğrenmeye engel olabilecek durumlar ortadan kaldırılmaktadır. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında çevrimiçi öğrenmenin geliştirilebilmesi için öğrencilere istedikleri zaman çalışma istedikleri zaman durma özgürlüğü tanınması gerektiğinden bahsetmektedir.

Tablo 48. Çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanının olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	67	16,3
Güçlü Bir Engeldir	61	14,8
Orta Derecede Bir Engeldir	55	13,3
Zayıf Bir Engeldir	122	29,6
Engel Değildir	107	26,0
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanının olmadığını düşünme açısından %55,6 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,3 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %31,1 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %55,6 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanının olmadığını düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel

teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 6. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilere aile ve çevresi tarafından yeteri kadar destek ve zamanın sağlanamaması çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanının olmamasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanın olmadığını düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durumda katılımcılar çevrimiçi öğrenme sürecinde dersleri istedikleri zaman, istedikleri yerde tekrar edebilir ve öğrenme için yeteri kadar zamana sahip olabilmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında çevrimiçi öğrenmenin geliştirilebilmesi için öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenme görevleri için yeteri kadar zaman ayırabilmelerini sağlaması gerektiğinden bahsetmektedir.

2.10.7. İnternet Erişimi ve Fiyatlar Faktörü

Bu faktör altında 3 madde ile eğitimde dijitalleşmede internet erişimi ve fiyatlardan oluşabilecek öğrenme engellerinin tespiti hedeflenmiştir. Bu başlık altında 3 madde 7. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin internete erişme ve teknolojiyi kullanabilme ücretleri çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 49. Güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısı eksiktir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	49	11,9
Güçlü Bir Engeldir	69	16,8
Orta Derecede Bir Engeldir	49	11,9
Zayıf Bir Engeldir	97	23,5
Engel Değildir	119	28,9
Toplam	412	100,0

Güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısının olmadığını belirtme açısından %52,4 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %11,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %28,7 engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %52,4 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısının olmaması öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 7. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin internete erişme ve teknolojiyi kullanabilme ücretleri çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısının olmamasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, internet hızı ve internet sağlayıcılarında sorunlar olması durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum çevrimiçi öğrenme sürecinde derslerin istenilen zamanda istenilen yerde tekrar edilebilmesi sayesinde çevrimiçi öğrenmeye engel olmamaktadır. Ancak çevrimiçi öğrenme sürecini yavaşlatabilmektedir. Çevrimiçi öğrenme sistemleri internet ağı tabanlı hizmet vermektedir. Dolayısıyla öğrenciler bir şekilde internete bağlanıp çevrimiçi öğrenme sürecine devam edebilmelidir. Bu konuda sorun yaşayan öğrenciler devletin sağladığı internet hediye, belediyelerin ve kütüphanelerin kablosuz internetinden faydalanabilmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı etkileyeceğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla internet hızı ve internet sağlayıcılarının çevrimiçi öğrenmenin gelişmesi için önemli rol oynadığı görülmektedir.

Tablo 50. Donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksektir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	171	41,5
Güçlü Bir Engeldir	91	22,1
Orta Derecede Bir Engeldir	49	11,9
Zayıf Bir Engeldir	46	11,2
Engel Değildir	55	13,3
Toplam	412	100,0

Donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarını çok yüksek olması açısından %63,6 oranda engeldir cevabı verilmiştir. %11,9 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %24,5 oranında engel değildir şeklinde cevap verilmiştir

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %63,6 oranda engeldir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarını çok yüksek bulmanın öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durumda; 7. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin internete erişme ve teknolojiyi kullanabilme ücretleri çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarını çok yüksek olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğu görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi öğrenme için kullanacakları donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının yüksek olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir. Bu durum çevrimiçi öğrenmede öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Toplumunu farklı sosyo-ekonomik kesimlerine mensup öğrenciler çevrimiçi öğrenmede kullanılacak teknolojik ürünleri bütçelerine göre almak zorunda oldukları için bu ürünler arasındaki performans eşitsizliği, öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliğine dönüşebilmektedir. Dolayısıyla katılımcılar çevrimiçi öğrenme için kullanılacak araç-gereç ve hizmet fiyatlarının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğrencilerin uzaktan eğitime erişim şartları aynıysa, uzaktan eğitim geleneksel eğitimden daha ucuz ve daha verimli olabileceğinden bahsetmektedir.

Tablo 51. İhtiyaç duyulan teknoloji (yazılım veya donanım) benim için erişilebilir değildir.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	63	15,3
Güçlü Bir Engeldir	58	14,1
Orta Derecede Bir Engeldir	50	12,1
Zayıf Bir Engeldir	92	22,3
Engel Değildir	149	36,2
Toplam	412	100,0

İhtiyaç duyulan teknolojiye (ihtiyaç duyulan teknolojik araç gerece) erişememe açısından %58,5 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %12,1 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %29,4 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %58,5 oranda engel değildir ve cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede ihtiyaç duyulan teknolojiye (ihtiyaç duyulan teknolojik araç gereç) erişilebilirliğinin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 7. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrencilerin internete erişme ve teknolojiyi kullanabilme ücretleri çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre ihtiyaç duyulan teknolojiye (ihtiyaç duyulan teknolojik araç gerece) erişememenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknolojiye erişememe durumunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistemlere ve arayüzlere akıllı telefonlar aracılığıyla ulaşılabilir olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak çevrimiçi öğrenmede kullanılan araç gereçlerin farklılaşması öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliğini tekrar karşımıza çıkarmaktadır. Toplumun sosyo-ekonomik düzeyi farklı kesimleri çevrimiçi öğrenme sürecinde gelişmiş teknolojilerden yararlanarak çevrimiçi öğrenme sürecinden daha yüksek verim alabilirken, gelişmiş teknolojileri kullanma imkânı olmayan öğrenciler çevrimiçi öğrenme sürecini görece olarak daha az verim alarak sürdürmektedir. Öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizlikleri çevrimiçi öğrenme sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında çevrimiçi öğrenme sürecinde öğrenmeyi geliştirebilmek ve genişletebilmek için araçlardan destek alınması gerektiğinden bahsetmektedir.

2.10.8. Teknik Problemler Faktörü

Bu faktörde 3 madde ile eğitimde dijitalleşmede oluşabilecek teknik problemlerin oluşturabileceği öğrenme engellerinin tespiti hedeflenmiştir. Bu başlık altında 3 madde 8. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde yaşanabilecek teknik problemler (teknolojik ekipman eksiklikleri vb.) çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna farklı boyutlarıyla yanıt bulmamızı sağlayacaktır.

Tablo 52. Çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	60	14,6
Güçlü Bir Engeldir	61	14,8
Orta Derecede Bir Engeldir	52	12,6
Zayıf Bir Engeldir	114	27,7
Engel Değildir	125	30,3
Toplam	412	100,0

Çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olduğunu düşünme açısından %58 oranında engel değildir cevabı verilmiştir. %12,6 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %29,4 oranında engeldir, şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %58 oranında engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 8. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde yaşanabilecek teknik problemler (teknolojik ekipman eksiklikleri vb.) çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere bakıldığında, katılımcılar çevrimiçi öğrenme için kullanılan teknolojilerin uyumsuz olduklarını düşünmelerinin veya bu konuda endişe duymalarının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu durum katılımcıların çevrimiçi öğrenme için kullandıkları arayüzleri yeterli bulmaları veya arayüz ile donanım arasında sorun yaşamadıklarını gösterebilmektedir. Öğrencilerin çevrimiçi öğrenmede kullandıkları arayüzler kolay kullanılabilir ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmektedir. Dolayısıyla öğrenciler için donanım ve yazılım tarafını sadece kullandıkları arayüzün doğru çalışması şeklinde algılayabilmektedir. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında çevrimiçi öğrenmenin gelişimi için öğretim yöntemleri ve ortamları uygun bir şekilde geliştirilip sisteme entegre edilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir.

Tablo 53. Yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemler olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	63	15,3
Güçlü Bir Engeldir	69	16,7
Orta Derecede Bir Engeldir	58	14,1
Zayıf Bir Engeldir	105	25,5
Engel Değildir	117	28,4
Toplam	412	100,0

Yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemler olduğunu düşünme açısından %53,9 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %14,1 oranından orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %32 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında %53,9 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemler olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 8. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde yaşanabilecek teknik problemler (teknolojik ekipman eksiklikleri vb.) çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemlerin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcılar, çevrimiçi öğrenmede kullanılan yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen problemler olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Bu da çevrimiçi öğrenme için kullanılan arayüzlerin farklı cihazlarda sorun çıkarmadan çalıştığını göstermektedir. Çevrimiçi öğrenmede kullanılan sistem ve arayüzler çevrimiçi öğrenmeye engel olmaması için bilgisayar tarayıcılarında nasıl düzgün çalışıyorsa tablet ve akıllı telefonlarda da düzgün bir şekilde çalışması gerekmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında uzaktan eğitimde kullanılan gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı olumlu etkileyeceğinden bahsetmektedir.

Tablo 54. Teknik destek eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.

	Sayı	Yüzde
Çok Güçlü Bir Engeldir	76	18,4
Güçlü Bir Engeldir	75	18,2
Orta Derecede Bir Engeldir	56	13,6
Zayıf Bir Engeldir	107	26,0
Engel Değildir	98	23,8
Toplam	412	100,0

Teknik destek eksikliği olduğunu düşünme açısından %49,8 oranda engel değildir cevabı verilmiştir. %13,6 oranında orta derecede bir engeldir cevabı verilmiştir. %36,6 oranında engeldir şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakacak olursak %49,8 oranda engel değildir cevabının verilmesi, eğitimde dijitalleşmede teknik destek eksikliği olduğunu düşünmenin öğrenme için önemli bir oranda engel teşkil etmediğini göstermektedir. Bu durumda; 8. alt problemimiz olan, eğitimde dijitalleşme sürecinde yaşanabilecek teknik problemler (teknolojik ekipman eksiklikleri vb.) çevrimiçi öğrenmeye engel midir? Sorusuna, elde edilen verilere göre teknik destek eksikliği olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmektedir.

Elde edilen verilere göre katılımcılar, teknik desteğin eksik olduğunu düşünmelerinin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu, teknoloji kullanımında başarılı olarak nitelendirilen Z kuşağı gençlerinden oluştuğu için teknik desteğin eksik olduğunu düşündükleri durumlarda çevrimiçi öğrenme için teknik desteğe ihtiyaç duyulabilecek durumlarda sorunları kendileri çözebilmektedir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında uzaktan eğitim programlarında kullanılacak materyallerin, öğrencilerin sorun yaşamaması için titizlikle seçilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

2.11. Hipotezlerin Sınanması, Verilerin Çapraz Tablo Sunumu ve Analizleri

Bu bölümde oluşturulan hipotezler doğrultusunda çeşitli bağımsız değişkenlerin eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkilerini ortaya koymak düşüncesiyle çapraz tablo yorumlarına yer verilmiştir.

Tablo 55. Cinsiyet ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme durumu.

Cinsiyet		Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim					Toplam
		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Kadın	N	42	45	35	47	47	216
	%	19,4%	20,8%	16,2%	21,8%	21,8%	100,0%
Erkek	N	85	33	18	26	34	196
	%	43,4%	16,8%	9,2%	13,3%	17,3%	100,0%
Toplam	N	127	78	53	73	81	412
	%	30,8%	18,9%	12,9%	17,7%	19,7%	100,0%

$X^2=29,08$

df=4

Cramer's V=0,266

p=0,000

Araştırmada “ H_1 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 55 verileri ile H_1 hipotezi sınıandığında $p=0,000 < 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlıdır. “cinsiyet” ve “çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, H_1 hipotezi desteklenmektedir.

Elde edilen bulgulara göre erkeklerin %60,2’si çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmamasının öğrenmeye engel olmadığını düşünürken bu oran kadınlarda %40,2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri arasında erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünmeleri toplumda erkeklerin egemen rolü bağlamında değerlendirildiğinde ve erkeklerin daha fazla deneyime sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda çevrimiçi öğrenme engellerinden kadınlara oranla daha az etkilendikleri sonucu çıkarılmaktadır.

Tablo 56. Cinsiyete ile çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme durumu.

		Çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					Toplam
Cinsiyet		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Kadın	N	31	38	38	60	49	216
	%	14,4%	17,6%	17,6%	27,8%	22,7%	100,0%
Erkek	N	25	42	36	53	40	196
	%	12,8%	21,4%	18,4%	27,0%	20,4%	100,0%
Toplam	N	56	80	74	113	89	412
	%	13,6%	19,4%	18,0%	27,4%	21,6%	100,0%

$X^2=1,27$

df=4

Cramer's V=0,056

p=0,866

Araştırmada “ $H_{1,1}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklenmemektedir.

Tablo 56 verileri ile $H_{1,1}$ hipotezi sınılandığında $p=0,866 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “cinsiyet” ve “çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla $H_{1,1}$ hipotezi desteklenmemektedir.

Elde edilen veriler ışığında kadınların %50,5’i çevrimiçi derslerde öğrenciler arası etkileşim ve iletişim eksikliğinin öğrenmeye engel teşkil ettiğini belirtirken bu oran erkeklerde de yakın olup %47,4 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum toplumsal yaşamın dinamiklerinden biri olan sosyalleşmenin, eksik olduğu durumlarda çevrimiçi öğrenmeye engel olacağı kanısını kadın, erkek ayrımı yapmaksızın desteklemektedir. Moore uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramında çevrimiçi öğrenmenin gelişimi için gerçek zamanlı bir öğretmen refakatinde veya gerçek zamanlı bir öğretmen bulunmadan kendi başına veya grup içerisindeki bir öğrenci ile diğer öğrenciler arasında etkileşim ve iletişimin olması gerektiğinden bahsetmektedir.

Tablo 57. Cinsiyet ile bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.

		Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkuyorum (çekiniyorum).					Toplam
		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Kadın	N	75	60	25	24	32	216
	%	34,7%	27,8%	11,6%	11,1%	14,8%	100,0%
Erkek	N	104	55	11	16	10	196
	%	53,1%	28,1%	5,6%	8,2%	5,1%	100,0%
Toplam	N	179	115	36	40	42	412
	%	43,4%	27,9%	8,7%	9,7%	10,2%	100,0%
X ² =22,56		df=4		Cramer's V=0,234		p=0,000	

$X^2=22,56$

df=4

Cramer's V=0,234

p=0,000

Araştırmada “ $H_{1,2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 57 verileri ile $H_{1,2}$ hipotezi sırandığında $p=0,000 < 0,05$ bağıntısında “cinsiyet” ile “bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme)” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, $H_{1,2}$ hipotezi desteklenmektedir.

Elde edilen bulgulara göre erkeklerin %81,2’si bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) davranışının öğrenmeye engel olmadığını belirtirken bu oran kadınlarda %62,5 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu verilere göre, dijitalleşme sürecine uyum sağlama konusunda erkeklerin, kadınlara oranla daha olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Bu durum yine erkek egemen toplumların bir ürünü olarak erkeklerin teknoloji kullanımına kadınlara oranla daha fazla maruz kalmasından kaynaklanmaktadır. Erkekler toplumsal rolleri gereği teknoloji kullanımı konusunda kadınlardan daha deneyimlidir.

Tablo 58. Gelir durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olma durumu.

Gelir Durumu		Çevrimiçi öğrenme için motivasyonum eksiktir.					Toplam
		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
0-1500 TL	N	55	22	22	27	9	135
	%	40,7%	16,3%	16,3%	20,0%	6,7%	100,0%
1501-3000 TL	N	43	43	5	5	4	100
	%	43,0%	43,0%	5,0%	5,0%	4,0%	100,0%
3001-4250 TL	N	16	6	4	8	7	41
	%	39,0%	14,6%	9,8%	19,5%	17,1%	100,0%
4250 TL ve üzeri	N	28	28	24	23	33	136
	%	20,6%	20,6%	17,6%	16,9%	24,3%	100,0%
Toplam	N	142	99	55	63	53	412
	%	34,5%	24,0%	13,3%	15,3%	12,9%	100,0%

$X^2=74,43$

df=12

Cramer's V=0,245

p=0,000

Araştırmada “ H_2 =Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 58 verileri ile H_2 hipotezi sırandığında $p=0,000 < 0,05$ bağıntısında “gelir durumu” ile “çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olma durumu” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, H_2 hipotezi desteklenmektedir.

Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %57 oranında motivasyonun eksik olmasını çevrimiçi öğrenme için engel olarak görmezken, gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrenciler %41,2 oranda motivasyonun eksik olmasını çevrimiçi öğrenme için engel olarak görmemektedir. Bu verilere gelir durumu arttıkça, yani sosyo-ekonomik düzey farklılaştıkça, çevrimiçi öğrenme konusunda motivasyonun gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha önemli olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe öğrenciler çevrimiçi öğrenme için motivasyonun daha önemli olduğunu belirtmekte, sosyo-ekonomik düzeyi daha düşük öğrenciler motivasyon eksikliğinin çevrimiçi öğrenmeye engel olmasına izin vermemektedir.

Tablo 59. Gelir durumu ile donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksek olduğunu düşünme durumu.

Gelir Durumu		Donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksektir.					Toplam
		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
0-1500 TL	N	21	15	18	37	44	135
	%	15,6%	11,1%	13,3%	27,4%	32,6%	100,0%
1501-3000 TL	N	13	4	5	24	54	100
	%	13,0%	4,0%	5,0%	24,0%	54,0%	100,0%
3001-4250 TL	N	5	4	5	8	19	41
	%	12,2%	9,8%	12,2%	19,5%	46,3%	100,0%
4250 TL ve üzeri	N	16	23	21	22	54	136
	%	11,8%	16,9%	15,4%	16,2%	39,7%	100,0%
Toplam	N	55	46	49	91	171	412
	%	13,3%	11,2%	11,9%	22,1%	41,5%	100,0%

$X^2=26,01$

df=12

Cramer's V=0,145

p=0,011

Araştırmada “ $H_{2.1}$ =Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 59 verileri ile $H_{2.1}$ hipotezi sırandığında $p=0,011 < 0,05$ bağıntısında “gelir durumu” ile “donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olduğunu düşünme” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, $H_{2.1}$ hipotezi desteklenmektedir.

Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %60 oranda donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtirken, gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrenciler %55,9 oranda çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla ekonomik düzey yükseldikçe donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olması çevrimiçi öğrenme konusunda öğrenmeye daha az engel teşkil etmektedir. Bu durum öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik düzey farkının çevrimiçi öğrenme engelleri üzerine etkilerini göstermektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrenciler çevrimiçi öğrenmeye daha fazla bütçe ayırabilirken daha düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler çevrimiçi öğrenmeye bütçe sağlama konusunda zorluk çekebilmektedir. Bu durum sosyo-ekonomik olduğu kadar sosyo-kültürel olarak da farklılık gösterebilmektedir. Sosyo-kültürel yapı farklılıklarında toplumun bazı kesimleri eğitim için harcanacak

paradan çekinmezken, toplumun bazı kesimleri eğitime para ve kaynak ayırmaktan rahatsız olabilmektedir. Dolayısıyla sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeylerin çevrimiçi öğrenme üzerindeki etkilerinin ne denli önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 60. Gelir durumu ile bilgisayar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.

Gelir Durumu	Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkuyorum.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
0-1500 TL	68	38	12	10	7	135
	50,4%	28,1%	8,9%	7,4%	5,2%	100,0%
1501-3000 TL	47	43	4	3	3	100
	47,0%	43,0%	4,0%	3,0%	3,0%	100,0%
3001-4250 TL	15	11	5	6	4	41
	36,6%	26,8%	12,2%	14,6%	9,8%	100,0%
4250 TL ve üzeri	49	23	15	21	28	136
	36,0%	16,9%	11,0%	15,4%	20,6%	100,0%
Toplam	179	115	36	40	42	412
	43,4%	27,9%	8,7%	9,7%	10,2%	100,0%

$\chi^2=55,78$

df=12

Cramer's V=0,212

p=0,000

Araştırmada “ $H_{2.2}$ =Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklenmektedir.

Tablo 60 verileri ile $H_{2.2}$ hipotezi sınıandığında $p=0,000 < 0,05$ bağıntısında “gelir durumu” ile “bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme)” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, $H_{2.2}$ hipotezi desteklenmektedir.

Elde edilen bulgulara göre gelir durumu azaldıkça, bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmak (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinmek)

Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %78,5 oranda bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmanın (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinmenin) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtirken, gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrenciler %52,9 oranda çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Verilerden yola çıkarak ekonomik düzey azaldıkça bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmanın (bilgisayar vb.

teknolojileri kullanmaktan çekinmenin) çevrimiçi öğrenmeye daha yüksek ekonomik düzeylere oranla daha az engel olduğu görülmektedir.

Tablo 61. Eğitim görülen fakülte ile çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme durumu.

Okunulan fakülte	Çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerim eksiktir.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	13 36,1%	7 19,4%	6 16,7%	5 13,9%	5 13,9%	36 100,0%
Dış Hekimliği Fakültesi	3 25,0%	3 25,0%	1 8,3%	3 25,0%	2 16,7%	12 100,0%
Eczacılık Fakültesi	5 50,0%	3 30,0%	0 0,0%	1 10,0%	1 10,0%	10 100,0%
Edebiyat Fakültesi	31 27,2%	45 39,5%	10 8,8%	17 14,9%	11 9,6%	114 100,0%
Eğitim Fakültesi	22 34,9%	12 19,0%	6 9,5%	9 14,3%	14 22,2%	63 100,0%
Fen Fakültesi	6 40,0%	7 46,7%	0 0,0%	1 6,7%	1 6,7%	15 100,0%
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	13 34,2%	11 28,9%	5 13,2%	6 15,8%	3 7,9%	38 100,0%
İlahiyat Fakültesi	6 30,0%	8 40,0%	5 25,0%	1 5,0%	0 0,0%	20 100,0%
İletişim Fakültesi	5 55,6%	1 11,1%	1 11,1%	1 11,1%	1 11,1%	9 100,0%
Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	3 50,0%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	0 0,0%	6 100,0%
Mühendislik Fakültesi	9 37,5%	3 12,5%	3 12,5%	3 12,5%	6 25,0%	24 100,0%
Sağlık Bilimleri Fakültesi	5 29,4%	5 29,4%	3 17,6%	4 23,5%	0 0,0%	17 100,0%
Sivas Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	9 37,5%	9 37,5%	1 4,2%	2 8,3%	3 12,5%	24 100,0%
Sivas Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	5 38,5%	2 15,4%	3 23,1%	2 15,4%	1 7,7%	13 100,0%
Tıp Fakültesi	1 33,3%	1 33,3%	0 0,0%	0 0,0%	1 33,3%	3 100,0%
Turizm Fakültesi	2 33,3%	4 66,7%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	6 100,0%
Veteriner Fakültesi	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
Toplam	138 33,5%	123 29,9%	46 11,2%	56 13,6%	49 11,9%	412 100,0%

$X^2=63,61$

df=64

Cramer's V=0,196

p=0,490

Araştırmada “ H_3 =Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim görülen fakülte ile çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklenmemektedir.

Tablo 61 verileri ile H_3 hipotezi sırandığında $p=0,490 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Eğitim görülen fakülte” ve “çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla H_3 hipotezi desteklenmemektedir.

Elde edilen verilere göre öğrenim görülen fakülte fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olması çevrimiçi öğrenme için önemli bir engel teşkil etmemektedir. Bu verileri yorumlamak gerekirse, çevrimiçi eğitim sürecine zorlanan öğrenciler iletişim becerileri eksik olsa da öğrenmek zorunda olduklarını düşünerek sistemi deneme yanılma yöntemleriyle çözmek zorunda kalmışlar ve çevrimiçi öğrenmeye devam etmişlerdir.

Tablo 62. Medeni durum ile çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme durumu.

Medeni Durum	Çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanını azaltacağını düşünüyorum.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Evli	10	9	7	3	5	34
	29,4%	26,5%	20,6%	8,8%	14,7%	100,0%
Bekar	134	98	51	42	53	378
	35,4%	25,9%	13,5%	11,1%	14,0%	100,0%
Toplam	144	107	58	45	58	412
	35,0%	26,0%	14,1%	10,9%	14,1%	100,0%

$X^2=1,60$

df=4

Cramer's V=0,062

p=0,808

Araştırmada “ H_4 = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklememektedir.

Tablo 62 verileri ile H_4 hipotezi sırandığında $p=0,808 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Medeni durum” ve “çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla H_4 hipotezi desteklenmemektedir.

Elde edilen verilere göre medeni durum fark etmeksizin çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltması, çevrimiçi öğrenmeye engel değildir. Çevrimiçi öğrenme süreci, geleneksel öğrenme süreçlerine göre daha çok vakit tasarrufu

sağlama imkânı tanımaktadır. Geleneksel öğrenme için okula gidip gelmek, öğle araları ve dersler arasında beklenmesi gereken zamanlardan, çevrimiçi öğrenme sayesinde çok büyük oranda tasarruf edilebilmektedir. Dolayısıyla öğrenciler kendilerine daha fazla zaman ayırabilmektedir.

Tablo 63. Medeni durum ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olma durumu.

Medeni Durum	Çevrimiçi öğrenme için motivasyonum eksiktir.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Evli	11	7	7	7	2	34
	32,4%	20,6%	20,6%	20,6%	5,9%	100,0%
Bekar	131	92	48	56	51	378
	34,7%	24,3%	12,7%	14,8%	13,5%	100,0%
Toplam	142	99	55	63	53	412
	34,5%	24,0%	13,3%	15,3%	12,9%	100,0%

$X^2=3,76$

df=4

Cramer's V=0,096

p=0,438

Araştırmada “ $H_{4.1}$ =Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklememektedir.

Tablo 63 verileri ile $H_{4.1}$ hipotezi sınandığında $p=0,438 > 0,05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Medeni durum” ve “çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla $H_{4.1}$ hipotezi desteklenmemektedir. Elde edilen verilere göre medeni durum fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemektedir.

Tablo 64. Yaşanılan yer ile ihtiyaç duyulan teknolojiye erişebilme durumu.

Yaşanılan yer	İhtiyaç duyulan teknoloji (yazılım veya donanım) benim için erişilebilir değildir.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Şehir	118	73	38	40	56	325
	36,3%	22,5%	11,7%	12,3%	17,2%	100,0%
İlçe / Kasaba	25	15	7	14	7	68
	36,8%	22,1%	10,3%	20,6%	10,3%	100,0%
Köy	6	4	5	4	0	19
	31,6%	21,1%	26,3%	21,1%	0,0%	100,0%
Toplam	149	92	50	58	63	412
	36,2%	22,3%	12,1%	14,1%	15,3%	100,0%

$X^2=11,77$

df=8

Cramer's V=0,120

p=0,162

Araştırmada “ $H_5 = \text{Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile ihtiyaç duyulan teknolojinin (yazılım veya donanım) erişilebilir olmaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.}$ ” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklememektedir.

Tablo 64 verileri ile H_5 hipotezi sınıandığında $p=0,162 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Yaşanılan yer” ve “ihtiyaç duyulan teknolojinin (yazılım veya donanım) erişilebilir olmaması” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla H_5 hipotezi desteklenmemektedir. Elde edilen verilere göre yaşanan yer fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için ihtiyaç duyulan teknolojinin erişilebilir olmaması çevrim içi öğrenmeye engel teşkil etmemektedir.

Tablo 65. Yaşanılan yer ile teknik destek eksikliği olduğunu düşünme durumu.

Yaşanılan yer	Teknik destek eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					Toplam
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Şehir	73	90	41	57	64	325
	22,5%	27,7%	12,6%	17,5%	19,7%	100,0%
İlçe / Kasaba	21	14	10	12	11	68
	30,9%	20,6%	14,7%	17,6%	16,2%	100,0%
Köy	4	3	5	6	1	19
	21,1%	15,8%	26,3%	31,6%	5,3%	100,0%
Toplam	98	107	56	75	76	412
	23,8%	26,0%	13,6%	18,2%	18,4%	100,0%

$\chi^2=10,39$

df=8

Cramer's V=0,112

p=0,239

Araştırmada “ $H_{5,1} = \text{Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile teknik destek eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.}$ ” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklememektedir.

Tablo 65 verileri ile $H_{5,1}$ hipotezi sınıandığında $p=0,239 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Yaşanılan yer” ve “teknik destek eksikliği olduğunu düşünme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla $H_{5,1}$ hipotezi desteklenmemektedir. Elde edilen verilere göre yaşanan yer fark etmeksizin teknik destek eksikliği çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemektedir.

Tablo 66. Yaşanılan yer ile çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama durumu.

Yaşanılan yer	Çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık değilim.					Total
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Şehir	122 37,5%	90 27,7%	31 9,5%	34 10,5%	48 14,8%	325 100,0%
İlçe / Kasaba	29 42,6%	17 25,0%	9 13,2%	12 17,6%	1 1,5%	68 100,0%
Köy	5 26,3%	5 26,3%	5 26,3%	3 15,8%	1 5,3%	19 100,0%
Total	156 37,9%	112 27,2%	45 10,9%	49 11,9%	50 12,1%	412 100,0%

$X^2=17,93$ $df=8$ Cramer's V=0,148 $p=0,022$

Araştırmada “ $H_{5.2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 66 verileri ile $H_{5.2}$ hipotezi sırandığında $p=0,022 < 0,05$ bağıntısında “yaşanılan yer” ile “çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, $H_{5.2}$ hipotezi desteklenmektedir. Elde edilen verilere göre yaşanan yer kentleştikçe çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmamak çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemektedir. Kentleşmenin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeye etkileri ve teknolojiye maruz kalma oranını artırması sayesinde teknik araçlara tanındık olmamak çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemektedir.

Tablo 67. Eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme durumu.

Eğitim Durumu	Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					Total
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Ön lisans	15 20,0%	24 32,0%	14 18,7%	10 13,3%	12 16,0%	75 100,0%
Lisans	106 34,5%	49 16,0%	32 10,4%	57 18,6%	63 20,5%	307 100,0%
Lisansüstü	6 20,0%	5 16,7%	7 23,3%	6 20,0%	6 20,0%	30 100,0%
Total	127 30,8%	78 18,9%	53 12,9%	73 17,7%	81 19,7%	412 100,0%

$X^2=21,23$ $df=8$ Cramer's V=0,161 $p=0,007$

Araştırmada “ $H_6 = \text{Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki vardır.}$ ” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklemektedir.

Tablo 67 verileri ile H_6 hipotezi sınıandığında $p=0,007 < 0,05$ bağıntısında “eğitim durumu” ile “çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme” arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, H_6 hipotezi desteklenmektedir. Elde edilen verilere göre Ön Lisans öğrencileri %52, Lisans öğrencileri %50,4 ve Lisansüstü öğrenciler %46,7 oranda çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışman olmamasının çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmektedir. Verileri yorumlayacak olursak eğitim düzeyi arttıkça çevrimiçi öğrenme içi daha fazla akademik danışmana ihtiyaç duyulduğu gözlemlenebilmektedir.

Tablo 68. Eğitim durumu ile bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkma (bilgisayar vb. teknolojileri kullanmaktan çekinme) durumu.

Eğitim Durumu	Bilgisayarlar ve benzer teknolojilerden korkuyorum(çekiniyorum).					Total
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Ön lisans	37	16	8	9	5	75
	49,3%	21,3%	10,7%	12,0%	6,7%	100,0%
Lisans	128	90	25	27	37	307
	41,7%	29,3%	8,1%	8,8%	12,1%	100,0%
Lisansüstü	14	9	3	4	0	30
	46,7%	30,0%	10,0%	13,3%	0,0%	100,0%
Total	179	115	36	40	42	412
	43,4%	27,9%	8,7%	9,7%	10,2%	100,0%

$X^2=8,90$

df=8

Cramer's V=0,104

$p=0,351$

Araştırmada “ $H_{6.1} = \text{Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim durumu ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme) arasında anlamlı bir ilişki vardır.}$ ” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklenmemektedir.

Tablo 68 verileri ile $H_{6.1}$ hipotezi sınıandığında $p=0,351 > 0,05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “eğitim durumu” ve “bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme)” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla $H_{6.1}$ hipotezi desteklenmemektedir. Elde edilen verilere

göre eğitim durumu fark etmeksizin bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmanın (çekinmenin) çevrim içi öğrenmeye engel teşkil etmediği gözlenmektedir.

Tablo 69. Eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme durumu.

Eğitim Durumu	Çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteliyorum ya da başlayamayacağımı düşünüyorum.					Total
	Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir	
Ön lisans	34	12	13	10	6	75
	45,3%	16,0%	17,3%	13,3%	8,0%	100,0%
Lisans	103	84	39	38	43	307
	33,6%	27,4%	12,7%	12,4%	14,0%	100,0%
Lisansüstü	8	8	5	6	3	30
	26,7%	26,7%	16,7%	20,0%	10,0%	100,0%
Total	145	104	57	54	52	412
	35,2%	25,2%	13,8%	13,1%	12,6%	100,0%

$X^2=10,39$

df=8

Cramer's V=0,112

p=0,239

Araştırmada “ $H_{6,2}$ = Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim durumu ile çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen ki kare analizinin verileri hipotezi desteklenmemektedir.

Tablo 69 verileri ile $H_{6,2}$ hipotezi sınandığında $p=0,239 > 0.05$ bağıntısı ile ortaya çıkan veriler istatistiki olarak anlamlı değildir. “Eğitim durumu” ve “çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, dolayısıyla $H_{6,2}$ hipotezi desteklenmemektedir. Elde edilen verilere göre eğitim durumu fark etmeksizin, çevrimiçi öğrenmeye başlamayı ertelemenin çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmediği gözlemlenmektedir.

2.12. Eğitimde Dijitalleşme Sürecine İlişkin Görüşme Bulguları

Araştırma verilerini desteklemek için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden seçilen 5 kadın 5 erkek öğrenciye 5 er soruluk görüşme uygulanmıştır. Veri toplamak için uygulanan görüşmeler nitel araştırma yönteminin fenomenolojik desenleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Covid-19 pandemi döneminin eğitimde dijitalleşme sürecine yansısıyla, öğrencilerin dijital eğitim deneyimlerinin irdelenmesi hedeflenmiştir. Öğrencilere öncelikle pandemi döneminin ve eğitimde dijitalleşme sürecinin, gündelik hayat pratiklerine ve

alışkanlıklarına etkisini irdelemeyi amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Daha sonrasında pandemi dönemi ve eğitimin dijitalleşmesinin zaman algısını esnetmesiyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Daha sonrasında eğitimde dijitalleşmede derslerden alınan verimin branşlara göre farklılaşmasını fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak değerlendirmeye yönelik sorular sorulmuştur. Devamında eğitimde dijitalleşme sürecinin beraberinde getirdiği fırsat eşitsizliği ve dijital okuryazarlığın eğitimde dijitalleşme sürecine etkilerini irdeleyen sorular öğrencilere yöneltilmiştir.

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Fakülte
Ö1	ERKEK	22	Mühendislik F.
Ö2	ERKEK	21	Edebiyat F.
Ö3	ERKEK	19	İİBF.
Ö4	KADIN	23	Eğitim F.
Ö5	KADIN	20	Eğitim F.
Ö6	ERKEK	19	Mühendislik F.
Ö7	KADIN	21	Edebiyat F.
Ö8	KADIN	22	Fen F.
Ö9	ERKEK	20	Mühendislik F.
Ö10	KADIN	21	Edebiyat F.

2.12.1. Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Değişen Gündelik Hayat ve Alışkanlıklar

Covid-19 pandemi süreciyle birlikte gündelik hayat aktiviteleri dijitalleşmek zorunda kalmıştır. Gündelik hayatın birçok alanında olduğu gibi eğitim alanında da dijitalleşme süreci yoğunlaşmış ve büyük bir ivme kazanmıştır. Bu durum toplumun her kesiminde toplumsal hayatın işleyişinde birtakım farklılıklar meydana getirmiştir. Bu farklılıklar herkesi etkilediği kadar öğrencilerin de gündelik hayatlarının işleyişini ve alışkanlıklarını değiştirmek durumunda bırakmıştır.

Pandemi dönemi sebebiyle yürürlüğe koyulan kısıtlamalar, evde geçirilen süreyi olabildiğince artırmıştır. Dolayısıyla eğitim evde devam etmiş ve eğitimin sosyalleşme sürecini de sekteye uğratmıştır. Eğitim dijitalleşerek devam etse de

sosyal etkileşim oranı düşmüştür. Sosyal ilişkilerin de dijital olarak devam etmesi bireylerin gündelik hayatlarında ve alışkanlıklarında köklü değişikliklere yol açmaktadır. Katılımcıların pandemi süreciyle değişen gündelik hayat ve alışkanlıkları, olumlu-olumsuz etkileri, eğitsel ve sosyal boyutları aşağıda aktarılmıştır.

“Evde uzun süre kalmak derslerle olduğu kadar tüm hayatımla arama mesafe koydu. Ders çalışma isteğim azaldı, arkadaşlık ilişkilerim zayıfladı ve bilgisayar kullanım sürem çok uzadı. Hayatım her gün aynı şeyleri yaptığım bir döngüye dönüştü.” (Ö1).

“Ders çalışırken bir yandan videolar izliyorum, dikkat eksikliği yaşamaya başladım ve kendimi tam anlamıyla derslere veremiyorum. Gece-gündüz birbirine karışmaya başladı. Bütün düzenim değişti ve tembellik etmeye alıştım.” (Ö2).

“Derslerin online olması bir yönden güzel oldu, okula gitmek için hazırlanıp gidiş-dönüş yolda geçirdiğim zaman bana kaldı. Yola ve yemeğe harcadığım para cebimde kaldı. Tek sorun arkadaşlarımdan uzak kalmak çok zor ve sıkıcı bir durum.” (Ö3).

“Sadece zorunlu durumlarda evden dışarı çıkabilmek hayatımı olumsuz etkiledi, bazı günler hiç yürümeden geçmeye başladı. Markete gidebilmek bir sosyal aktivite oldu. Bu hareketsizlik durumu eğitim hayatımı da monotonlaştırdı derslere olan hevesimi azalttı.” (Ö4).

“Eskiden Youtube’da bir şeyler öğrenmeye çalışırdım, şimdi gerekli gereksiz birçok video izliyorum, evde yapacak çok bir şey bulamadığım için boş vaktimin çoğunu Youtube videoları ve diziler izleyerek geçirmeye başladım.” (Ö5).

“İlk başlarda derslerin online olması hoşuma gitmişti, teoride güzeldi de ancak pandemi döneminin kısıtlamalarıyla birleştiği için her gün evde aynı odada aynı şeyleri yapmak zorunda kalmak beni psikolojik olarak kötü etkiledi” (Ö6).

“Pandemi dönemi öncesinde spor salonuna gidiyordum şimdi evde yaparım diye spor aletleri aldım ancak hiç içimden gelmiyor. Derslere bile zor uyum sağlıyorum bu kadar zorlanacağımı hiç düşünmemiştim.” (Ö7)

“Dersler okuldakinden farklı değil hocalarımız yine aynı şekilde dersi işliyor bu konuda bir sorun yaşamadım. Sadece okul ortamı ve sosyalleşmek derslere daha çok motive olmamı sağlıyordu.” (Ö8).

“Ailemin de sürekli evde olması üzerimdeki baskıyı artırdı. Ailem her boş vaktimde ders çalışmam gerektiğini söyleyerek benimle tartışmaya başladı. Benim için zor bir süreçti.” (Ö9).

“Evde kalmak zorunda olmam ve hocalarımla yüz yüze görüşmemek derslere olan ilgimi azalttı ve hocalarımdan yeterli desteği almamı engelledi” (Ö10).

Covid-19 pandemi döneminde, evde kalmak zorunda olmak, toplumsal hayatın tüm süreçlerini etkilediği gibi eğitim sektörünü de etkilemiştir. Gündelik hayatın ve alışkanlıkların yeniden düzenlenmesine sebep olmuştur. Katılımcı öğrencilerin görüşlerine bakıldığında zaman aile hayatlarından boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine, eğitim şekillerinin değişikliklerine ve olumlu-olumsuz etkilerine, psikolojik durumlarından fiziksel aktivitelere kadar gündelik hayatın ve alışkanlıkların değiştiği görülmektedir.

2.12.2. Eğitimde Dijitalleşme Sürecinde Esnek Zaman Algısı

Covid-19 pandemi döneminde gündelik hayat aktivitelerinin ve alışkanlıklarının değişmesi, öğrencilerin eğitimde dijitalleşme sürecinde standart zaman algısının değişmesini de beraberinde getirmiştir. Zaman algısının değişmesinin etkilerinin toplumsal boyutta değişikliklere yol açtığı söylenebilmektedir.

Eğitimde dijitalleşmede pandemi dönemiyle beraber zaman algısında değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Öğrenciler sabit ders saatleri gibi eski alışkanlıklarını değiştirerek esnek ders saatlerine uyum sağlamıştır. Öğrencilerin ders saatlerini esnetmesi, boş zamanlarını değerlendirme konusunu zorlaştırmış ve öğrencilerin

disiplin ve düzenlerinin bozulmasına yol açmıştır. Aşağıda katılımcı öğrencilerin bu durumdan nasıl etkilendiklerine yönelik düşünceleri verilmiştir.

“Online derslere daha sonra da katılarak dersi tamamlamış olmanın verdiği rahatlık sayesinde planlı ve programlı çalışmak zorlaştı” (Ö1).

“Derslere gece vakti girip sabaha kadar çalışıyorum, sabah uyuyup öğleden sonra uyanıyorum zaman kavramı değersizleşmeye başladı, dengem düzenim alt üst oldu.” (Ö2).

“Gündüzleri ailemle vakit geçirip akşamları derslere giriyorum, gece geç saatlere kadar ders çalışıyorum düzen konusunda problem yaşıyorum.” (Ö3).

“Boş vakitlerimi ayarlama konusunda zorlanıyorum dersleri ertelemek beni zor duruma sokuyor.” (Ö5).

“Sabah erkenden kalkıp hazırlanıp derse gitmek çok zordu, şimdi online derslere istediğim zaman katılabilmek büyük bir kolaylık” (Ö7).

“Sürekli aynı odada olmak zamanı takip etmemi zorlaştırıyor. Kendime sürekli ne ara akşam oldu ne ara sabah oldu gibi cümleler kurmaya başladım.” (Ö10).

Öğrencilerin görüşlerinden yola çıkarak pandemi döneminde okulların uzaktan eğitime geçmesiyle beraber öğrencilerin zaman algısı değişmiş ve bu durum gündelik hayat ve alışkanlıklarına da yansımıştır. Zamanı takip edemediklerini, plan program yapma konusunda zorlandıklarını ve alışkanlıklarının değiştiğini belirtmişlerdir. Zaman algısının değişmesini olumlu yönde kullanan öğrenciler olduğu kadar olumsuz etkilenen öğrencilerin olduğu da tespit edilmiştir.

2.12.3. Eğitimde Dijitalleşmede Alınan Verimin Ders Branşlarına Göre Farklılaşması

Pandemi döneminde, eğitimde dijitalleşme süreciyle derslerin online platformlardan işlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Fen bilimleri ve sosyal bilimler alanında yapılan derslerin belirli noktalarda farklılaştığı öğrenciler ve öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Fen bilimleri alanındaki derslerin daha çok uygulamalı ve soyut düşünme gerektirmesi, eğitimin dijitalleşme sürecinde öğrenciler için bazı

noktalarda problemler oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim platformlarında, fen bilimlerine özel alt yapı ve olanakların yeterince gelişmemiş olması derslerden alınan verimi düşürmekte ve bu konuların daha yüzeysel işlenmesine sebep olmaktadır. Sosyal bilimler alanındaki dersler sözel ve görsel anlatımlar sayesinde fen bilimlerine nispeten daha verimli bir eğitim alınmasına sebep olmaktadır. Eğitimde dijitalleşmenin branştan branza farklılaşması katılımcı öğrencilerin görüşlerini aşağıdaki gibi etkilemiştir.

“Sayısal dersleri örgün öğretimde bile zor anlıyordum, online derslerde bu durum iyice zorlaştı. Sözel derslerin örgün eğitimden çok bir farkı yok hatta bazı durumlarda tekrar dinleyerek pekiştirme imkânı bulabiliyorum.” (Ö1).

“Fen bilimlerinde kafama yatmayan yerleri hocalarımla tartışarak öğrenebiliyordum eğitimin dijitalleşmesi hocalarımla etkileşimi tamamen kesmese de örgün öğretime göre baya azalttı. Dolayısıyla ek kaynaklara başvurmak zorunda kalabiliyorum.” (Ö2).

“Sözel derslerin online olması benim için güzel oldu, derslerin verimli geçtiğini düşünüyorum ders esnasında ek kaynaklara ulaşmak çok kolay ve akılda kalıcı oluyor. Sayısal derslerin eğitiminde pratikler artırılarak ek uygulamalar geliştirilebilir.” (Ö3).

“Bazı karışık sayısal dersler dışında çok fazla zorlanmıyorum. Dersler örgün eğitime oranla daha yüzeysel geçiyor ve sınavlar için daha çok çalışmamız gerekiyor.” (Ö4).

“Sosyal bilimler alanındaki branşların online eğitime geçmesi güzel oldu dersler sırasında hocalarımız ek görseller ve kaynaklardan yararlanabiliyor bu da duyarak ve görerek daha kalıcı öğrenmemizi sağlıyor.” (Ö6).

“Sayısal derslerde bazı hocalarımız konuyu anlatırken zorlanabiliyor bu da bizim öğrenmemizi olumsuz etkiliyor. Online eğitimde hocalar ve öğrenciler için sayısal derslerin öğretimi geliştirilmeli.” (Ö10).

Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, eğitimde dijitalleşme döneminde sosyal bilimler branşındaki dersler için evden ders alma sürecinin olumsuz bir etkisinin olmadığı aksine görsel ve video kullanımlarıyla derslerin daha verimli olabileceği belirtilmiştir. Fen bilimlerinde ise durum bu kadar iç açıcı değildir öğrenciler fen bilimlerinde örgün öğretimde bile zorlandıklarını belirtmekte, eğitimin dijitalleşmesiyle beraber fen bilimleri branşındaki derslerde zorlanma düzeylerinin arttığı belirlenmiştir.

2.12.4. Dijital Eğitimde Fırsat Eşitsizliği

Toplumun her alanında eşitsizliklerin bulunduğu gibi eğitim alanında da eşitsizlikler bulunmaktadır. Sosyokültürel ve ekonomik farklılıklar öğrencilerin eğitim alması noktasında eşitsizlikler yaratabilmektedir. Dolayısıyla bu eşitsizlikler öğrencilerin başarısı konusunda belirleyici bir yere sahiptir.

Eğitimde dijitalleşme ve çevrimiçi eğitimin pandemi döneminde zorunlu hale gelmesi ile eğitim sisteminde belirli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişikliklerin başında geleneksel eğitimden, dijital eğitime geçiş en önemli faktördür. Fırsat eşitsizliği de burada kendini göstermektedir. Geleneksel eğitime alışmış, teknoloji kullanımında yeterli donanımına sahip olmayan öğrenciler ve öğretmenler bu dijital eğitim sürecinde bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Yeterli imanı olmayan veya teknoloji kullanımı noktasında diğer öğrencilerden geride kalan öğrenciler için eğitimde dijitalleşme, eğitimin verimini ve kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Derslere katılım noktasında olduğu gibi özel ders alabilme ve ilave kaynaklara erişim noktasında fırsat eşitsizlikleri söz konusu olabilmektedir. Katılımcı öğrencilerin fırsat eşitsizliği ile ilgili görüşleri aşağıdaki beyanlarda olduğu gibi görülmektedir.

“Derslerin online olması benim için daha rahat oldu yolda ve okulda geçireceğim zamandan tasarruf edip ek ders kaynaklarıyla daha çok ders çalışabildim. Diğer arkadaşlarımdan bu kadar imkânı olmayabilir.” (Ö3).

“Pandemi sürecinde bir çağrı merkezinde evden çalışarak aileme destek olmak istedim. Ancak derslerime yeteri kadar vakit ayıramadım.” (Ö5).

“Ailem sürekli olarak ev işlerine yardım etmemi beklediği için derslerime yeteri kadar odaklanamıyorum. Arkadaşlarım benden daha rahat ders çalışabiliyor.” (Ö7).

“Eğitimin uzaktan verilmesi beni olumsuz etkiledi. Ailem tarafından üzerimde sürekli bir baskı vardı. Bu baskılar beni derslerimden soğutarak hevesimi kırdı.” (Ö9).

“Bilgisayarım kötü olduğu için çok donuyordu derslere girerken çok zorlandım. Daha iyi bir bilgisayarım olsaydı benim için daha verimli olurdu.” (Ö10).

Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, pandemi dönemi ve eğitimde dijitalleşme sürecinden etkilenme durumu, sosyokültürel ve ekonomik farklılıklardan dolayı eğitimde fırsat eşitsizliklerinin varlığını gözler önüne sermektedir. Öğrencilerin bazıları her türlü imkana sahip ve ücretli özel dersler alabilirken, bazıları hem çalışıp hem derse girmek zorunda kalmış, bazıları ise ekonomik problemler yüzünden teknolojiye erişim noktasında problemler yaşamıştır. Dolayısıyla bu öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği olduğunu söylemek mümkündür.

2.12.5. Teknolojiyi Kullanabilmenin Önemi: Dijital Okuryazarlık

“Dijital çağda birey olmak; dijital ortamları etkin kullanmak, fırsat ve tehditlerin farkında olmak, tehdit ve tehlikelerden korunmak, etik davranmak, bu ortamlarda üretmek, yaymak, pazarlamak, paylaşmak, tüketmek, öğrenmek, yaşamak, yetenek geliştirmek ve sonuçta bunun gereğini yerine getirmekle mümkündür.” (Sağiroğlu vd. 2020: 19) Dolayısıyla dijital çağda bireyin, dijital okuryazarlık konusunda kendini geliştirmesi önemli bir konu olarak varlığını sürdürmektedir. Pandemi döneminde, öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki farklar eğitimde dijitalleşme konusundaki diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrenciler bulundukları sosyokültürel ve ekonomik çevreden dolayı dijital okuryazarlık konusunda farklılaşabilmektedir. Bu durum dijital okuryazarlık düzeyleri farklı seviyelerde olan öğrencilerin, verilen dijital eğitimlerden aynı verimi almalarını beklemek mümkün değildir. Dolayısıyla verilen dijital eğitim öğrencinin bilgiyi algılama, benimseme ve kullanabilme kapasiteleri yani dijital okuryazarlık

düzeyleri eğitimden alınan verimi değiştirmektedir. Aynı uzaktan eğitim materyallerine sahip olsalar bile öğrenciler arasında bu uzaktan eğitim materyallerini kullanım konusunda farklılıklar olasıdır. Katılımcı öğrencilerin eğitimde teknolojiyi kullanma konusundaki görüşleri aşağıda aktarılmıştır.

“Daha önce bilgisayarda online oyunlar oynardım, online eğitime geçerken çok yabancı gelmedi çabuk uyum sağladım.” (Ö1).

“Online derslerin verildiği sistemden ödev alıp yükleme konusu ilk başlarda biraz zordu sonrasında alıştım.” (Ö2).

“Bilgisayarı küçüklüğümden beri yoğun olarak kullandığım için online derslere alışma konusunda hiç zorluk çekmedim. Sadece bazı hocalarımız yaşları gereği teknoloji kullanımında biraz sorun yaşadı o kadar.” (Ö3).

“Bilgisayarla aram çok iyi değildi hiçbir zaman genelde her işimi telefondan hallederdim yeni sisteme alışmam zaman aldı.” (Ö6).

“Öğretmenler öğrencilerden daha çok zorlandı bu online eğitime öğrenciler çoğunluklu olarak teknoloji kullanımına daha hâkim, online derslere geçiş süreci bizim için daha kolaydı.” (Ö7).

“Online eğitimin başlarında sistemlerin tam oturmaması nedeniyle farklı platformlara geçmek durumunda kalabildik bu da öğrencilerin teknolojiyle ilişkileri kadar sistemlerin de geliştirilmesi gerektiğini gösterdi.” (Ö8).

“Bazı öğretmenlerin sisteme tam olarak aşına olmayışı sistemin nimetlerinden yeterince faydalanamaması çizim ve alternatif kaynakları kullanamayışı derslerin işleyişin olumsuz etkiledi.” (Ö10).

Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında hem öğrencilerin hem öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin eğitimde dijitalleşme sürecini doğrudan etkilediği görülmektedir. Bu durum öğrencinin sosyokültürel ve ekonomik düzeylerine göre değiştiği gibi öğretmenlerin yaşları gereği teknoloji kullanımına yeterince hâkim olmamasından yani kuşak farklarından da kaynaklanabilmektedir. Bilgiye ulaşma noktasında dijital okuryazarlık düzeyi en önemli unsurlardandır. Dijital okuryazarlık

düzeyindeki farklılaşmayı sadece ekonomik nedenlerle açıklamak doğru değildir. Aynı evde aynı şartlarda yaşayan aralarında kuşak farkı olan aile bireylerinin dijital okuryazarlık düzeyleri farklı olabilmektedir. Bu durumda ilgi alanlarının farklılaşması ve alışkanlıklar belirleyici etken olabilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Teknolojinin gelişmesiyle beraber, neredeyse son elli yılda hız kazanan dijitalleşme süreci, toplumsal ve gündelik hayatta ciddi dönüşümler yaşanmasına neden olmuştur. Toplumun en önemli gelişim aşamalarından biri olan bilimsel devrimlerle birlikte, bireylerin akli merkeze alarak hareket etmesine neden olmuştur. Önemli bir dönüm noktası olan sanayi devriminden günümüze kadar başlayarak kullanılan teknolojiler her alanda önemli gelişmelere katkıda bulunmuştur. Sanayi devriminin gelişimiyle modern toplum özelliklerini içinde barındıran bir sürecin başladığı görülmüştür. Sanayi Devrimi'nde kullanılan teknolojinin ortaya çıkışı ve hızlı bir şekilde gelişmesi Bilimsel Devrimin toplumlar için oldukça önemli bir konumda olduğunun da bir göstergesi olmuştur. Üretimde ilk kez motor, makine ve organizasyonun kullanılması teknik icatlar ve yeni ekonomik buluşlar sayesinde oluşmuş olup, ilk uygulayıcı ülke İngiltere'yi Fransa, Batı Avrupa ve Amerika izlemiştir. Bu ifadeler doğrultusunda da Karl Marx'ın değişimi ve sürekli genişlemeyi modern toplumun temeli olarak ele aldığı görülmüştür. Günümüz toplumlarına bakıldığında ise toplumların sürekli gelişen bir aşamada olduğu görülmüştür. Teknolojinin gelişimi, toplumların gelişimini ve değişimini her alanda etkilediği gibi eğitim alanında da etkilemiştir. Geleneksel eğitim sisteminin dönüşerek yeni bir eğitim sistemine dönüşeceğine dair tartışmalar uzun yıllar boyu devam etmiş ve teknolojinin eğitim sürecine hızlı bir şekilde dahil olması ile gençlerin teknoloji odaklı ve bireyselleşen bir öğrenme sürecine geçtiği görülmüştür.

Dijitalleşme süreci, internetin yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamasıyla hızlanmaya ve etki alanını geliştirmeye başlamıştır. Türkiye genelinde 2023 yılına ait verilere bakıldığında, herhangi bir cihaza sahip 16-64 yaşındaki internet kullanıcılarının %97,6'sı akıllı telefona, %59'u dizüstü veya masaüstü bilgisayara, %42.7'si tablete sahiptir. Türkiye toplam nüfusunun %95.4'ü mobil telefon kullanıcısı, %83.4' internet kullanıcısıdır. Bu verilere göre Türkiye'de ortalama olarak her gencin internete erişebileceği bir cihazı olduğu gözlenmiştir. Bireylerin internete erişmekte kullanabileceği cihazlara sahip olması, eğitimde dijitalleşme sürecine geçişi kolaylaştırmıştır.

Eğitimde dijitalleşme süreci birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu tartışmaların başında Charles Wedemeyer'in "Bağımsız Çalışma Kuramı", Börje Holmberg'in "Etkileşim ve İletişim Kuramı", Micheal Graham Moore'un "Etkileşimsel Uzaklık Kuramı" ve Hillary Perraton'un "Uzaktan Eğitimin Özgünlüğü Kuramı (Mevcut Kuramların Sentezi Kuramı)" gibi çağın ötesini gören uzaktan eğitim kuramları yer almıştır. Bu kuramlar eğitim sisteminin dönüşeceği yeni sistemi öngörmüştür. Wedemeyer bağımsız çalışma kuramında eğitimde dijitalleşme kullanılarak, eğitimin uzaktan verilebilmesinden, öğrencilerin aynı yer ve aynı zamanda bir arada olmadan öğrenme sürecine devam edebileceklerini, öğrencilere ders seçiminde, dersin içeriği ve işleyişi konusunda seçim şansı sunulması gerektiğinden bahsetmiştir. Öğrencilerin algılama düzeylerine göre öğrenmeleri için yeterli sürenin tanınması, öğrencilere daha fazla sorumluluk verilerek öğrencinin kendisini eğitim süreçlerine ait hissetmesini sağlamanın çevrimiçi öğrenme süreçlerini geliştireceğinden bahsetmiştir. Holmberg ise uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramıyla Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramını geliştirerek, öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşiminin öğretimin merkezinde yer aldığını ve bu etkileşimin öğrencilerin farklı yaklaşımlar, farklı çözümler ve farklı görüşler ile derse katılmalarına olanak sağlayacağından bahsetmiştir. Çevrimiçi öğrenme için motivasyonun önemli olduğunu, motivasyonun artması için ise öğrencilerin öğrenmede zevk almaları gerektiğinden bahsetmiştir. Öğretmenle öğrenci arasındaki iletişimin rahat olması ve öğrenme ortamlarına ait olma hissi taşımanın çevrimiçi öğrenmeyi zevkli hale getireceğini ve öğrencinin motivasyonunu artıracığından ve bu durumun çevrimiçi öğrenme sürecini destekleyeceğinden ve etkili bir öğrenme sağlayacağından bahsetmiştir. Holmberg çevrimiçi öğrenme sürecinde öğretmen ve öğrenciler arasındaki etkileşim ve iletişim yönü üzerinde dururken Moore uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramında, Holmberg'in kuramını geliştirerek etkileşimin yalnızca öğrenci öğretmen arasında olmadığını içerik ve öğrenci arasında, öğretmen ve öğrenci arasında ve öğrenci ile diğer öğrenciler arasında da etkileşim olduğunu ve bu etkileşimlerin öğrencilerin tatmini ve motivasyonunu belirleyeceğinden bahsetmiş ve bu durumun akademik başarıyı artıracığından belirtmiştir. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında mevcut kuramları inceleyerek bir sentez yoluna girmiştir. Bahsettiğimiz kuramların hepsini

bir bütün olarak ele almanın çevrimiçi öğrenme sürecine çok önemli katkılar sağlayacağını ve bu kuramların bir arada ele alınmasının öneminden bahsetmiştir.

Araştırma Sivas Merkez ilçede Mayıs ve Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş, araştırmada 412 öğrencinin anketi geçerli sayılarak araştırmaya tabi tutulmuştur. Bulgulara göre kuramsal çerçevemizi oluşturan uzaktan eğitim kuramlarının katılımcılar tarafından da desteklendiği görülmüştür. Elde edilen veriler, “Çevrimiçi Öğrenmede Öğrenci Engelleri” ölçeği kullanılarak çevrimiçi öğrenmede öğrencilere engel olabilecek faktörlerin belirlenmesi ve katılımcılara yöneltilmesi ve elde edilen bulguların analiz edilmesiyle yorumlanmış ve uzaktan eğitim kuramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Elde edilen veriler büyük çoğunlukla mevcut kuramların senteziyle örtüşmüştür. Ancak sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzey farklılıklarının etkileriyle mevcut kuramların aleyhine sonuçlanmış verilere de ulaşılmıştır. Bu durum toplumun farklı kesimlerinin çevrimiçi öğrenme sürecini aynı şekilde benimseyememiş olmasından kaynaklanmıştır. Toplum içindeki eşitsizlikler sınıf farklılıklarını oluşturmuştur. Karl Marx’ın sınıf teorisinde, üretim ilişkileri içinde ortak konuma sahip bireylerin oluşturduğu sosyal gerçeklikleri sınıf olarak tanımlamıştır. Sınıfların üyeleri ortak çıkar ve hedeflere sahip olmuştur. Karl Marx sınıf farklılıklarından bahsederken üretim araçlarını elinde bulunduran burjuva sınıfı ve üretim araçlarına sahip olmayan, iş gücünü satan prolaterya sınıfından bahsetmiştir. Bu iki sınıf arasında sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzey farklılıkları fırsat eşitsizliği yaratmıştır. Günümüze kadar bu sınıf farklılıkları toplumsal yaşamın her alanında kendini göstermeye devam etmiştir. Sınıf farklılıkları bireyleri ekonomik, kültürel ve sosyal olarak etkilemiştir. Gündelik hayatın her alanının sınıf farklılıklarından etkilendiği gibi eğitim alanı da önemli ölçüde etkilenmiştir. Eğitim için sunulacak imkanlar, sınıflar arasındaki eşitsizlikler nedeniyle, geleneksel eğitimde de dijital eğitimde de fırsat eşitsizlikleri oluşturmuş, öğrenme süreçlerini etkilemiştir. Araştırma verilerinde, katılımcıların gelir düzeyi ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Düşük gelir düzeyine sahip katılımcılar çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olmasını öğrenmeye engel olarak görmezken gelir düzeyi daha iyi olan katılımcılar motivasyon eksikliğini çevrimiçi öğrenmeye engel olarak görmüştür.

Dijitalleşen dünyada, eğitimde dijitalleşme sürecinin başlamasıyla birlikte, gençlerde oluşan bu sisteme ayak uydurmak için stratejiler geliştirerek eski bilgi ve donanımlarıyla yeni düzene uyum sağlamıştır. Bourdieu'nun deyiimiyle bir insan bir davranışı nasıl yapacağını bilir fakat “niçin”ini açıklama durumunda zorlanır. Nedeni ise bunun içinde bulunduğu durumu ilişkiler yoluyla kavramaya çalışmasıdır. Yani farklı olaylara karşı farklı stratejiler geliştirmiştir. Habitus kavramı, içerisinde doğduğu toplumsal bağlara bilişsel ve güdüsel olarak çekilmek olarak da ifade edilmiştir. Bu süreçler içerisinde bireyler grup ve sınıf gibi oluşumlara dahil edilmeye çalışılırken bireylere aynı zamanda da farklı kimlikler yüklenmiştir. Her koşula uyum sağlamaya çalışan bireyler, özellikle 2020 döneminde yaşanan pandemiyle birlikte eğitim alanındaki teknoloji kullanım hızının artmasına neden olmuştur. Bu zorunluluk durumu karşısında toplumsal düzen de değişip dönüşmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte işten eğitime, sosyalleşmeden boş zamanları değerlendirmeye kadar tüm toplumsal düzen dönüşüp, dijitalleşmek zorunda kalmıştır. Pandemi süreci hali hazırda devam eden, dijitalleşme süreci için bir sıçrama noktası görevi görmüştür. Toplumu oluşturan her kesim kuşak farklarına, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılıklarına rağmen dijitalleşme sürecine hızla uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Dijitalleşme, insanların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmeye başlamıştır.

Dijitalleşmenin değiştirip dönüştürdüğü yeni toplumsal yapının, beraberinde getirdiği yeni toplumsal sorunlar da oluşmuştur. Bireylerin toplumla bütünleşme süreci tamamen değişmiştir. Dolayısıyla bu durum bireylerin yeni toplumun gereklerine uygun bireyler haline dönüşmelerine neden olmuştur. Bu tür bireyler sadece dijital ortamlarda sosyalleşip, toplumla sadece bu ortamlarda bütünleşebilen bireyler olarak karşımıza çıkmıştır. Dijitalleşme süreci insanların sosyal kimliğini de dönüştürmüş, bireylere yeni dijital sosyal kimlikler oluşturmuştur.

Eğitimde dijitalleşme sürecinde, pandemi öncesinde de büyük gelişmeler yaşanırken pandemiyle birlikte bu gelişmeler olağanüstü bir ivme kazanmıştır. Bir zorunluluk haline gelen eğitimde dijitalleşme eğitim sistemini değişime uğratmıştır. Okul öncesinden yükseköğretime kadar eğitimin tüm basamaklarında dijital

unsurların kullanılması bir zorunluluk halini almıştır. Eğitimde dijitalleşme süreci, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmış, zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde eğitimin devam edebilmesini sağlamıştır. Bireyler istedikleri yerde, istedikleri zaman, derslerine devam edebilmiş, okula gidecekleri vakitten ve harcamalarından tasarruf edebilmiştir. Bu durumda eğitim içerisinde yer alan rutin faaliyetler değişime uğramıştır. Dolayısıyla bireylerin yaratıcılığı ve üretkenliği için daha fazla kaynak ayırabilme imkânı doğurmuştur. Bu olumlu etkiler sayesinde bireyler, dijitalleşmenin imtiyazlarını sonuna kadar kullanarak, kendilerini geliştirme noktasında bir adım öne geçebilmiştir.

Eğitimin dijitalleşmesiyle beraber, öğrenciler ve öğretmenler artık birer dijital bireye evrilmiştir. Dijital bireyler, içinde bulunduğumuz dijital çağı ve bu çağın gerekliliklerini yakından takip ederek, dijital unsurlara yatkınlık derecelerini artırabilmiştir. Dijital unsurlara yatkınlık ve dijital okuryazarlık düzeyinin artması dijital eğitimlerden alınacak verimi maksimum seviyeye çıkarmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin ve öğretmenlerin, dijital okuryazarlık düzeylerinin artırılması için çalışmalar yapılmış ve yapılan çalışmalar günden güne arttırılmıştır.

Eğitimde dijitalleşme sürecinin birçok olumlu etkisi olduğu gibi olumsuz etkileri de söz konusu olmuştur. Gündelik hayat aktivitelerinin aniden köklü değişikliklere uğrayarak dijitalleşmesi, bireylerin bocalamasına sebep olmuştur. Bireyler pandemi dönemine kadar olan gündelik hayat rutinlerini ve alışkanlıklarını bir anda değiştirmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla bu keskin geçiş dönemi bireyler fiziksel ve psikolojik olumsuz etkilere yol açmıştır. Bireyler evden çıkamadıkları için hareketsiz kalmış ve yeme alışkanlıklarını da değiştirmişlerdir. Bu durumda bireyler fiziksel olarak olumsuz yönde etkilenebilmiştir. Bunun yanında köklü değişikliklerin beraberinde getirdiği uyum sorunları ve psikolojik sorunlar da bireyleri olumsuz yönde etkilemiştir. Evde kalmak zorunda olmak bireylerin zaman algısını bozmuş, gece ve gündüz kavramlarını bile muğlaklaştırmıştır. Bu durum da bireyleri fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz yönde etkilemiştir. Bireylerin bu olumsuzluklardan bu denli etkilenmesi yeni toplumsal sorunlara işaret etmiştir.

Eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenme engellerini konu alan araştırmamızın kavramsal ve kuramsal çerçevesinde, gençlerin eğitimde dijitalleşme sürecinden, olumlu ve olumsuz olarak etkilendikleri durumlardan bahsedilmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalara yer verilmiş ve bu araştırmalar kaynak olarak gösterilmiştir. Araştırmanın eğitimde dijitalleşme ve gençler üzerindeki etkilerini konu edinmesinin nedeni, bu konunun toplumun en önemli parçası olan gençleri ilgilendiriyor olması ve toplumun geleceğini belirleyecek olan unsurun yine gençler olmasıdır. Bu çalışma yapılırken önceki çalışmalar incelenmiş ve çalışmalar referans gösterilerek, bu alanda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlama amacı güdülmüştür. Araştırmanın temel problemi, teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği eğitimde dijitalleşme sürecinin, Covid-19 pandemi dönemiyle beraber olağanüstü bir gelişme ve yayılma süreci yaşaması, hatta eğitimde dijitalleşmenin zorunlu hale gelmesinin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerindeki etkileri nelerdir? Şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem ve alt problemlere yanıt aranmıştır.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin, eğitimde dijitalleşme sürecinden olumlu veya olumsuz nasıl etkilendiğini ölçebilmek için çalışmanın uygulama kısmında nicel araştırma yöntemi kullanılarak anket araştırması yapılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, gelir durumu, çalışma durumu ve eğitim durumu gibi demografik sorular yer alırken ikinci bölümde “Çevrimiçi öğrenmede öğrenci engelleri” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Eğitimde dijitalleşmenin gençler üzerindeki etkilerini irdeleme çabasında olduğumuz bu araştırmada 43,615 öğrenciden oluşan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi evreni içerisinde kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen, Sivas Merkez ilçede Mayıs ve Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmada Katılımcılarının %52,4’ü yani 216’sı kadın, %47,6’sı yani 196’sı erkek olmak üzere toplamda 412 öğrencinin anketi geçerli sayılarak araştırmaya tabi tutulmuştur. Hatalı kabul edilen anketler araştırmanın dışında tutulmuştur.

Uygulamalı alan araştırmasından elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı ile değerlendirilmiş ve frekans tabloları, çapraz tablo ilişkileri çıkarılarak yorumları yapılmıştır. Hipotezlerin analizinde X^2 (ki-kare, chi-square) analiz tekniği kullanılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen sonuçlar, eğitimde dijitalleşmenin

etkilerini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri özelinde, diğer çalışmalarla karşılaştırılabilir halde ortaya koymuştur.

Örneklem grubundan elde edilen veriler değerlendirildiğinde araştırmaya katılan Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaş dağılımı %35,4 oranında 18-20 yaş aralığı, %37,1 oranında 21-23 yaş aralığı, %17 oranında 24-26 yaş aralığı ve %10,4 oranında 27 yaş ve üzeri öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %74,5'i Lisans, %18,2'si Ön lisans ve %7,3'ü Lisansüstü öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimlerine bakılacak olursa %78,9'unun yani 325 kişinin şehirde, %16,5'inin yani 68 kişinin ilçe veya kasabada, %4,6'sının yani 19 kişinin köyde yaşadığı görülmektedir. Öğrencilerin medeni durumlarına bakılacak olursa, %91,7'sinin yani 378 kişinin bekar olduğu, %8,3'ünün yani 34 kişinin evli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çalışma durumlarına bakılacak olursa, %76,5'inin yani 315 kişinin yalnızca öğrencilik yaptığı, %14,6'sının yani 60 kişinin özel sektörde ücretli çalışan olarak çalıştığı, %5,3'ünün yani 22 kişinin serbest meslek, %3,6'sının yani 15 kişinin kamu çalışanı olarak çalıştığı görülmektedir.

Araştırmanın temel hipotezi ve alt hipotezlerinin sınanması sonucunda elde ettiğimiz, temel bulgular ve yorumlar şu şekilde özetlenebilir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre erkek katılımcıların yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünmeleri çevrimiçi öğrenmelerine engel olmamıştır. Ancak kadın katılımcıların çevrimiçi öğrenmelerine engel olmuştur. Bu bilgiye dayanarak kadınlar, çevrimiçi öğrenmede öğretmen desteğine daha çok ihtiyaç duymuştur. Toplumun yapısına ve toplumsal rollere göre iş hayatında erkek nüfusu kadınlara oranla daha fazla olmuştur. Bu durumun sonucu olarak erkekler daha fazla sorumluluk almış ve daha fazla teknoloji kullanımına maruz kalmıştır. Dolayısıyla eğitimde dijitalleşme sürecine erkeklerin kadınlardan daha hızlı uyum sağlayabilmesi oldukça normal karşılanmalıdır. Wedemeyer uzaktan eğitimde bağımsız çalışma kuramında öğrencilere öğrenme konusunda daha fazla sorumluluk verilmesinin çevrimiçi öğrenmenin gelişmesi için gerekli olduğundan bahsetmiştir. Verilere göre de yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünen katılımcılar

çevrimiçi öğrenme için daha fazla sorumluluk alarak bu durumun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu durum toplumsal yaşamın dinamiklerinden biri olan sosyalleşmenin, eksik olduğu durumların kadın, erkek ayrımı yapmaksızın çevrimiçi öğrenmeye engel olacağını göstermiştir. Sosyal bir varlık olan insan tarihte her zaman sosyalleşme ihtiyacı duymuştur. Moore uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramında öğrenciler arasındaki etkileşimin ve iletişimin akademik başarıyı artırdığından bahsetmiştir. Verilere göre Moore'un uzaktan eğitimde etkileşimsel uzaklık kuramı desteklenmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre erkeklerin %81,2'si bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme) davranışının öğrenmeye engel olmadığını belirtirken bu oran kadınlarda %62,5'dir. Bu verilere göre, dijitalleşme sürecine uyum sağlama konusunda erkeklerin, kadınlara oranla daha olumlu düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Bu durum yine toplumsal yapı ve toplumsal rollerin bir sonucu olarak erkeklerin teknoloji kullanımına, kadınlara oranla daha fazla maruz kalmasından kaynaklanmıştır. Perraton, uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğrenme sürecinde araçlardan destek alabilme imkanının, uzaktan eğitimin öğrenmeye sağladığı katkılarından biri olduğundan bahsetmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Z kuşağı gençlerinden olduğu için çevrimiçi öğrenme de bilgisayar ve benzeri teknolojileri kullanmaktan korkmak veya çekinmek çevrimiçi öğrenmeye engel olmamıştır. Çünkü Z kuşağı gençleri teknolojiyle büyümüş ve teknoloji kullanımına kolay uyum sağlayabilmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %57 oranında motivasyonun eksik olmasını çevrimiçi öğrenme için engel olarak görmezken, bu durum gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrenciler

%41,2'dir. Bu verilere göre gelir düzeyi arttıkça yani sosyo-ekonomik düzey farklılaştıkça, çevrimiçi öğrenme konusunda motivasyonun gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha önemli olduğu sonucuna varılabilmektedir. Holmberg, uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında motivasyonun artması için öğrencinin öğrenmekten zevk alması gerektiğini ve öğrenme süreçlerinde öğrenciye de pay verilmesi gerektiğini söylemiştir. Ona göre öğrenci motivasyonunun artması öğrenme sürecini desteklediğinden bahsetmiştir. Elde edilen verilere göre katılımcılar gelir düzeyi arttıkça, motivasyonun çevrimiçi öğrenme için daha önemli olduğunu belirtmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %60 oranda donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olmasının çevrimiçi öğrenmeye engel olduğunu belirtirken, bu oran gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrenciler için %55,9'dur. Dolayısıyla ekonomik düzey yükseldikçe donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatlarının çok yüksek olması çevrimiçi öğrenme konusunda öğrenmeye daha az engel teşkil etmiştir. Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramına göre, uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı etkilemektedir. Veriler bu kuramı desteklemekte ve sosyo-ekonomik durumun ve toplumsal sınıf farklılıklarının uzaktan eğitim başarısını etkilediğini göstermiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aylık gelir durumu ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre gelir aralığı 0-1500 tl arasında olan öğrenciler %78,5 oranda bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmanın (çekinmenin) çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtirken, bu oran gelir durumu 4250 tl ve üzeri olan öğrencilerde %52,9'dur. Verilerden yola çıkarak ekonomik düzey azaldıkça bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmanın (çekinmenin) çevrimiçi öğrenmeye engel olma oranı azalmıştır. Perraton, uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramına göre uzaktan eğitim verildiği kitleye göre eğitim başarısını etkilemektedir. Verilere göre sosyo-ekonomik durumda yaşanan

farklılıklar çevrimiçi öğrenmeye engel olma açısından farklılık göstermektedir. Bu durumda Perraton'un kuramı desteklenmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim görülen fakülte ile çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için gerekli iletişim becerilerinin eksik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenme için engel teşkil etmemiştir. Bu durum araştırmamızın dayanağı olan uzaktan eğitim kuramlarına ters düşmüştür. Holmberg uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında, çevrimiçi öğrenme için iletişim ve etkileşim öğretimin merkezinde yer alması gerektiğinden bahsetmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre medeni durum fark etmeksizin çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanı azaltacağını düşünülmesi, çevrimiçi öğrenmeye engel olmamıştır. Perraton uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramında öğrencilerin uzaktan eğitime erişim şartları aynıysa, uzaktan eğitimin geleneksel eğitime göre zaman ve ekonomik yönlerden daha tasarruflu olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcılar çevrimiçi öğrenmede zamandan tasarruf edeceklerini bildikleri için kişisel vakitlerinin azalmayacağını tahmin edebilmiş ve bunun çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını belirtmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin medeni durumu ile çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre medeni durum fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için motivasyonun eksik olması çevrimiçi öğrenmeye engel değildir. Dolayısıyla bu veriler Holmberg'in uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramına ters düşmüştür. Holmberg'e göre motivasyon uzaktan eğitim sürecini olumlu etkilediğinden bahsetmiştir. Verilerde ise motivasyonun eksik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığını görülmüştür.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile ihtiyaç duyulan teknolojinin (yazılım veya donanımın) erişilebilir olmaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre yaşadıkları yer fark etmeksizin çevrimiçi öğrenme için ihtiyaç duyulan teknolojinin erişilebilir olmaması çevrimiçi öğrenmeye engel olmamıştır. Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramına göre, uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı etkilemektedir. Veriler bu kuramı desteklemekte ve sosyo-ekonomik durumun uzaktan eğitim başarısını etkilediğini göstermektedir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile teknik destek eksikliği olduğunu düşünme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre yaşadıkları yer fark etmeksizin teknik desteğin eksik olduğunu düşünmenin çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmüştür. Ancak geçmişten günümüze toplumsal sınıf farklılıkları ve toplumsal roller yaşadıkları yere göre farklılıklar gösterebilmiş ve eğitim sürecini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları yer ile çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre yaşadıkları yer kentleştikçe çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanındık olmama düşüncesi, çevrimiçi öğrenmeye engel olmadığı görülmüştür. Kentleşmenin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeye etkileri ve teknolojiye maruz kalma oranını artırması sayesinde teknik araçlara tanındık olmama düşüncesi çevrimiçi öğrenmeye engel olmamıştır. Perraton'un uzaktan eğitimin özgünlüğü kuramına göre uzaktan eğitimin verildiği kitle, tercih edilen medya ve gelişmiş teknoloji uzaktan eğitimin başarısını ve ekonomik başarıyı etkilemektedir. Elde edilen veriler bu kuramı desteklemektedir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre Ön Lisans öğrencileri %52, Lisans öğrencileri %50,4 ve Lisansüstü öğrenciler %46,7 oranda çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışman olmamasının çevrimiçi öğrenmeye engel

olmadığını belirtmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmasının çevrimiçi öğrenmede önemi artmıştır. Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramına göre öğrencilere öğrenme için daha fazla sorumluluk verilmesinden ve öğrenciler öğretmene ihtiyaç duymadan istedikleri gibi çalışabilmeleri gerektiğinden bahsetmiştir. Dolayısıyla bu verilerde, yeterli akademik danışmanın olmaması çevrimiçi öğrenmeye engel değildir şeklinde olması Wedemeyer'in bağımsız çalışma kuramını desteklemiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma (çekinme) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre eğitim düzeyi fark etmeksizin bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkmak (çekinmek) çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemiştir. Bu durum katılımcıların büyük çoğunluğunun Z kuşağı gençlerinden oluşmasıyla ilişkilendirilmiştir. Katılımcıların teknoloji kullanımına kolayca uyum sağlayan hatta teknolojiyle beraber büyüyen Z kuşağı gençlerinden oluşması, katılımcıların bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkma ve çekinme gibi düşüncelerden uzaklaştırmıştır. Dolayısıyla katılımcılar bu durumu çevrimiçi öğrenmeye engel olarak görmemiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin eğitim düzeyi ile çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre eğitim düzeyi fark etmeksizin, çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme düşüncesi çevrimiçi öğrenmeye engel teşkil etmemiştir. Katılımcılar geleneksel eğitimden, çevrimiçi eğitim sürecine geçtikleri için çevrimiçi eğitime uyum sürecinde geleneksel eğitimde olduğu gibi devam zorunlulukları ve sınavlara hazırlanma kaygısı gütmüş, çevrimiçi öğrenme sürecinde erteleme düşüncesini en fazla sınav dönemlerine kadar yapabilmıştır. Dolayısıyla çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteleme düşüncesi çevrimiçi öğrenmeye engel olmamıştır.

Son tahlilde, eğitimde dijitalleşmenin Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmesine olumlu ve olumsuz etkileri farklı boyutlarıyla ele alınmış ve incelenmiştir. Eğitimde dijitalleşme sürecinde öğrenmeye engel olmayan her boyutun öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olacağını ve dijitalleşme sürecinin artılarını göz önünde bulundurarak, elde edilen verilere göre genel olarak

eğitimde dijitalleşme sürecinin öğrencilerin çevrimiçi öğrenmelerine engel olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitimde dijitalleşmenin Sivas Cumhuriyet Öğrencileri için çevrimiçi öğrenme konusunda, genel olarak engellere takılmadan, eğitimde dijitalleşme sürecinin faydalarından yararlanarak olumlu etkilendiklerini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak “Cumhuriyet üniversitesi öğrencileri eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenmeden olumlu etkilenmiştir.” Varsayımımız desteklenmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri arasından 412 öğrenciye uygulanan anket tekniğinden elde edilen sonuçları pekiştirebilmek adına nitel araştırma yönteminin fenomenolojik desenleri çerçevesinde bir görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşme Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden 5 kadın ve 5 erkek öğrenciyle uygulanmıştır. Katılımcılara eğitimde dijitalleşme sürecinde değişen gündelik hayat ve alışkanlıklar, eğitimde dijitalleşme sürecinde esnek zaman algısı, Eğitimde dijitalleşmede alınan verimin ders branşlarına göre farklılaşması, dijital eğitimde fırsat eşitsizliği ve teknolojiyi kullanabilmenin önemi (dijital okuryazarlık) gibi beş farklı konu başlığı altında görüşme soruları sorularak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen görüşme verilerinin sonucu şu şekildedir.

Katılımcıların eğitimde dijitalleşme sürecinde değişen gündelik hayat ve alışkanlıkları ile ilgili görüşleri incelenmiş ve katılımcıların Covid-19 dönemiyle evde kalmak zorunda kalmasının gündelik hayatın ve alışkanlıkların yeniden düzenlenmesine, dijitalleşmesine sebep olduğu görülmüştür. Katılımcılar aile hayatlarından boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine, eğitim şekillerinin değişikliklerine ve olumlu-olumsuz etkilerine, psikolojik durumlarından fiziksel aktivitelerine kadar gündelik hayatlarının ve alışkanlıklarının değiştiği görülmüştür. Elde edilen görüşme verilerine göre katılımcılar gündelik hayatlarının ve alışkanlıklarının hızlıca değişmesinin eğitimde dijitalleşme sürecine geçişte zorlanmalar olduğunu göstermiştir.

Eğitimde dijitalleşme sürecinde esnek zaman algısı ile ilgili görüşme soruları için katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak pandemi döneminde okulların uzaktan eğitime geçmesiyle beraber öğrencilerin zaman algısı değişmiş ve bu durum gündelik

hayat ve alışkanlıklarına da yansımıştır. Katılımcılar zamanı takip edemediklerini, plan program yapma konusunda zorlandıklarını ve alışkanlıklarının değiştiğini belirtmişlerdir. Zaman algısının değişmesini olumlu yönde kullanan öğrenciler olduğu kadar olumsuz etkilenen öğrencilerin olduğu da tespit edilmiştir.

Eğitimde dijitalleşmede alınan verimin ders branşlarına göre farklılaşması konusunda katılımcılardan elde edilen bilgilere göre eğitimde dijitalleşme döneminde sosyal bilimler branşındaki dersler için evden ders alma sürecinin olumsuz bir etkisinin olmadığı aksine görsel ve video kullanımlarıyla derslerin daha verimli olabileceği belirtilmiştir. Fen bilimlerinde ise durum bu kadar iç açıcı değildir öğrenciler fen bilimlerinde örgün öğretimde bile zorlandıklarını belirtmiş, eğitimin dijitalleşmesiyle beraber fen bilimleri branşındaki derslerde zorlanma düzeylerinin arttığı belirlenmiştir.

Dijital eğitimde fırsat eşitsizliği ile ilgili görüşme soruları için katılımcıların görüşleri incelendiğinde pandemi dönemi ve eğitimde dijitalleşme sürecinden etkilenme durumu, sosyokültürel ve ekonomik farklılıklardan dolayı eğitimde fırsat eşitsizliklerinin varlığını gözler önüne sermiştir. Öğrencilerin bazıları her türlü imkana sahip ve ücretli özel dersler alabilirken, bazıları hem çalışıp hem derse girmek zorunda kalmış, bazıları ise ekonomik problemler yüzünden teknolojiye erişim noktasında problemler yaşamıştır. Dolayısıyla bu öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği olduğu ve bu fırsat eşitsizliklerinin çevrimiçi öğrenmeye olumsuz etkileri olduğu görülmüştür.

Teknolojiyi kullanabilmenin önemiyle ilgili görüşme sorularından elde edilen katılımcıların görüşlerine bakıldığında hem öğrencilerin hem öğretim üyelerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin eğitimde dijitalleşme sürecini doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu durumun öğrencilerin sosyokültürel ve ekonomik düzeylerine göre değiştiği görülmüştür. Bilgiye ulaşma noktasında dijital okuryazarlık düzeyi en önemli unsurlardan biri olmuştur. Dijital okuryazarlık düzeyindeki farklılaşmayı sadece ekonomik nedenlerle açıklamanın doğru olmadığı görülmüştür. Aynı evde aynı şartlarda yaşayan aralarında kuşak farkı olan aile bireylerinin dijital okuryazarlık düzeyleri farklı olabilmesi söz konusu olmuştur. Bu durumda ilgi

alanlarının farklılaşması, alışkanlıklar, sınıf farklılıkları ve kuşak farklılıkları belirleyici etkenler olmuştur.

Kısaca benzer çalışmalara değinerek, çalışmaların benzer veya farklı sonuçlarını tartışmak mümkündür.

Ahmet Fatih Tahiroğlu ve Cuma Bozkurt tarafından yazılan “Dijitalleşme ve Covid-19 Pandemisi Arasındaki İlişki: Uygulamalı Bir Analiz” adlı makalede, “Bu araştırmanın hipotezi Covid-19 pandemisine kadar dijitalleşme ve ekonomik büyüme arasında doğrusallık ilişkisinin olduğunu iddia ederek 2020 yılında Covid-19 pandemisinin bu iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi radikal bir şekilde değiştirecek şekilde dijitalleşmeyi artırdığını iddia eder.” (Tahiroğlu ve Bozkurt 2021: 150) Şeklindeki hipotez ile yola çıkılmıştır. Bu çalışmada yapılan testler ve analizler bu hipotezi doğrulanarak Covid-19 pandemisinin dijitalleşme faaliyetlerine olağanüstü bir ivme kazandırdığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, araştırmamızda değinilen eğitimde dijitalleşme faaliyetlerinin, pandemi süreciyle beraber artan bir ivme kazandığı kanısını desteklemektedir.

Gürkan Bayındır ve Ahmet Burak Kahraman tarafından yazılan “Eğitimde Zorunlu Dijitalleşme: Uzaktan/Online Eğitim Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Sosyolojik Yansımaları” adlı makalede 2020 yılında pandemi dönemi ile eğitimde ve gündelik hayatta gerçekleşen değişikliklerin nitelikli eğitimi ne biçimde etkilediğini sosyolojik boyutlarıyla anlamak için yapılan bir çalışmadır. (Bayındır ve Kahraman 2023: 101) Bu çalışma araştırmamızda değinilen eğitimde dijitalleşme sürecinin, öğrencilere etkilerini inceleme konusunda çalışmamıza destek olmaktadır.

Aynur Erdoğan Coşkun tarafından yazılan “Eğitimde Dijitalleşmenin Oluşturduğu Sosyo-Kültüreliliğin Öğretmenin Rolüne Etkisi” adlı makalede, dijitalleşmenin eğitim öğretim faaliyetlerine ve öğretmen rolüne etkisi incelenmektedir. Araştırmanın sonucu olarak, eğitim görülen ortamın sosyo-kültüreliliği dikkate alındığında eğitim düşüncesinin karma eğitimin yeni gereklerine göre yeniden düzenlenmesi ve öğretmenin eğitim ve öğretim rolünün yeniden tanımlanması gerekmektedir. (Erdoğan Coşkun 2021: 25) Bu çalışma, eğitimde dijitalleşme sürecinde çevrimiçi öğrenme engellerinin incelenmesi gibi, eğitimde

dijitalleşme sürecinin öğretmenler üzerindeki etkilerini incelemiş, tamamlayıcı nitelik taşıyan bir araştırma olarak karşımıza çıkmıştır.

Yapılan birçok araştırmada eğitimde dijitalleşme sürecinin etkileri farklı boyutlarıyla incelenmiştir. Covid-19 pandemi dönemiyle beraber dijitalleşme süreci büyük bir ivme ve önem kazanmıştır. Gündelik hayat aktivitelerinin ve alışkanlıkların zorunlu olarak dijitalleşmeye başlaması, toplumsal düzeni köklü değişimlere zorlamıştır. Dolayısıyla dijitalleşme konusunda çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulmuştur. Dijitalleşme ve toplumun farklı kesimleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar dijitalleşmenin geçmişini ve bugününü analiz ederek anlayabilmek geleceğini ise çıkarımlarla ön görebilmek adına faydalı çalışmalar olarak nitelendirilmektedir. Toplumun hala içinde olduğu bu dijitalleşme sürecinde daha fazla akademik çalışma yapılmalı ve literatür zenginleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Acun, Fatma (2020). “Dijital Tarih ve Dijital Tarihçiliğin Tarihyazımına Etkisi Üzerine”. *Tarihyazımı*, 2(1), 66-90.
- Akkurt, Ayşe Aydın (2016). *Açık ve Uzaktan Öğrenme Sistemlerinde Evrensel Tasarım*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Aksu, Halil (2018). *Dijitopya-Dijital Dönüşüm Yolculuk Rehberi*, İstanbul: Pusula.
- Arabacı Bakır ve Polat Murat (2013). “Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler ve Sınıf Yönetimi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 11-20.
- Arslan Elif Türkan ve Demir Hüseyin (2017). “Sağlık Çalışanlarının Hasta Mahremiyetine İlişkin Tutumu: Nitel Bir Araştırma”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 191-220.
- Arslan, Aysel (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *International e-Journal of Educational Studies*, 4(7), 27-41.
- Ataş Hüseyin ve Gündüz Selim (2019). *Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm*, Dijital Dönüşüm Ekonomik ve Toplumsal Boyutuyla. Gazi Kitabevi.
- Atik, Özge Zeynep (2019). *Eğitimde Dijitalleşme Faaliyetleri ve Eğitim Yöneticilerinin Sürece Uyum*, Yıldız Teknik Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitülerinin Ortak Yürüttüğü Eğitim Yönetim ve Denetimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bağcı, Cahit (2016). “Çevrimiçi Toplum ve Sanal Sosyaliteler: Sosyal Medya ve Özgür Dijital Dünyanın Yeni Esaretleri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz”, *Journal of International Social Research*, 9(42).
- Baran, Aylin (2013). “Genç ve Gençlik Dönemi”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi, Gençlik Spor Yayınları*, 1(1), 9-10,

- Bayındır Gürkan ve Kahraman Burak (2023). “Eğitimde Zorunlu Dijitalleşme: Uzaktan/Online Eğitim Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Sosyolojik Yansımaları”, *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 101-134.
- Bozkurt Aras, Hamutoğlu Nazire, Burçin Kaban, Ayşegül Liman, Taşçı Gülşah ve Aykul Mona (2021). “Dijital Bilgi Çağı: Dijital Toplum, Dijital Dönüşüm, Dijital Eğitim ve Dijital Yeterlilikler”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.
- Bozkurt, Ayşe (2019). *Türkiye’de E-devlet Uygulamaları ve Dijitalleşme*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Burcu, Esra (1997). *Çırak ve Kalfa Gençlik Alt Kültür Grubu Hakkında Sosyolojik Bir Araştırma*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Canbek, Nil Göksel (2016). *Üniversite-toplum İşbirliğinde Öğrenen-ders Yönetimi Etkileşimi: Second Life (SL) Üzerine Bir Çalışma*, Anadolu Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Curacı, Umay Tuba (2022). “Eğitimde Teknolojinin Kullanımı”, *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 166-174.
- Çambay, Sinem Onar (2015). “Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Yeni Medya: Kuramsal Bir Değerlendirme”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 237-247.
- Dalmış İbrahim, Gür Bekir, Kırmızıdağ Nur, Çelik Zafer ve Boz Nevfel (2012). *Türkiye’nin Gençlik Profili*, Ankara: Seta Yayıncılık.
- Değirmencioğlu, Gürsoy (2016). “Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği ve İnovasyon Haberciliği”, *TRT Akademi*, 1(2), 590-606.
- Erdoğan Coşkun, Aynur (2021). “Eğitimde Dijitalleşmenin Oluşturduğu Sosyo-kültüreliliğin Öğretmenin Rolüne Etkisi”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 53(53).

- Ergüney, Merve (2017). “İletişimin Dijitalleşmesi ve İletişim Fakültelerinde Yeni Medya Eğitimi”, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 1475-1486.
- Ersöz Betül ve Özmen Mehmet (2020). “Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri”, *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 170-179.
- Gencer Tahir Emre ve Aktan Mehmet Can (2021). “Dijitalleşen Çağda ve Toplumda Değişen İhtiyaçlar ve Sorunlar: E-sosyal Hizmet (Sosyal Hizmet 2.0) Gereksinimi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1143-1175.
- Gökmen Ömer Faruk, Duman İbrahim ve Horzum Mehmet Barış (2016). “Uzaktan Eğitimde Kuramlar, Değişimler ve Yeni Yönelimler”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.
- Gümüsoğlu, Eylem Koral (2017). “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 30-42.
- Güney, Büşra (2017). “Dijital Bağımlılığın Dijital Kültüre Dönüşmesi: Netlessfobi”. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(2), 207-213.
- Güzel, Ebru (2016). “Dijital Kültür ve Çevrimiçi Sosyal Ağlarda Rekabetin Aktörü: “Dijital Habitus”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 82-103.
- Haberli, Mehmet (2019). “Dijital Çağda Din ve Dindarlığın Dönüşümü”, *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 307-315.
- Horzum Mehmet Barış, Demir Kaymak Zeliha ve Canan Güngören Özlem (2017). “Çevrimiçi Öğrenmede Öğrenci Engelleri Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 61-84.
- Horzum, Mehmet Barış (2013). “Michael Graham Moore Eğitim Teknolojisi Alanına Önemli Katkıları Sağlayan Kişi”, *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 113-119.

- Karagöz, Uğur (2020). *Türkiye’de Kamu Yönetiminin Dijital Dönüşümü: Ulusal Veri Santrali Model Önerisi*, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karakaş, Yelda (2019). *Dijitalleşmenin Modern Gündelik Hayata Yansımaları ve Hikikomori Örneği*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karaoğlu Kocaman Aslıhan, Çetinkaya Bal Kübra ve Çimşir Ercan (2020). “Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm”. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158.
- Karasu Gönül ve Sarı Yunus Emre (2019). “Uzaktan Eğitim ve Yabancı Dil Öğrenme Özerkliği”, *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 7(2), 321-334.
- Karataş, Serçin (2003). “Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme Deneyimlerinin Eşitliği”, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(3), 91-104.
- Kırık Ali Murat, Bölükbaş Kenan ve Cengiz Gönül (2019). “Sosyal Medya Bağlamında Dijital Vatandaşlık: TRT İstanbul Radyosu Prodüksörleri Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Mavi Atlas*, 7(2), 1-27.
- Nair, Güney (2015). *Gençlik Şiddetinin Toplumsal Nedenleri*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Sivas.
- Nerse, Serdar (2020). “Dijital Eğitimde Eşitsizlikler: Kırsal-kentsel Ayrımlar ve Sosyoekonomik Farklılaşmalar”, *İnsan ve Toplum*, 10(4), 413-444.
- Ormanlı, Okan (2012), “Dijitalleşme ve Türk Sineması”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 2(2), 32-38.
- Önür Nimet ve Kalaman Sefer (2016). “Dijital Gündelik Yaşam: Yeni Toplumsallıklar ve Dijital Yabancılaşma”, *The Journal of Academic Social Science*, (4), 269-289.
- Öztürk, Halim Kadri (2020). “İşin Dijitalleşmesi Sürecinde iş ile Bütünleşik Öğrenme”, *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 479-490

- Parlak, Bekir (2017). “Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.
- Sağiroğlu Şeref, Bülbül Halil İbrahim, Kılıç Ahmet ve Küçükali Mustafa (2020). *Dijital Okuryazarlık ve Ötesi, İçinde Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sayar, Kemal (2016). “Dijital Toplum”, *TRT Akademi*, 1(2), 762-775.
- Seferoğlu, Süleyman Sadi (2015). Okullarda Teknoloji Kullanımı ve Uygulamalar: Gözlemler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Artı Eğitim*, (123), 90-91.
- Şahin, Hatice (2021). *Dijital Eğitimde Eşitsizlik: Harran Üniversitesi Öğrencileri Deneyimi*, *Şarkiyat*, 13(3), 1144-1158.
- Şimşek, Nurettin (2002). “Teknoloji Destekli Eşitlik Açıköğretimde Daralmayı Gerektirir mi?”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 34(1), 71-75.
- Tahiroğlu Ahmet Fatih ve Bozkurt Cuma (2021). “Dijitalleşme ve Covid-19 Pandemisi Arasındaki İlişki: Uygulamalı Bir Analiz”, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 145-154.
- Taşkıran, Ayşe (2017). “Dijital çağda yükseköğretim”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 96-109.
- Toptaş, Sergül (2021). “Dijitalleşme Sürecinde Bilgi ve Bilgiyi Kullanma Biçimleri: Kuşaklar Arası Bir Kıyaslama”. *Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Karabük*.
- Yalçın, Aylin (2021). *Genç Yetişkinlerde Dijital Bağımlılık Düzeyleri ve Aleksitimi İlişkisi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yayla, Oğuz Turan (2015). “Dijitalleşme Çağında Eşitsizlik ve Ayrımcılık”. *Liberal Düşünce Dergisi*, (79), 43-53.

Yazıcıoğlu Yahçi ve Erdoğan Samiye (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 21-29.

Yılmaz Erdi Okan ve Aktuğ Seydi (2011). “Uzaktan Eğitimde Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitimde Etkileşim ve İletişim Üzerine Görüşleri”, *M. Akgül vd. (Ed.), Akademik Bilişim*, 501-512.

Yılmaz, Yasin (2021). “Dijital Ekonomiye Geçiş Süreci, Ölçümü ve Dijitalleşme Verimlilik İlişkisi”, *İstanbul İktisat Dergisi*, 71(1), 283-316.

Yörükoğlu, Atalay (1987). *Gençlik Çağı-Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*, (4. Baskı), Ankara: *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.

İnternet Kaynağı

İnternet Araştırmaları Koordinatörlüğü (2023). “Türkiye Dijital 2023”, We Are Social “Dijital 2023 Türkiye” raporundan Türkçeye çeviri”, Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf> Erişim Tarihi: 25.03.2023

TÜİK (2022). “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2022” Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2022-49670>.

EKLER

Ek 1. Ölçek İzin

Ek 2. Ölçek Formu

Eğitimde Dijitalleşme ve Gençler Üzerindeki Etkileri: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı bünyesinde yürütülen "Eğitimde Dijitalleşmenin Gençler Üzerindeki Etkileri: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği" adlı yüksek lisans tezi çerçevesinde oluşturulmuştur. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler tamamen gizli kalacaktır ve akademik amaçlı kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz biz dahil kimse tarafından görülmemektedir. Soruları cevaplarken olması gerekeni değil gerçekte olan ve size yakın olan seçeneği işaretlerseniz araştırmanın güvenilirliği ve başarı oranı artacaktır. Anketi bitirdikten sonra "Gönder" Butonuna tıklamayı unutmayınız. Göstermiş olduğunuz ilgi ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz:

a) Kadın b) Erkek

2. Yaşınız:

3. Yaşadığınız Yer:

a) Şehir b) İlçe c) Kasaba d) Köy

4. Gelir Durumunuz:

a) 0-1500 TL b) 1501-3000 TL c) 3001-4250 TL d) 4250 TL ve üzeri

5. Medeni Durumunuz:

a) Evli b) Bekar

6. Çalışma Durumunuz:

a) Özel Sektörde Ücretli Çalışan b) Kamu Çalışanı c) Emekli d) Serbest Meslek e) Öğrenci

7. Eğitim Durumunuz:

a) Ön lisans b) Lisans c) Lisansüstü

8. Okuduğunu Bölüm:

9 internet erişiminizi en çok aşağıdakilerden hangisiyle gerçekleştiriyorsunuz:

a) Mobil Telefon b) Tablet / iPad c) Taşınabilir Bilgisayar d) Masaüstü Bilgisayar

		Engel Değildir	Zayıf Bir Engeldir	Orta Derecede Bir Engeldir	Güçlü Bir Engeldir	Çok Güçlü Bir Engeldir
Yönetici/Öğretici Konuları ile İlgili Maddeler	1.Çevrimiçi öğrenme konusunda yeterli akademik danışmanın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	2.Ders materyallerinin her zaman zamanında iletilmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	3.Öğreticilerin çevrimiçi öğretirken ne yaptıklarını bilmediklerini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	4.Çevrimiçi öğrencilerinden gelen açık beklentiler ya da yönergelerin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	5.Çevrimiçi dersler için idari ve akademik personelle iletişime geçmekte zorluk yaşıyorum.					
	6.Öğreticiden zamanında cevap ve geri bildirim alamadığımı düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	7.Bilgili uzmanlar veya öğretilere erişimde eksiklik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	8.Özel öğretici gibi hizmetler ve desteğin yetersiz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim					
	9.Çevrimiçi derslerde öğrenme materyallerinin ve öğretimin kalitesinin düşük olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	10.İletim sisteminin kullanımı ile ilgili eğitim yetersizdir.					
	11.Çevrimiçi öğrenme için sınıf büyüklüğünün uygun olmadığı (çok küçük ya da büyük) endişesindeyim.					
Sosyal Etkileşimler ile İlgili Maddeler	12.Çevrimiçi derslerde öğrenciler arasında etkileşim ve iletişim eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	13.Çevrimiçi öğrenme, kişiye özgü değildir ya da öyle değilmiş gibi görünmektedir.					
	14.Bir çevrimiçi derste diğer öğrencilerden izole edilmiş hissetmekten korkuyorum.					
	15.Çevrimiçi ortamlarda sosyal bağlam ipuçlarının (vücut dili gibi) eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	16.Diğer çevrimiçi öğrencilerle iş birliğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	17.Öğretici ve diğer öğrenciler ile yüz yüze etkileşim yoluyla öğrenmeyi tercih ederim.					
Akademik Beceriler ile İlgili Maddeler	18.Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan dil becerilerim eksiktir.					
	19.Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma becerilerim eksiktir.					
	20.Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan okuma becerilerim eksiktir.					
	21.Çevrimiçi öğrenme için iletişim becerilerim eksiktir.					
	22.Çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan yazma (klavyeyle) becerilerim eksiktir.					
	23.Çevrimiçi dersler için akademik güven eksikliğim ya da utangaçlığım var.					
Teknik	24.Çevrimiçi derslere erişimde yeni araçların nasıl kullanıldığını öğrenmekten korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.					
	25.Bilgisayar ve benzeri teknolojilerden korkuyorum.					

	26.Çevrimiçi derslerde yazılım kullanma ile ilgili gerekli becerilerim eksiktir.					
	27.Çevrimiçi derslerde iletim sisteminde başarıyla gezinmek için gerekli becerilerim eksiktir.					
	28.Çevrimiçi öğrenmede ihtiyaç duyulan teknik araçlara tanıdık değilim.					
	29.Çevrimiçi derslerde kullanılan farklı öğretim yöntemleriyle öğrenmekten korkuyorum ya da rahatsızlık duyuyorum.					
Öğrenci Motivasyonu ile İlgili Maddeler	30.Çevrimiçi öğrenmeye başlamayı erteliyorum ya da başlayamayacağımı düşünüyorum.					
	31.Çevrimiçi öğrenme için motivasyonum eksiktir					
	32.Çevrimiçi bir derste öğrenmem için daha fazla sorumluluk almalıyım.					
	33.Görevlerin daha çok talep edilenlerinden ziyade daha kolay görünenlerini öğrenmeyi seçerim					
	34.Çevrimiçi öğrenme ortamının doğasından kaynaklı motive etmediğini düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
Çalışmalar için Zaman Destek ile İlgili	35.Aile yaşamımın bozulmasından korkuyorum.					
	36.Çevrimiçi öğrenmenin kişisel zamanımı azaltacağını düşünüyorum.					
	37.Aile, arkadaş, işveren veya diğer önemli kişilerin desteğinin eksik olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	38.Evde, işte ya da herhangi bir yerde çalışırken önemli kesintiler oluyor.					
	39.Çevrimiçi dersler süresince öğrenme için yeterli zamanımın olmadığını düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
İnternet Erişimi ve Fiyatları ile İlgili Maddeler	40.Güvenilir bir internet bağlantısı, yüksek hızda bağlantı, ya da bir internet servis sağlayıcısı eksiktir.					
	41.Donanım, yazılım, onarım veya servis sağlayıcı fiyatları çok yüksektir.					
	42.İhtiyaç duyulan teknoloji (yazılım veya donanım) benim için erişilebilir değildir.					
Teknik Problemler ile	43.Çevrimiçi dersler için platform, donanım, tarayıcı ve yazılımların uyumsuz olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	44.Yazılım ve donanım uyumsuzluğundan meydana gelen teknik problemler olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					
	45.Teknik destek eksikliği olduğunu düşünüyorum ya da bu konuda endişeliyim.					

Ek 3. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.06.2022-180240

T.C.
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-60263016-050.06.04-180240
Konu : Etik Kurul Kararı

28.06.2022

Sayın Burak BÜYÜKYAZICI

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kuruluna yapmış olduğunuz 01.06.2021 tarih ve 2021-06-01 nolu başvurunuz incelenmiş ve 1 nolu karar ile; "*Eğitimde Dijitalleşme ve Gençler Üzerindeki Etkileri: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği*" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğuna karar verilmiş, karar Rektör oluruna sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Hilmi ATASEVEN
Rektör Yardımcısı

Ek 4. Öğrencilerin Okudukları Bölüm

	Sayı	Yüzde
Adalet	12	2,9
Alman Dili ve Edebiyatı	3	,7
Anestezi	3	,7
Aşçılık	1	,2
Bankacılık ve Sigortacılık	1	,2
Beslenme ve Diyetetik	5	1,2
Bilgisayar Mühendisliği	8	1,9
Bilgisayar Programcılığı	6	1,5
Biyokimya	2	,5
Biyoloji	2	,5
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	3	,7
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	5	1,2
Çağrı Merkezi Hizmetleri	1	,2
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	2	,5
Çocuk Gelişimi	5	1,2
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Yüksek Lisans Programı	1	,2
Diş Hekimliği Fakültesi	12	2,9
Ebelik	2	,5
Eczacılık Fakültesi	10	2,4
Ekonometri	2	,5
Elektrik	1	,2
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	6	1,5
Felsefe	2	,5
Fen Bilgisi Öğretmenliği	3	,7
Finans ve Bankacılık	3	,7
Fizik	3	,7
Fransız Dili ve Edebiyatı	2	,5
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	1	,2
Gazetecilik	3	,7
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	,2
Hemşirelik	2	,5
Hukuk Büro Yönetimi ve Sekreterliği	4	1,0
İktisat	4	1,0
İlahiyat	20	4,9
İlk ve Acil Yardım	3	,7
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	5	1,2
İngiliz Dili ve Edebiyatı	7	1,7
İngilizce Öğretmenliği	7	1,7
İngilizce, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık	7	1,7
İnşaat Mühendisliği	6	1,5
İş Sağlığı ve Güvenliği	2	,5
İşletme	8	1,9
İşletme Yönetimi	4	1,0
Kamu Yönetimi	3	,7
Kimya	2	,5
Kimya Mühendisliği	2	,5
Lojistik	1	,2
Makine Mühendisliği	2	,5
Maliye	4	1,0
Matematik	5	1,2

Mekatronik Mühendisliği	2	,5
Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası	1	,2
Mimari Dekoratif Sanatlar	1	,2
Mimarlık	4	1,0
Moleküler Biyoloji ve Genetik	1	,2
Muhasebe	4	1,0
Müzik	1	,2
Odyometri	1	,2
Okul Öncesi Öğretmenliği	4	1,0
Psikoloji	3	,7
Radyo ve Televizyon Programcılığı	1	,2
Radyo, Televizyon ve Sinema	4	1,0
Raylı Sistemler İşletmeciliği	1	,2
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	7	1,7
Sağlık Bilgi Sistemleri Teknikerliği	1	,2
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	2	,5
Sağlık Yönetimi	6	1,5
Sanat Tarihi	8	1,9
Sınıf Öğretmenliği	8	1,9
Sigortacılık	2	,5
Sivil Savunma ve İtfaiyecilik	1	,2
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	3	,7
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	5	1,2
Sosyal Güvenlik	1	,2
Sosyal Hizmet	13	3,2
Sosyal Hizmetler	1	,2
Sosyoloji	38	9,2
Sosyoloji Ana Bilim Dalında Doktora	1	,2
Şehir ve Bölge Planlama	2	,5
Tarih	7	1,7
Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	8	1,9
Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	1	,2
Tıp Fakültesi	3	,7
Turizm İşletmeciliği	5	1,2
Turizm ve Otel İşletmeciliği	1	,2
Türk Dili ve Edebiyatı	11	2,7
Türk Halkbilimi	6	1,5
Türkçe Öğretmenliği	23	5,6
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	4	1,0
Veteriner Fakültesi	2	,5
Yapı Denetimi	1	,2
Yönetim Bilişim Sistemleri	4	1,0
Toplam	412	100,0

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Burak BÜYÜKYAZICI

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

